

ÁRSSKÝRSLA
2022

VETTVANGUR

GLÆPS

Ritstjórn:

Tölfræðivinnsla og texti í tölfræðihluta:

Anna Þóra Kristinsdóttir

Texti í textahluta:

Hjálmar Gunnar Sigmarsson
Steinunn Gyðu- og Guðjónsdóttir
Eygló Árnadóttir
Drífa Snædal

Prófarkalestur:

Drífa Snædal
Anna Rákel Aðalsteinsdóttir

Forsíða:

Hafdís
Myndataka: Anna Maggý
Grafísk hönnun: Helena Guðrún

Umbrot og prentun:

Prentmet Oddi

Efnisyfirlit

Um ársskýrslur Stígamóta	5
Stofnun og hugmyndafræðilegur grunnur að starfi Stígamóta.....	6
Sjálfshjálparstarfið	8
Fjáröflun	11
Vitundarvakning	14
Samstarf og samráð.....	24
Skipulag Stígamóta	26
Tölulegar upplýsingar	29
Grunnupplýsingar.....	30
Lýðupplýsingar um brotþola	36
Um ofbeldisverkin.....	40
Afleiðingar kynferðisofbeldis.....	49
Kynjamunur á kynferðisofbeldi og afleiðingum þess fyrir brotþola....	54
Upplýsingar um þá einstaklinga sem beittu kynferðisofbeldi	61
Kærð mál	73
Aðstandendur	75

Um ársskýrslur Stígamóta

Í þessari ársskýrslu segir frá 33. starfsári Stígamóta. Gerð er grein fyrir hugmyndafræðinni að baki starfinu, sjálfshjálparstarfinu, fjáröflun, fræðslu, forvörnum og pólitískri samfélagsvinnu. Síðast en ekki síst eru teknar saman tölulegar upplýsingar ársins. Grunninn að skipulagðri gagnasöfnun lagði dr. Guðrún Jónsdóttir, stofnandi Stígamóta. Þau tölulegu gögn, sem safnað hefur verið, hafa reynst mikilvægt hjálpartæki við að greina umfang, eðli og afleiðingar kynferðisofbeldis. Í gögnin hefur verið vitnað í mörgum þingmálum, fjölda skólaritgerða á öllum skólastigum, í blaðagreinum og fjölmiðlaumfjöllun auk þess sem þau eru starfsfólki Stígamóta leiðarljós við forgangsroðun pólitískra verkefna.

Stofnun og hugmyndafræðilegur grunnur að starfi Stígamóta

Stofnun Stígamóta

Þann 8. mars 1989, á Alþjóðlegum baráttudegi kvenna, ákváðu íslenskar konur frá fjölda kvennasamtaka og félaga að helga daginn baráttunni gegn kynferðisofbeldi á Íslandi. Sjaldan hefur myndast eins víðtæk samstaða um nokkurt mál meðal íslenskra kvenna. Forsaga þessarar samstöðu gegn kynferðisofbeldi var nokkurra ára starf ýmissa sjálfbóðaliðahópa kvenna að þessum málum og höfðu þær forgöngu að ofangreindu samstarfi. Þessir hópar voru: *Barnahópur Kvennaathvarfsins*, *Ráðgjafarhópur um nauðgunarmál*, *Kvennaráðgjöfin* og *Vinnuhópur gegn sífjaspellum*. Hóparnir kynntu starfsemi sína á fjölmönnum baráttufundi sem haldinn var í Hlaðvarpanum þennan dag, en þar var ákveðið að stofna *Samtök kvenna gegn kynferðisofbeldi*.

Af áralöngu starfi sjálfbóðaliðahópanna var ljóst að spurningin var ekki hvort þörf væri fyrir frekari þjónustu, heldur hvernig væri best hægt að mæta henni. Fyrsta verkefni samtakanna var því að koma á ráðgjafar- og upplýsingamiðstöð fyrir konur og börn sem höfðu verið beitt kynferðisofbeldi, og byggja starfið á starfsreynslu og hugmyndafræði ofangreindra sjálfbóðaliðahópa. Í kjölfarið var farið fram á styrk frá ríkinu og fékkst fjárveiting til starfsins í fjárlögum ársins 1990. Stígamót, staðurinn þar sem stígar mætast og þaðan sem leiðirnar geta verið margar, hóf síðan starfsemi sína 8. mars 1990.

Á enga er hallað þó tekið sé fram að dr. Guðrún Jónsdóttir, félagsráðgjafi, hin eldri sé heilinn á bak við tilurð Stígamóta. Hún hafði þekkinguna, eldmóðinn, hugmyndirnar og kraftinn til þess að hrífa með sér alla kvennahreyfinguna og skapa það einstaka úrræði sem Stígamót hafa orðið.

Hugmyndafræðilegur grunnur

Frá upphafi hefur starfið á Stígamótum byggst á hugmyndum kynjafræðinnar um kynferðisofbeldi. Í þeim kenningum er skýringanna fyrst og fremst leitað í samfélagsgerðinni, þ.e. í valda- og stöðumismun. Karlar eru oftast ekki í valdastöðu gagnvart konum og börnum, ófatlað fólk í valdastöðu gagnvart fötluðu fólki, innlendir gagnvart fólki af erlendum uppruna o.s.frv. Þær kenningar falla best að reynslu þeirra sem beitt hafa verið kynferðisofbeldi og skýra jafnframt þá staðreynd að það eru, samkvæmt okkar tölum, í miklum mæli karlar sem beita konur og börn kynferðisofbeldi. Samkvæmt þessum hugmyndum er kynferðisofbeldi ógnvænlegasta form kynjamisréttis.

Á Stígamótum er litið svo á að þeir sem beita ofbeldinu noti það sem stjórnþæki til þess að ná valdi yfir þolanda sínum. Markmiðið er að lítillækka, ráða yfir og hafa taumhald og vald yfir þeirri manneskju sem beitt er ofbeldinu. Áhrif og afleiðingar kynferðisofbeldis eru ekki aðeins tengdar þeim sem því eru beitt. Vitundin um þetta form ofbeldis hefur áhrif á upplifun allra kvenna á því hvað það er að vera kona, og tilvist þess takmarkar einnig frelsi kvenna.

Í ár rættist langþráður draumur Stígamóta að vekja athygli á reynslu kvenna sem eru brotabolar vændis. Af því tilefni var haldið málþing þar sem nokkrar rannsóknir voru kynntar. Á þingið mættu fulltrúar úr ýmsum fagstéttum, frá ýmsum stofnunum og samtökum. Fullt var út að dyrum.

Kynjafræðilegar kenningar marka einnig viðhorf og grunn-gildi í starfi með þeim sem hafa verið beitt kynferðisofbeldi, hvort heldur er í einstaklingsstarfi eða sjálfshjálparhópum. Femínísk viðhorf fela í sér þau megingildi að líta ekki á þau sem beitt hafa verið kynferðisofbeldi sem varnarlaus fórnarlömb eða sjúklinga, heldur einstaklinga sem hafa lifað af ógnandi ofbeldi og búa þess vegna yfir miklum styrk. Jafnframt lítum við svo á að viðbrögð einstaklinga við kynferðisofbeldi og afleiðingar þess á líf þeirra séu eðlileg viðbrögð við óeðlilegum aðstæðum.

Starfsemin

Vinnan á Stígamótum skiptist í grunninn í tvennt, þjónustu fyrir brotabola kynferðisofbeldis annars vegar og hins vegar fjölbreytt pólitískt samfélagsstarf. Áherslan í þjónustunni við brotabola er að gera einstaklinga meðvitaða um eigin styrk, aðstoða þá við að nota hann til að breyta eigin lífi og að sjá ofbeldið í félagslegu samhengi en ekki sem persónulega vankanta. Fólk sem leitar til Stígamóta ræður sjálft ferðinni, hve mikinn stuðning það vill og í hve langan tíma. Aðstandendur, svo sem foreldrar, makar og vinir, geta einnig fengið stuðning og ráðgjöf á Stígamótum.

Frá upphafi hafa Stígamót lagt kapp á það að þróa starfsemina á þann veg að ólíkir hópar brotabola upplifi sig velkomna, og má það meðal annars nefna karla, fatlað fólk, hinsegin fólk og fólk af erlendum uppruna. Jafnframt hafa Stígamót boðið upp á ráðgjöf á ýmsum stöðum utan höfuðborgarsvæðisins í samstarfi við sveitarfélög á þeim svæðum. Öll ráðgjafarþjónusta Stígamóta er ókeypis og því á færi allra að sækja hana, óháð efnahag.

Pólitískt starf Stígamóta er hugsað sem framlenging af þjónustu við brotabola. Þannig notum við þekkingu sem við fáum frá brotabólum til að stuðla að vitundarvakningu í samfélaginu og gera samfélagsbreytingar í þágu brotabola. Þetta gerum við með margskonar fræðslu, námskeiðahaldi, forvarnaverkefnum og samstarfi við önnur félagasamtök og stjórnvöld.

Sjálfshjálparstarfið

Einstaklingsviðtöl

Einstaklingsmiðaður stuðningur við að ræða ofbeldið, rífa það upp og setja á það orð eru fyrstu skrefin í þá átt að ná tökum á afleiðingum ofbeldisins og áhrifum þess á sjálfsmynd þeirra sem því eru beitt. Árið 2022 sóttu 910 einstaklingar viðtöl á Stígamótum, þar af voru 397 nýir brotabolar og 124 nýir aðstandendur. Ítarlegar tölfraði-upplýsingar um ofbeldisbrotin, afleiðingar þeirra, gerendur og fleira er að finna í tölfraðihluta þessarar ársskýrslu. Árið 2020 var farin sú leið að skrá á biðlista það fólk sem hafði samband til að fá tíma hjá ráðgjafa. Þetta var gert til að tryggja betri þjónustu fyrir brotabola og tryggja að það væri styttri bið á milli fyrstu viðtala hvers aðila. Í lok ársins 2022 voru 235 einstaklingar á biðlistanum, 35 fleiri en á sama tíma árið áður.

Sjálfshjálparhópar

Frá upphafi hafa sjálfshjálparhópar verið mikilvægir í starfsemi Stígamóta. Í þessum hópum koma brotabolar saman til að sækja sér styrk og takast á við erfiðleika sem rekja má til afleiðinga kynferðisofbeldis. Með þátttöku í hópastarfi er einangrun rofin og þátttakendur veita hver öðrum stuðning. Samkennd og trúnaður ríkir í samskiptum þátttakenda og rauði þráðurinn í starfinu er sjálfsefning. Hópunum er kynjaskipt og er reynt að raða í hópa eftir aldri. Sérstakir hópar eru starfræktir fyrir konur með reynslu af vændi til að vinna úr afleiðingum þess. Einnig hefur verið haldið sérstakt sjálfshjálparnámskeið fyrir konur á aldrinum 18-25 ára. Á þeim námskeiðum eru

6-8 þátttakendur og hittist hópurinn vikulega í 7 vikur, 3 klukkutíma í senn. Hefðbundnir sjálfshjálparhópar á Stígamótum hittast 12 sinnum, í 2,5 tíma í senn og þátttakendur skuldbinda sig til skyldumætingar.

Hluti af starfshópnum sem stóð vaktina um sumarið.

Rannsókn um sjálfshjálparhópa Stígamóta

Sigrún Elsa Stefánsdóttir skilaði á árinu inn meistarannsókn sinni í félagsráðgjöf um hópastarf Stígamóta. Markmið rannsóknar Sigrúnar Elsu var að kanna hver ávinningur af sjálfshjálparhópum Stígamóta er fyrir brotþola kynferðisofbeldis og varpa ljósi á upplifun og reynslu þeirra sem velja þá leið til að vinna úr afleiðingum kynferðisofbeldis.

Niðurstöður rannsóknarinnar leiddu í ljós að reynsla og upplifun þátttakenda í hópastarfinu er heilt yfir mjög góð. Þátttakan hafði jákvæð áhrif til lengri tíma og þátttakendur búa yfir auknu sjálfstrausti sem hefur gefið þeim styrk til að standa með sjálfum sér. Þátttakendur voru á einu máli um að mæla með sjálfshjálparhópum Stígamóta fyrir brotþola kynferðisofbeldis.

Stígamót hafa boðið uppá sjálfshjálparhópa frá upphafi en hér er um að ræða fyrstu rannsóknina á hópastarfi Stígamóta. Af því tilefni gáfum við Sigrúnu litla þakkargjöf og sendum henni bestu þakkir.

Árið 2022 voru starfræktir 10 sjálfshjálparhópar með samtals 54 þátttakendum, þar af 1 námskeið fyrir ungar konur. Ásamt starfsfólki Stígamóta leiddu 4 leiðbeinendur hópana, en þeir hafa fengið sérstaka þjálfun í því. Leiðbeinendur hittust mánaðarlega á fundi undir handleiðslu Þórunnar Þórarinsdóttur, ráðgjafa á Stígamótum. Allir hópaleiðarar, sem eru ekki hluti af föstu starfsfólki Stígamóta, sækja handleiðslu hjá Stígamótaráðgjafa að eigin vali á meðan sjálfshjálparhópurinn er starfandi. Um haustið var haldið sérstakt námskeið fyrir leiðbeinendur og aðstoðarleiðbeinendur.

Þjónusta við brotþola vændis

Á hverju ári hittum við nokkurn fjölda fólks sem hefur reynslu af vændi og leitar til Stígamóta vegna afleiðinga þess. Á Stígamótum vinnum við með brotþolum vændis í ráðgjafarviðtölum og sérstöku hópastarfi. Svanahópar eru fyrir konur sem hafa verið í vændi eða eru í vændi og vilja komast út úr því. Hóparnir eru byggðir á fyrirmynd frá Danmörku en sama módel er einnig notað í Noregi. Þeir samanstanda af 4 til 7 konum á öllum aldri sem hittast í 15 skipti yfir ákveðið tímabil. Í hópátímunum er farið yfir þær afleiðingar sem vændi hefur í för með sér en þær eru oftast sambærilegar og af öðru kynferðisofbeldi, nema alvarlegri og þyngri. Í Svanahópunum er lögð áhersla á að efla sjálfstraust, bæta líðan þeirra sem eru í hópunum og rjúfa félagslega einangrun. Þá starfrækja Stígamót Krist-

ínarsjóð sem veitir neyðarstyrki til kvenna á leið úr vændi og/eða mansali.

Strákarnir á Stígó – sjálfshjálparkvöld fyrir karlkyns brotþola

Strákakvöld Stígamóta hafa verið haldin síðan 2014 og í lok 2022 var búið að halda 55 kvöld frá upphafi. Fyrirkomulagið á þeim hefur þróast í gegnum árin og mæting á þau aukist. Þarna er þeim körlum sem hafa nýtt sér þjónustu Stígamóta gefið tækifæri til að hittast og ræða málin við aðra karlkyns brotþola, í traustu og öruggu rými. Undanfarin ár hafa kvöldin verið skipulögð sem sjálfshjálparkvöld með valdeflingu og sjálfstyrkingu að markmiði. Fjölbreytt þemu eru tekin til umræðu, aðferðir ræddar og verkfærum deilt. Fimm strákakvöld voru haldin á árinu. Viðfangsefnið sem tekin voru fyrir í ár voru: að fyrirgefa sjálfum sér, að takast á við mótlæti, að skila skömminni, að segja frá ofbeldinu og sjálfsumhyggja.

Stígamót á staðinn

Verkefnið Stígamót á staðinn hefur nú verið starfrækt í fimmtán ár. Þá fer ráðgjafi frá Stígamótum 1-2 sinnum í mánuði í ákveðið bæjarfélag og býður brotþolum þar upp á einstaklingsviðtöl. Vegna heimsfaraldurs og sóttvarnaraðgerða voru farnar færri ferðir en stefnt var að, en þess í stað var boðið upp á símaviðtöl og netráðgjöf. Í ár fóru Stígamót

til Ísafjarðar og í þeim 5 ferðum var þjónustan nýtt af 7 einstaklingum í samtals 21 viðtölum. Auk þess notaði ráðgjafinn ferðirnar til að setjast niður með fulltrúum félagsamtaka og stofnana á svæðinu. Stígamót hófu ráðgjöf á Ísafirði árið 2016 og hefur aðsóknin aukist jafnt og þétt.

Börn og unglingar

Á Stígamótum fara ekki fram viðtöl eða annað sjálfs- hjálparstarf með börnum nema mál þeirra hafi fengið meðferð barnaverndaryfirvalda. Foreldrar, aðstandendur og fagfólk hringja þó iðulega og leita ráða um hvernig skuli bregðast við grun um kynferðisbrot gagnvart barni. Þessum hópi er veitt ráðgjöf en jafnframt bent á að hafa samband við viðkomandi barnaverndarnefnd, hringja í 112, hafa samband við lögreglu eða leita ráða hjá Barna- húsi. Ráðgjöf fyrir aðstandendur er veitt á Stígamótum og eru foreldrar barna sem beitt hafa verið kynferðis- ofbeldi sérstaklega boðnir velkomnir. Á árinu komu 16 einstaklingar undir 18 ára aldri í viðtöl á Stígamót. Vert er að nefna að þó Stígamót taki aðeins á móti fólki yfir 18 ára aldri (nema í þessum undantekningartilfellum) voru tæplega 70% þeirra sem leituðu til Stígamóta á árinu fyrst beitt kynferðisofbeldi áður en þau urðu 18 ára. Á árinu opnuðu Stígamót nafnlaust netspjall fyrir ungmenni, sem ber heitið Sjúktspjall. Á spjallinu býðst ungu fólki sam- tal, stuðningur og fræðsla í höndum fagfólks með mikla reynslu af aldurshópnum.

Fjölskyldur, pör og aðstandendur

Kynferðisofbeldi hefur mikil áhrif á fjölskyldur brotþola og aðra aðstandendur. Þess vegna er mikilvægt að þeir séu hluti af lausninni og fái upplýsingar um hvernig hægt er að styðja við brotþola í sínu umhverfi. Stígamót bjóða því bæði brotþolum og aðstandendum ráðgjöf. Stundum kemur fólk í viðtöl sem tengist bæði ofbeldismanni og brotþola nánum böndum, en slíkar kringumstæður valda oft mikilli togstreitu innan fjölskyldu. Oft koma makar brotþola í aðstandendaviðtöl en það er gríðarlega mikil- vægt að makinn trúi brotþolanum og fari ekki í það hlut- verk að yfirheyra eða taka stjórnina. Undanfarin ár hefur verið aukning á að aðstandendur hafi samband og komi í viðtöl. Árið 2022 komu 124 aðstandendur á Stígamót, sem er 29% aukning frá árinu áður.

Stígamót bjóða einnig upp á fjölskyldu- og paraviðtöl sem eru frábrugðin venjulegum viðtölum. Þar er rýnt í sam- skiptamynstur og fjölskyldukerfi sem eru tilkomin vegna kynferðisofbeldis og afleiðingum þess. Mikilvægt er að fólk sé tilbúið að skoða viðbrögð sín og vinna að sam- eiginlegum markmiðum. Slík ráðgjöf býðst þeim sem hafa verið í viðtölum á Stígamótum og þarf beiðni að koma frá ráðgjafa viðkomandi aðila. Á árinu var dregið úr paravið- tölum til að anna aukinni eftirspurn eftir þjónustu Stíga- móta. Fjölskyldufræðingarnir Eva Bryndís Pálsdóttir og Anna Rákel Aðalsteinsdóttir halda utan um þetta starf.

Fjáröflun

Mánaðarlegir styrktaraðilar

Framlög mánaðarlegra styrktaraðila til starfsemi Stígamóta eru stærsti tekjuliður samtakanna. Í lok árs voru mánaðarlegir styrktaraðilar rétt tæplega 7000 talsins og mynda þeir styrkan fjárhagslegan grunn fyrir samtökin. Þessir styrktaraðilar hafa hjálpað til við að svara aukinni eftirspurn eftir aðstoð við brotabola kynferðisofbeldis og gert forvarnaverkefni á borð við *Sjúkást* að veruleika. Framlöggin eru Stígamótum ómetanleg en heildarframlag styrktaraðila á árinu voru rúmar 126 milljónir króna.

Á árinu gengu tæplega 1600 manns í hóp mánaðarlegra styrktaraðila en flest þeirra skráðu sig eftir samtal

Rúmlega þúsund manns skráðu sig sem styrktaraðila í kjölfarið af Vettvangur glæps átaksins

við okkur í gegnum síma. Munaði þar mest um hóp sem hafði skrifað undir áskorun okkar til dómsmálaráðherra í gegnum herferðina *Vettvangur* glæps en rúmlega þúsund manns skráðu sig sem styrktaraðila í kjölfarið. Þá hækkuðu 340 manns framlag sitt til Stígamóta á árinu og erum við þessum dyggu styrktaraðilum ákaflega þakklát. Á árinu var gerð tilraun til götukynningar eins og venjulega en því miður gengu ráðningar ekki vel og ekkert varð því úr verkefninu.

Framlög opinberra aðila

Frá stofnun hafa Stígamót fengið rekstrarframlag frá stjórnvöldum í gegnum félagsmálaráðuneytið. Án þessa stuðnings frá ríkinu gætu Stígamót ekki haldið úti ráðgjafabjónustunni fyrir þau mörg hundruð manns sem hana sækja á hverju ári. Á árinu 2022 nam þessi upphæð kr. 82.716.667.

Til viðbótar við þetta fasta rekstrarframlag fengu Stígamót framlög frá þremur ráðuneytum í ýmis verkefni. Dómsmálaráðherra veitti kr. 1.500.000 styrk til að koma til móts við aukna eftirspurn eftir þjónustu Stígamóta og langa biðlista. Þá styrkti forsætisráðherra Stígamót um kr. 1.000.000 í aðdraganda jóla í ljósi þess að tilkynningum um ofbeldi fjölgar gjarnan í tengslum við hátíðir á borð við jólin. Í lok árs veitti félagsmálaráðherra styrk upp á kr. 4.800.000 sem mun nýtast til þriggja verkefna sem snúa að gerendum og þátttöku karla í baráttunni gegn kynbundnu ofbeldi. Það er í fyrsta lagi forvarnaverkefnið *Sjúkást*, fræðsluverkefnið *Banda-* menn og að lokum greining á gögnum

Starfskonur Stígamóta að taka á móti styrk frá Konur eru konum bestar.
Mynd: Konur eru konum bestar.

Stígamóta sem safnað hefur verið gegnum tíðina um þá ofbeldismenn sem brotið hafa á okkar fólki. Jafnframt styrkti forsætisráðuneytið Sjúktspjall um kr. 12.000.000 en vikið er að því nánar í kafla hér neðar um Sjúkást og Sjúktspjall.

Ár hvert senda Stígamót fjárbeiðni til allra sveitarfélaga á Íslandi og bjóða þeim að taka þátt í baráttunni gegn kynferðisofbeldi með því að styrkja starfsemina. Stígamót og Reykjavíkurborg hafa verið með þjónustusamning til margra ára og nemur framlag borgarinnar nú kr. 11.880.000 á ári. Minni sveitarfélög leggja til lægri upphæðir en á árinu styrktu önnur sveitarfélög Stígamót um samtals kr. 2.730.000.

Aðrir styrkir

Á árinu kom enn á ný styrkur frá hinum frábæru samtökum *Donor Direct Action* en það eru femínísk samtök sem styðja kvennasamtök sem vinna á vettvangi víðs-

vegar um heim. Styrkurinn er ætlaður í baráttuna gegn vændi og mansali og kom úr sjóði sem heitir *Gloria Steinem Equality Fund To End Sex Trafficking*. Samtals nam styrkurinn rúmum 3,3 milljónum króna.

Stígamót njóta mikillar velvildar meðal almennings, fyrirtækja, félagasamtaka og ýmissa hópa um allt land. Á árinu fengu Stígamót nokkra sérlega veglega styrki. Má þar fyrst nefna styrk upp á kr. 4.500.000 frá félagsskapnum *Konur eru konum bestar* en hann ber sannarlega nafn með rentu. *Konur eru konum bestar* hafa um árabil selt fallega stuttermaboli til styrktar samtökum, sem vinna að því að styðja og styrkja konur, með góðum árangri. Senda Stígamót þessum fallega félagsskap bestu þakkir fyrir framtakið.

Starfsendurhæfingin Virk hratt af stað átaki gegn kynferðislegri áreitni á árinu sem vakti mikla athygli og í kjölfarið fengu samtök sem vinna að því að styðja þolendur

ofbeldis styrki frá Virk. Stígamót hlutu kr. 3.000.000 sem munu nýtast vel í ráðgjöf fyrir brotaþola. Þá fengu Stígamót kr. 2.000.000 frá Sigfúsarsjóði, Marz Sjávarafurðir gaf kr. 850.000 og BSRB styrkti Bandamanna-verkefnið um kr. 1.000.000. Reykjavíkumaraþon vaknaði úr dvala eftir Covid árin og söfnuðu vaskir hlauparar kr. 833.000 fyrir Stígamót. Þá bárust okkur fjöldi annarra minni styrkja þar

sem gott fólk hafði tekið höndum saman til að láta gott af sér leiða. Má þar nefna sem dæmi að nemendur Menntaskólans við Hamrahlíð söfnuðu kr. 150.000 sem þau létu renna til starfsemi Stígamóta.

Styrkir í Sjúkást og Sjúktspjall

Á árinu opnaði Sjúktspjall sem er mikilvæg viðbót við Sjúkást verkefnið. Nú þegar unglingar fá fræðslu um einkenni og afleiðingar ofbeldis getum við einnig boðið þeim upp á þjónustu fagaðila til að ræða sín mál, hvort sem viðkomandi er brotaþoli, gerandi ofbeldis eða einhver sem hefur áhyggjur af aðstandanda. Forsætisráðuneytið veitti veglegan styrk í lok síðasta árs til að hjálpa Stígamótum af stað með verkefnið og endurnýjaði svo styrksamkomulagið í lok þessa árs sem mun gera okkur kleift að halda þessu mikilvæga verkefni áfram. Eins og áður sagði komu 4,8 milljónir frá félagsmálaráðuneytinu aukalega við fast framlag og mun 1,6 milljón af þeirri upphæð verða nýtt í Sjúkást verkefni næsta árs. Sjúkást fékk einnig mikilvægan styrk frá VÍS á árinu en þaðan komu 3 milljónir úr nýsköpunarsjóði félagsins. Jafnframt fékk Sjúkást svo 2 milljónir vegna aðgerðaáætlunar stjórnvalda um forvarnir gegn kynferðisofbeldi meðal ungmenna en það er árlegur styrkur til ársins 2025. Þökkum við þessum aðilum kærlega fyrir að taka þátt í þessu mikilvæga forvarnastarfi með okkur.

Vitundarvakning

Sjúkást: Er þetta ást?

Fimmta herferð forvarnaverkefnisins Sjúkást fór af stað þann 3. mars 2022 en slík herferð hefur verið árlegur viðburður síðan árið 2018. Að venju snerist herferðin um að fræða ungt fólk um samskipti, mörk og samþykki, og muninn á heilbrigðum, óheilbrigðum og ofbeldisfullum samböndum. Í ár bættist tvenns konar gagnvirkt fræðsluefni við efnið á heimasíðunni www.sjukast.is; sjálfspróf og nafnlaust netspjall við ráðgjafa Stígamóta.

ER ÞETTA SJÚKT?

Nafnlaust netspjall fyrir sjúkar spurningar

Sjálfspróf

Í herferð ársins uppfærðum við *sambandsprófið*; netpróf sem opnað var á netsíðu Sjúkást í fyrra og kannar skilning notandans á skálduðum dæmum um ýmis konar sam-

skipti í nánum samböndum. Markmiðið var að ungmenni lærðu að greina óheilbrigða og ofbeldisfulla hegðun. Í ár bættust við tvenns konar sjálfspróf þar sem hægt er að kanna stöðuna á eigin parsambandi – hvort samskipti parsins séu heilbrigð, óheilbrigð eða ofbeldisfull. Þannig getur ungmenni öðlast dýpri skilning á eigin hegðun, sem og framkomu makans, og fengið fræðslu um þær fjölbreyttu aðstæður sem prófin spyrja út í. Sem fyrr er áhersla lögð á fjölbreytni mannkyns og sjálfsprófin gera því ráð fyrir ólíkri kynverund og kynhneigð. Þannig er hægt að velja á milli fornafnanna hún, hann og hán við að lýsa bæði sér og maka sínum.

ER ÞETTA SJÚKT?

Nafnlaust netspjall fyrir sjúkar spurningar

ER ÞETTA SJÚKT?

Nafnlaust netspjall fyrir sjúkar spurningar

Sjúktspjall

Megininntak herferðarinnar í ár var þó opnun og kynning á nýrri þjónustu Stígamóta; Sjúktspjall. Um er að ræða netspjall fyrir ungmenni á aldrinum 13-20 ára þar sem þau geta rætt nafnlaust og í trúnaði við ráðgjafa um sambönd, samskipti, kynlíf og ofbeldi. Ungmennunum er jafn velkomið að viðra þar áhyggjur af sinni eigin hegðun, maka síns eða af aðstæðum vina sinna. Meira um spjallið á næstu opnu.

Herferðin

Fjöldi hæfileikaríkra unglunga lagði okkur lið við að kynna opnun spjallsins. Í samstarfi við auglýsingastofuna Pipar og framleiðslufyrirtækið Norður varð til glæsileg sjónvarpsauglýsing með þessum flottu ungmennum undir öruggri leikstjórn Álfheiðar Mörtu, sem gaf alla sína vinnu við verkefnið. Eins fengum við stuðning söngkonunnar ungu, gugusar, sem veitti leyfi fyrir notkun á lagi sínu „I'm not supposed to say this“ en textinn fellur afar vel að hinni nýju þjónustu sem ætlað er að mæta því sem ungmennum þykir erfitt að segja upphátt. Af þessum stóra hóp ungmenna gengu þau Viktoría Ósk, Freyja Sól, Oddur Helgi, Anna Bíbí og Lúkas Nói skrefinu lengra og lánuðu andlit sín á veggspjöld herferðarinnar. Veggspjöldin og annar varningur (sérmerktir sleikjór þetta árið) var sendur á félagsmiðstöðvar og framhaldsskóla landsins. Auk þess birtust auglýsingarnar á strætóskýlum og stórum skiltum á meðan herferðin stóð yfir, með aðstoð fyrirtækisins Billboard.

Fræðsla í félagsmiðstöðvum

Pungamiðjan í Sjúkást eru fræðslufyrirlestrar sem starfsfólk félagsmiðstöðva um allt land flytur út frá glærum sem Stígamót setja saman fyrir unga áheyrendur. Glærunum fylgir ítarlegt handrit fyrir fræðarana að styðja sig við, og þann 23. mars var starfsfólki félagsmiðstöðva boðið á fræðslufund um notkun efnisins. Vel var mætt á fundinn, bæði í húsakynnum Stígamóta og rafrænt í gegnum Teams, en einnig voru þessar leiðbeiningar um notkun fræðslupakkans teknar upp á myndband og það sent á allar félagsmiðstöðvar.

Sá háttur er á að félagsmiðstöðvarnar setja fræðsluna sem skilyrði fyrir miðakaupum ungmenna á árlegt ball Samfés, *Samfestinginn*, en u.þ.b. 4500 unglingar sækja ballið. Samhliða þróun fræðsluverkefnisins hefur aðkoma félagsmiðstöðvanna þó undið upp á sig og almennt er öllum unglíngahópi hverfisins boðið á fræðsluna óháð miðakaupum á ballið, og í sumum hverfum er fræðslan færð inn í unglingadeildir grunnskólanna til að tryggja fræðslu heilu árganganna. Í ár sendi a.m.k. ein félagsmiðstöð öllum foreldrum upptöku af fræðslu til unglinganna svo umræðan gæti haldið áfram heima.

Brotapolar opna sig

Í kjölfar slíkrar fræðslu hafa nemendur opnað sig í fyrsta sinn um reynslu af kynferðisofbeldi við starfsmenn félagsmiðstöðva eða skóla. Því má sannarlega fagna að ungir brotapolar leiti aðstoðar svo snemma. Af þeim þúsundum brotapola kynferðisofbeldis sem leitað hafa til Stígamóta frá upphafi voru 70% undir 18 ára aldri þegar þau voru fyrst beitt ofbeldinu. Fæst þessara barna fengu þó aðstoð fagaðila vegna ofbeldisins á sínum tíma og raunar höfðu fæst þeirra rætt um reynslu sína við nokkurn áður en þau leituðu sem fullorðið fólk til Stígamóta – oft árum, jafnvel áratugum eftir kynferðisbrotið. Þessi staðreynd er þyngri en tárur taki þegar litið er til þess að lífshættulegustu afleiðingar kynferðisofbeldis – á borð við sjálfsvígshugleiðingar, misnotkun vímuefna og átraskanir, eru talsvert líklegri hjá brotapólum á barnsaldri en meðal þeirra sem verða fyrir brotinu á fullorðinsárum. Til mikils er því að vinna með að grípa þetta unga fólk sem allra fyrst og aðstoða það í átt að betri líðan.

Sjúkt spjall

Þrátt fyrir að meirihluti þeirra sem leita til Stígamóta hafi verið undir 18 ára aldri við fyrsta kynferðisbrot, bjóðast ungmennum fá úrræði til að ræða stöðuna við fullorðna í trúnaði og fá stuðning til að átta sig á aðstæðum sínum. Í gegnum fræðslu- og forvarnastarf Stígamóta hefur þörfin fyrir lágþröskuldaþjónustu þar sem ungmennti geta rætt ofbeldisreynslu sína í trúnaði orðið augljós. Sjúkt spjall opnaði 3. mars 2022 til að mæta þessari þörf og er opið þrjú kvöld í viku á vefsíðu Sjúkást. Á spjallinu býðst ungu fólki samtali, stuðningur og fræðsla í höndum fagfólks með mikla reynslu af aldurshópnum. Netspjall mætir vel þessum aldurshópi sem sjaldan leggur snjallsímann frá sér og tryggir líka jafnan aðgang unglinga um allt land að þessari þjónustu.

Afhverju nafnleysið?

Mörg ungmennti í þessum aðstæðum vilja fá að taka fyrstu skrefin í trúnaði. Á netspjallinu sjást engar persónugreinanlegar upplýsingar um ungmenntin sem hafa samband, sem virðist vera grundvöllur þess að þau treysta sér í þessi erfiðu samtöl. Fæst höfðu rætt upplifun sína við nokkurn fullorðinn áður en þau leituðu á Sjúkt-spjall eftir ráðgjöf og fræðslu, og mörg nefndu sérstaklega að nafnleysi netspjallsins hafi gert þeim kleift að sækja í spjallið. Á spjallinu fá ungir brotapolar, og ungmennti með hvers kyns vangaveltur um sambönd, kynlíf og samskipti, nauðsynleg svör við spurningum sínum, sem vonandi hvetur þau til að leita sér frekari aðstoðar í sínu nærumhverfi. Trúnaðarsamtal við ráðgjafa sem skilur, hlustar og trúir getur orðið fyrsta skrefið í að rjúfa einangrun og skila skömminni.

Viðtökur ungmenna

Á fyrsta opnunarári netspjallsins, frá 3. mars til lok 2022, höfðu 239 ungmennti alls staðar af landinu samband. Vegna þess hve margir brotapolar eiga erfitt með að skilgreina eigin upplifun sem ofbeldi, er spjallið auglýst með frekar opnum formerkjum og því koma einnig inn almennar vangaveltur um t.d. sambönd, ástarsorg, kynlíf og samskipti. Í 63% tilvika vildu ungmenntin þó ræða reynslu sína af ofbeldi og kom þá oftast kynferðisofbeldi til tals, en einnig annars konar andlegt og líkamlegt ofbeldi. Þessi ungmennti voru í 56% tilvika í þolendastöðu, 3% í gerendastöðu og 5% voru aðstandendur þolanda og/eða geranda.

Af öllum sem leituðu á spjallið voru 69% stelpur, 20% strákar og 2% stálp. Ungmenntin tilgreindu ekki kyn sitt í 9% tilvika en þau ráða sjálf hvort þau gefa upplýsingar um kyn sitt og aldur. Ekki kemur á óvart hversu kynbundnu ofbeldi var lýst, en af þeim sem ræddu ofbeldisreynslu á

ER ÞETTA SJÚKT?

Nafnlaust netspjall fyrir sjúkar spurningar

spjallinu voru brotapolar kvenkyns í 87% tilvika. Í miklum meirihluta voru það brotapolarnir sjálfir sem leituðu á spjallið, en í einhverjum tilvikum komu inn aðstandendur með áhyggjur af vinum sínum eða ættingjum. Í 60% ofbeldismálanna höfðu þolandi og gerandi verið í ástarsambandi. Meðalaldur allra sem leituðu á spjallið var 16 ára, og 57% brotapola ofbeldis voru undir 18 ára aldri. Einstaka sinnum kom fullorðinn aðili með áhyggjur af unglingi (foreldri eða starfsmaður). Hinn dæmigerði notandi spjallsins er því 16 ára stúlka sem orðið hefur fyrir einhvers konar ofbeldi.

Hvar eru gerendur? (eða hvar eru strákarnir?)

Verkefninu er ætlað að vinna gegn ofbeldi í nánnum samböndum ungmenna. Spjallið er því jafn opið ungmennum með áhyggjur af sinni eigin skaðlegu hegðun. Þó til mikils sé að vinna með að grípa brotapola snemma, skiptir þó öllu að ná gerendum snemma og aðstoða þá við að endurtaka ekki ofbeldið. Einungis þannig útrýmum við kynbundnu ofbeldi. Athygli vekur því að þrátt fyrir að þjónustan sé nafnlaus og ópersónugreinanleg komu slík samtöl varla fyrir á þessu fyrsta ári. Öll tölfræði um gerendur kom því úr samtölum við brotapola, s.s. að í 78% tilvika voru gerendur karlkyns. Aldur gerendanna var undir 18 ára aldri í a.m.k. 40% tilvika, en mögulega er hlutfallið hærra því 44% tilvika var aldur gerenda ekki tekinn fram í samtalinu.

Afhverju segja ungir brotapolar ekki frá ofbeldinu?

Fyrir utan að vera mikilvæg þjónusta við ungt fólk hefur spjallið einnig veitt dýrmætar upplýsingar um ofbeldisreynslu íslenskra ungmenna, sem vonandi mun stuðla

að aukinni þekkingu á vörnum og viðbrögðum í mála-flokknum. Í gegnum spjallið fást útskýringar á því af hverju ungir brotapolar eru svo hikandi við að leita aðstoðar í sínu nærumhverfi en koma frekar inn á nafnlaust netspjall. Skýringar þeirra má flokka í fernt:

„Hvernig gat ég látið þetta gerast, mér var kennt betur!”

Algengustu tilfinningar brotapola í kjölfar kynferðisofbeldis eru skömm og sektarkennd. Þessa sáru en eðli-legu hugsanavillu reynum við að leiðrétta í samtölum við ungmennin í von um að hinn ungi brotapoli treysti sér til að leita frekari stuðnings þegar ljóst er orðið að skömmin og sektin er alfarið gerandans.

„Mér þykir svo vænt um hann og vona alltaf að hann muni breytast.“

Í langflestum frásögnum á unglingaspjallinu er ofbeldinu beitt af kærasta brotapolans og þrátt fyrir ungan aldur brotapola á spjallinu sjáum við vel þekkt og skýrt mynstur ofbeldissambanda í þessum samtölum – þar sem þolandinn t.d. upplifir sig ábyrgan fyrir hegðun gerandans, felur ofbeldið, efast um eigin upplifun eða hangir sífellt í voninni um að hegðunin breytist: „Svo skrítið, ég hef ekkert til að vera föst við hann, ekki barn eða húsnæði en samt líður mér föst.“

„Var mér nauðgað?”

Ein algengasta spurningin sem kemur inn á spjallið er einhver útgáfa af: „Var mér nauðgað?”/„Er ég í ofbeldissambandi?” svo ljóst er að mörg ungmenni eiga erfitt með að skilgreina kynbundið og kynferðislegt ofbeldi, í það minnsta þegar um ræðir þeirra eigin reynslu. Þetta varpar ljósi á þörfina á ítarlegri og sífelldri fræðslu um ofbeldi til ungmennanna sjálfra en ekki síður til þeirra fullorðnu s.s. foreldra, kennara og þjálfara.

„Enginn myndi trúá mér.“

Loks óttast ungmennin viðbrögð umhverfisins ef þau segja frá ofbeldinu. Ótti við að gerandinn hefni sín eða þeim verði á einhvern hátt refsað fyrir að segja frá. Ótti við að valda foreldrum sínum sársauka, vonbrigðum og jafnvel fjárhagsvanda. Ótti við að vera ekki trúað, vera dæmd og kennt um ofbeldið, eða við að fá á sig ákveðinn stimpil. Sum ungmennanna hafa í raun fengið slíkt viðmót við að segja frá ofbeldisreynslu sinni. Fræðslan um kynferðisofbeldi þarf því ekki síður að fjalla um nauðg-unarmenningu, gerandameðvirkni og þolendaskömmun.

ER ÞETTA SJÚKT?

Framhaldið

Í nóvember var haldinn opinn fundur um Sjúkt spjall þar sem kynntar voru tölur og það sem við höfðum lært á fyrstu sex mánuðum spjallsins. Til fundarins komu ýmsir styrktaraðilar auk annarra sem hafa hlutverki að gegna í málaflokknum. Markmið fundarins var að gera grein fyrir mikilvægi spjallsins og afla því fjár og fylgis. Í tilraunaskyni verður netspjallið opið í ár en vonandi fest í sessi til fram-búðar eftir þann tíma. Miðað við þá erfiðu reynslu sem lýst er á spjallinu, ráðaleysið og þakklæti ungu notendanna hefur netspjallið þegar sannað sig sem mikilvæg þjónusta við ung t fólk.

Þolendur kynbundins ofbeldis eru meira en vettvangur glæps!

Allt of lengi hafa brotapolar upplifað að þeir séu ekki aðilar að eigin málum þegar réttarkerfið tekur við þeim. Fram á síðasta ár voru brotapolar ekki skilgreindir sem aðilar máls og höfðu því ekki aðgang að gögnum á rannsóknarstigi né heimild til að sitja í dómssal þegar málið var flutt svo eitthvað sé nefnt. Nánast var litið á brotapolu sem einstaklinga sem hefðu ekkert um sín mál að segja. Þann 8. mars 2022 afhenti Stígamót dómsmálaráðherra 12.000 undirskriftir fólks sem skoraði á hann að bæta réttarstöðu brotapola. Undirskriftunum var safnað í átakinu Vettvangur glæps sem vísar til þess að þolendur kynferðisbrota og kynbundins ofbeldis eru aðeins vitni í eigin málum í réttarkerfinu.

Krafa þeirra kvenna sem fóru fyrir undirskriftasöfnuninni og þeirra 12.000 sem rituðu undir var að brotapolar fengju aðild að málum sínum í réttarkerfinu sem myndi veita þeim jöfn réttindi á við sakborning. Staðan var sú að gerandi ofbeldisins hafði mun meiri réttindi í réttarkerfinu sem viðhélt þeim valdamismun sem var á milli geranda og polanda.

Auk þess að standa fyrir undirskriftarsöfnun var heimasíðunni <https://askorun.stigamot.is/> hleypt af stokkum, kostaðar voru auglýsingar á Facebook og Instagram og umhverfisauglýsingar um alla borg voru áberandi í nokkra daga. Þá var töluverð fjölmiðlaumfjöllun í kringum átakið og áhrifavaldar á Instagram deildu áfram upplýsingum

um undirskriftastöfnunina. Að öðrum ólöstuðum sem að átakinu komu skipti sköpum hugrekki fimm kvenna, þeirra Hafðísar, Þórdísar, Lindu Bjargar, Júníu og Sigrúnu Emmu. Þær komu fram í mynd og nafni og greindu frá eigin reynslu af réttarkerfinu í kjölfar ofbeldisbrota sem þær höfðu orðið fyrir. Krafa átaksins var sú að brotapolar yrðu skilgreindir sem aðilar að eigin málum í stað þess að hafa stöðu vitnis.

Dómsmálaráðherra lagði í kjölfarið fram frumvarp til að tryggja þolendum kynferðisofbeldis réttlátari málsmeðferð og var frumvarpið samþykkt á Alþingi í júní. Brotapolar fengu ekki aðildarstöðu í málum sínum eins og barist var fyrir en þó urðu umtalsverðar breytingar til hins betra á réttarstöðu brotapola. Með nýjum lögum fær brotapolu rétt til að bæði sitja í dómssal og leggja fram spurningar í gegnum réttargæslumann en áður var það háð samþykki sakborningsins hvort polandi fengi að sitja þinghaldið. Aðgengi brotapola að nánari upplýsingum á rannsóknarstigi málsins var einnig bætt með tilkomu laganna. Nú fá brotapolar sama aðgang að gögnum á rannsóknarstigi og sakborningar, fá að taka til máls þegar haldnar eru lokaræður á dómstigi, sitja inni í dómssal, spyrja vitni og sakborninga spurninga fyrir dómi og leggja fram viðbótar-sönnunargögn. Átakið skilaði þannig töluvert bættri stöðu brotapola þó fullnaðarsigur hafi ekki verið unnin að þessu sinni.

„Að fara í gegnum kærufarli var áfall ofan í áfallið. Ég myndi aldrei leggja það á mig aftur.“ – Hafþís

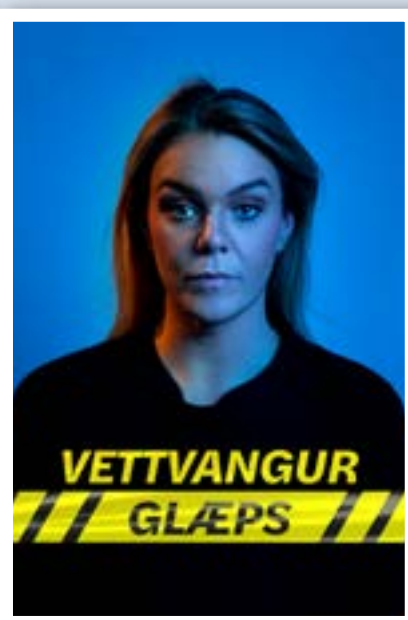
„Eftir að ég lagði fram kæru til lög-reglu missti ég röddina, á mig var ekki hlustað og um leið og saksóknari tók málið í sínar hendur upplifði ég að réttur minn væri hrifsaður af mér, ég varð utangátta.“ – Þórdís

„Það sem hafði hvað mest áhrif á mig er reiðin gagnvart niðurfellingunni og sú staðreynd að ég gat ekkert aðhafst meira í mínu máli. Það er eitt þegar óbreyttur borgari brýtur á manni, en annað þegar kerfið sem ég treysti á lét ekki á það reyna að koma málinu áfram.“ – Linda Björg

„Eftir heilt ár af þögn kom niðurfellingarbréfið óvænt. Það var algjört áfall, ég var andlega algjörlega óviðbúin niðurfellingu. Enda var ég ekki sú fyrsta sem kærði hann.“ – Júnía

„Þá staðreynd að kærán hafi valdið mér meiri skaða en gerandanum er erfitt að sætta sig við.“ – Sigrún Emma

Umræðan um vændi

Sá veruleiki sem blasir við Stígamótum er að vændi er ofbeldi og afleiðingar þess eru svipaðar eða alvarlegri en önnur kynferðisbrot. Síðustu ár má skynja bakslag í baráttunni gegn vændi og eru þar á bak við bæði hagsmunaöfl vændis- og klámiðnaðar og vanþekking. Það er því mikil ábyrgð sem hvílir á Stígamótum að halda til haga persónulegri og samfélagslegri skaðsemi af vændi, auka þekkingu, aðstoða brotþola að vinna úr afleiðingunum og ekki síst að miðla þeirri þekkingu sem starfsfólk Stígamóta öðrum fremur býr yfir til fagaðila og stjórnvalda.

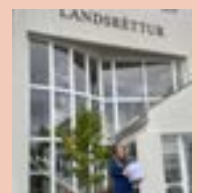
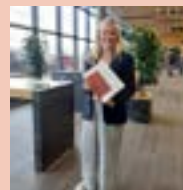
Venjulegar konur

Óhætt er að segja að bókin Venjulegar konur sem Stígamót tóku þátt í að gefa út hafi vakið athygli á árinu. Bókin er skrifuð af Brynhildi Björnsdóttur, rithöfundu og rannsóknarblaðakonu, að frumkvæði Evu Dísar Þórðardóttur, brotþola vændis og leiðbeinanda í hópastarfi Stígamóta. Bókin fjallar um vændi á Íslandi og geymir frásagnir brotþola sem hafa reynslu af því að selja vændi og þeim afleiðingum sem það hefur haft á líf þeirra og heilsu. Að auki er í bókinni rakin baráttan gegn vændi, lagasetning og umræða síðustu áratugi. Bókin er því fjársjóður, hvort sem litið er til frásagna þeirra kvenna sem segja sögu sína eða fyrir þau sem þurfa að þekkja söguna og menninguna á bak við það ofbeldi sem allt of lengi hefur tíðkast. Bókin dregur vel fram að meðal afleiðinga vændis er líkamlegur heilsubrestur, áfallastreita á við hermenn í stríði, sjálfsvígshugsanir, félagsleg einangrun og mikil skömm. Konurnar stigu fram með sögur sínar í þeirri von að samfélagið taki við sér í baráttunni gegn því kynferðisofbeldi sem vændi er.

Hvernig mætum við brotþolum vændis? - málþing um vændi á Íslandi

Á haustmánuðum var haldið málþing í Iðnó þar sem kynntar voru niðurstöður tveggja íslenskra rannsókna á vændi. Talið var knýjandi að halda slíkt málþing þar sem bakslag í baráttunni var orðið áþreifanlegt með vexti OnlyFans vefsins og orðræðu um „kynlífsvinnu“ sem nánast heilbrigðan valkost. Það var því brýnt að koma inn í umræðuna skaðlegum afleiðingum vændis og lyfta sjónarmiðum þeirra kvenna sem treystu sér ekki sjálfar í umræðuna. Katrín Jakobsdóttir forsætisráðherra setti málþingið en Kolbrún Halldórsdóttir stýrði. Öllum var boðið að taka þátt og þáðu rúmlega 160 það góða boð. Auk kynningar á bók Brynhildar og rannsókn Stígamóta á afleiðingum vændis, kynntu Gyða Margrét Pétursdóttir, prófessor í kynjafræði ásamt Sveinu Hjórdísi Þorvaldsdóttur, rannsókn sína um uppbyggingarverkfæri fyrir brotþola vændis og hvernig þeir vilja sjá langtímaúræðum háttað til að aðstoða við útgöngu úr vændi. Þessi rannsókn var unnin í samstarfi við Stígamót.

Í byrjun september sendu Stígamót bókina Venjulegar konur á fagfólk um allt land sem á einn eða annan hátt mætir brotþolum vændis í sínum störfum eða hefur með stefnumótun í málaflokknum að gera. Fólk var hvatt til að lesa hana, ræða á vinnustöðum og í bréfinu sem fylgdi bókinni var hvatt til þátttöku í málþingi Stígamóta um vændi.

Til að tryggja sem breiðasta umræðu var Rauðu regnhlífinni einnig boðin þátttaka en samtökin hafa verið hávær í bakslaginu. Auk þessara aðila hélt Hulda Elsa Björgvinsdóttir, aðstoðarlögreglustjóri lögreglunnar á höfuðborgarsvæðinu erindi, auk Lindu Thompson sérfræðings frá Skotlandi. Til að varpa enn betur ljósi á þann raunveruleika sem konur í vændi þurfa að takast á við hélt Eva Dís Þórðardóttir tölu frá sjónarhóli þolanda vændis. Á milli erinda las Birgitta Birgisdóttir leikkona upp skilaboð frá þeim konum sem sögðu sögur sínar í Venjulegar konur. Einnig var sýnt myndband með raunverulegum ummælum gerenda vændis um kaup á vændi og brotapolavændis.

Málþings gestir og skipuleggjendur á góðri stund í lok fundar.

Þekking Stígamóta á vændi

Meðal þess sem kynnt var á málþinginu var ný rannsókn á vegum Stígamóta sem Anna Þóra Kristinsdóttir, sálfræðingur og ráðgjafi Stígamóta, vann. Um er að ræða greiningu á tölfraeðigögnum sem safnað var meðal þeirra sem sóttu þjónustu samtakanna vegna kynferðisofbeldis á árunum 2013-2021. Borinn var saman hópur kvenna sem voru brotapolar vændis við aðra hópa kvenna sem ýmist höfðu upplifað sífjaspell, nauðgun eða bæði. Niðurstöðurnar sýna glögglega hvernig vændi er bæði neyðarráð kvenna sem eru í erfiðri félagslegri stöðu og hve alvarlegar og djúpstæðar afleiðingar vændis eru á líkamlega og andlega líðan brotapola í kjölfarið.

Í kringum og í framhaldi af málþinginu var starfsfólki Stígamóta boðið að kynna og ræða niðurstöður rannsóknarinnar, þar á meðal má nefna fundi með starfsfólki ýmissa stofnanna og úrræða Reykjavíkurborgar á sviði velferðamála.

Helstu niðurstöður rannsóknarinnar eru:

- 60,7% þeirra kvenna sem eru brotapolar vændis hafa gert sjálfsvígstilraun og eru miklu líklegri en brotapolar annars kynferðisofbeldis til að hafa gert sjálfsvígstilraunir eða hafa hugleitt sjálfsvíg.
- Brotapolar vændis eru mun líklegri en brotapolar annars kynferðisofbeldis til að kljást við sjálfsskaða, átröskun og líkamlega verki.
- Brotapolar vændis sem sækja þjónustu Stígamóta hafa í 92% tilvika orðið fyrir öðru kynferðisofbeldi auk vændisins. 80% voru yngri en 18 ára þegar þau voru fyrst beitt kynferðisofbeldi.
- Brotapolar vændis hafa margir orðið fyrir grófu kynferðisofbeldi á lífsleiðinni. 76% hefur verið nauðgað og tæp 46% verið beittar sífjaspellum. Konur sem eru brotapolar vændis eru mun líklegri en aðrir brotapolar kynferðisofbeldis að hafa orðið fyrir hótunum, líkamsmeiðingum og að vopni sé beitt af hendi geranda kynferðisofbeldis. Rúm 25% hafa orðið fyrir hópnaudgun og rúm 26% fyrir lyfjanauðgun.
- Brotapolar vændis hafa í 50% tilvika ekki lokið frekari menntun en grunnskólaprófi og voru í 50% tilvika á örorku, í endurhæfingu eða veikar. Þetta hefur gríðarleg áhrif á möguleika þessa hóps til að afla tekna og má gera ráð fyrir sambandi á milli skertra afkomumöguleika og þess að neyðast í vændi.
- Þær níu konur sem leituðu til Stígamóta á tímabilinu vegna vændis en voru ekki brotapolar annars kynferðisofbeldis glímdu nánast allar við lélega sjálfsmynd, skömm, kvíða, depurð og erfið tengsl við maka og vini.
- Mál brotapola vændis voru líklegri til að hafa orðið að barnaverndarmálum en mál brotapola annars kynferðisofbeldis. Þá er ekki endilega um að ræða vændisbrotin heldur líklegra að um annað kynferðisofbeldi sé að ræða. Þannig höfðu mál sem tengdust 24% gerenda kynferðisofbeldis gegn brotapolum vændis verið vísað til barnaverndar. Jafnframt var þessi hópur líklegri til að hafa kært kynferðisofbeldi til lögreglu en hópar annarra brotapola.

Bandamenn – Námskeið fyrir karla sem vilja beita sér í baráttunni gegn kynbundnu ofbeldi

Bandamenn er námskeið fyrir karla og hafa Stígamót boðið upp á það síðan 2018. Meginmarkmið námskeiðsins er að varpa ljósi á hvað karlar geta gert í baráttunni gegn kynferðisofbeldi gegn konum, kynsegin einstaklingum og öðrum jaðarsettum hópum. Lögð er áhersla á að þátttakendur geti öðlast dýpri skilning á mikilvægum hugtökum og viðfangsefnum. Meðal þess efnis sem farið er yfir er reynsla brotaþola kynferðisofbeldis og fjölbreyttar birtingarmyndir kynferðisofbeldis í samhengi við kynjakerfið og valdamismunun.

Tvö námskeið voru haldin í samstarfi við vinnustaði, fyrir samtals 21 karl á öllum aldri. Hver hópur hittist 2-3 sinnum í samtals 6-9 klukkustundir, þar sem blandað er saman fyrirlestrum, æfingum og umræðum. Þátttakendur segja tækfærið til að ræða kynferðisofbeldi við aðra karla, á brotaþolavænum forsendum, mjög mikilvægt. Á þessu ári voru einnig haldnar nokkrar styttri kynningar og vinnustofur með hluta af námsefninu. Má þar nefna tvær vinnustofur fyrir nemendur við Háskóla Vestfjarða, tveggja daga námskeið í alþjóðlega jafnréttisskólanum við HÍ - GRÓ GEST, ásamt nokkrum kynningarfundum á Ísafirði, þar á meðal fyrir nemendur og karlkyns starfsmenn Menntaskólans á Ísafirði.

Stígamót opnuðu á árinu nýja heimasíðu þar sem hægt er að nálgast upplýsingar um námskeiðið. Markmiðið með síðunni er annars vegar að vekja athygli á námskeiðinu og hins vegar að dreifa fræðsluefni sem leggur áherslu á

hvernig hægt er að virkja fleiri karla í baráttunni. Á síðunni er hægt að fá nánari upplýsingar um fyrirkomulag og efnistöð námskeiðsins. Auk þess er hægt að skrá sig á þau námskeið sem eru í boði og senda inn beiðni fyrir sér-sniðin námskeið. Í lok ársins var einnig opnuð instagram síða fyrir námskeiðið.

Í byrjun árs tilkynnti Þorsteinn V. Einarsson, umsjónarmaður Karlmennsku verkefnisins, að þátttakendur á Bandamannanámskeiðinu árið 2021 hafi fengið hvatning-arviðurkenningu Karlmennskunar. Einnig skrifaði Hjálmar Sigmarsson, ráðgjafi og umsjónarmaður námskeiðsins, grein í tilefni af alþjóðlega 16 daga átakinu gegn kynbundnu ofbeldi, þar sem karlar voru hvattir til að taka virkan þátt í baráttunni gegn kynferðisofbeldi. Um haustið mætti Hjálmar síðan í viðtal í hlaðvarpsþáttinn Samstöðin til að ræða námskeiðið.

Á Bandamanna síðunni er hægt að nálgast upplýsingar um námskeiðið.

Samfélagsumræða

Á árinu fór talskona Stígamóta og annað starfsfólk í margskonar fjölmiðlaviðtöl og upptökur á heimildarþáttum um ýmis viðfangsefni, þar á meðal má nefna umræðuna um vændi og Only Fans, stöðu brotaþola í réttarkerfinu, umfjöllun um málin sem eru í ferli hjá Mannréttindadómstóli Evrópu og svo framvegis. Starfsfólk Stígamóta skrifuðu tvær greinar í tilefni 16 daga átaks gegn kynbundnu ofbeldi, um Sjúktspjall og hlutverk karla í baráttunni gegn kynbundnu ofbeldi. Þar að auki skrifaði Hrafnhildur Sigmarasdóttir, ráðgjafi á Stígamótum, reglulegar greinar í Vísi og Kjarnann um kynbundið ofbeldi, m.a. um gaslýsingar, gerendur, umræðuna um kynbundið ofbeldi á samfélagsmiðlum og kynferðisofbeldi í nánum samböndum.

Fræðsla

Fræðsla er mikilvægur partur af þeirri pólitísku samfélagsvinnu sem fram fer á Stígamótum og byggir hún ávallt á þeirri þekkingu sem skapast í starfi okkar með brotaþolum. Covid hafði ekki eins mikil áhrif og árið áður, en stundum þurfti að fresta viðburðum og margt fór fram í gegnum netið. Starfsfólk Stígamóta náði þó að hitta marga fjölbreytta hópa. Nokkrir tugir starfsmanna félagsmiðstöðva fengu fræðslu, bæði í sínum frístundamiðstöðvum en líka í tengslum við Sjúkást-átakið. Þá fengu ýmsir háskólanemar fræðslu, s.s. Ástráður, félag læknana við HÍ, hjúkrunarnemar við HÍ og GRÓ GEST, nemendur í háskóla SP við HÍ. Einnig komu nokkrir hjúkrunarfræðinemar í starfsnemaheimsóknir. Stígamót tók þátt í pallborði á Jafnréttisdögum háskólanna, auk þess að hitta jafnréttisfulltrúa háskólanna á fræðslufundi. Þá tóku Stígamót þátt í hádegisspjalli í femínistavíku MR og málþingi kynjafræðinema í framhaldsskólum eins og oft áður, voru með erindi á strákapingi menntavísindasviðs Reykjavíkurborgar og með vinnustofu á starfsdögum SAMFÉS. Einnig settust ráðgjafar okkar niður með fjölda nemenda úr framhaldsskólum sem voru að vinna verkefni um ýmis mállefni, eins og t.d. klámvæðingu.

Anna María Bjarnadóttir hlaut Hugrekksverðlaun Stígamóta í ár. Anna María steig fram á samfélagsmiðlum í maí 2021 og sagði að tveir íslenskir karlmenn, annar þjóðþekktur, hefðu beitt sig kynferðisofbeldi árið 2010. Hugrekksverðlaunin eru viðurkenning til brotaþola sem stíga fram og standa keik þrátt fyrir að verða fyrir miklu aðkasti.

Heimsóknir erlendis frá tóku við sér á ný eftir heimsfaraldur og hittum við hópa fagfólks og samtaka frá ýmsum löndum sem voru að kynna sér starfsemi Stígamóta og jafnréttisstarf á Íslandi. Má þar nefna hópa frá Póllandi, Króatíu, Færeyjum, Litháen, Rúmeníu og Grikklandi.

Í maí héldu Stígamót í samstarfi við Ofbeldisforvarnarskólann og félag kynjafræðikennara, vinnuþing um forvarnir gegn kynbundnu ofbeldi meðal barna og unglinga. Um það bil 40 þátttakendur mættu, þar á meðal fulltrúar forvarnastarfs, skólakerfis, æskulýðsstarfs og annarra hlutaðeigandi. Auk þess mætti hópur frá Skotlandi sem vinnur að forvörnum. Vinnuþinginu var ætlað að vera vettvangur til að ræða stöðu málaflokksins, til að kortleggja reynslu, vangaveltur og framtíðarsýn þeirra sem láta sig ofbeldisforvarnir varða.

Á árinu skapaðist mikil umræða um kynferðisofbeldi meðal framhaldsskólanema og var sjónum beint sérstaklega að skólunum sjálfum og viðbrögðum þeirra. Starfsfólk Stígamóta brást við og beitti sér með ýmsum hætti í þessari umræðu. Má þar nefna að aðstoða skólastjórnendur þar sem mál höfðu komið upp, fræða kennara og starfsfólk og ávarpa nemendur skóla. Þá töluðu Stígamót á sérstökum fundi Menntamálaráðuneytis um þessi mállefni, auk þess sem Stígamót hafa aðstoðað skóla við að setja saman forvarna- og viðbragðsáætlun.

Að venju sóttu ýmsir faghópar fræðslu til Stígamóta, má þar nefna Prestafélagið, starfsfólk unglingaheimilis, starfsfólk félagsmiðstöðva, lögregluþjónar á Norðurlandi vestra og velferðastarfsfólk hjá Reykjavíkurborg. Við hittum einnig hóp fagfólks á Akureyri í gegnum Aflið sem og góða gesti á hádegisfundi Háskólaaseturs Vestfjarða á Ísafirði. Stígamót tóku einnig þátt í ýmsum málþingum, má þar nefna málþing á vegum SÁÁ auk málþings á vegum RIKK. Jafnframt þáðu nemendur af ýmsum skólastigum fræðslu, t.d. lögreglunemar, hjúkrunarnemar, innflytjendur í íslenskunámi, kynjafræðinemar á framhaldsskólastigi, fræðarar hjá jafningjafræðslunni í Reykjavík sem og hjá Ástráði auk nema úr ýmsum framhaldsskólum. Við leggjum okkur ávallt fram um að mæta hópum í viðkvæmri stöðu og á árinu fræddum við t.a.m. fatlaða nemendur á grunnskólastigi, fólk í endurhæfingu og unglinga í viðkvæmri félagslegri stöðu. Auk þess tókum við á móti hópi frá Kvennasmiðjunni.

Samstarf og samráð

Stígamót taka þátt í reglulegu samstarfi og samráði við stjórnvöld, félagasamtök og aðra aðila um málefni sem tengjast kynferðisofbeldi. Stígamót eiga áheyrnarfulltrúa í Mannréttinda- og ofbeldisvarnarráði Reykjavíkurborgar og fulltrúa í Samráðsvettvangi um jafnréttismál. Þá eiga Stígamót aðild að norrænu hreyfingunni NKMV - Nordiske Kvinner Mot Vold, evrópsku hreyfingunni WAVE - Women Against Violence Europe og alþjóðlegu samtökunum CAP - Coalition for the Abolition of Prostitution. Á árinu sendi Stígamót fulltrúa á ráðstefnur NKMV í Færeyjum, WAVE í Vínborg og CAP í París. Einnig mætti fulltrúi frá okkur á árlegan skipulagsfund NKMV í Kaupmannahöfn.

Baráttan gegn stafrænu ofbeldi

Pórdís Elva Þorvaldsdóttir stjórnarformaður NORDREF - Nordic Digital Rights & Equality Foundation, kom í heimsókn og kynnti fyrir starfsfólki Stígamóta rannsóknarverkefnið Profiling Perpetrators of Gender-Based Online Abuse. Um er að ræða kortlagningu gerenda sem beita konur og stúlkur stafrænu ofbeldi og áreitni á Íslandi, í Danmörku og Svíþjóð. Tilgangur rannsóknarinnar er að auka þekkingu um gerendur kynbundins ofbeldi á internetinu með því að safna upplýsingum um þá sem fremja algengustu brotin. Stígamót taka þátt í rannsókninni, með því að bjóða einstaklingum sem nýta þjónustu Stígamóta að svara spurningalista.

Baráttan gegn mansali

Stígamót eiga sæti í mansalsteymi á vegum dómsmálaráðuneytisins sem hittist reglulega til að ræða stefnu-mótun í málaflokknum. Þá situr fulltrúi Stígamóta sem sérfræðingur í mansalsteymi Bjarkarhlíðar sem hefur það hlutverk að samræma þjónustu við brotþola mansals. Nokkur mál komu til kasta Bjarkarhlíðar og teymisins á árinu en flest tengdust þau vinnumansali. Um haustið átti talskona Stígamóta fund með fulltrúum GRETA, eftirlitsnefnd Evrópuráðsins fyrir sáttmála ráðsins um mansalsmál.

Bjarkarhlíð

Stígamót eru einn af stofnaðilum Bjarkarhlíðar - miðstöðvar fyrir þolendur ofbeldis. Hugmyndin er að þangað geti brotþolar leitað og fengið aðstoð margra aðila á sama stað. Eftir greiningarviðtal hjá starfsfólki Bjarkarhlíðar býðst brotþolum að hitta fulltrúa frá Stígamótum, Drekaflóð, Kvennaathvarfinu, Kvennaráðgjöfinni,

Mannréttindaskrifstofu Íslands og/eða lögreglu svo eitt-hvað sé nefnt. Stígamót voru með viðveru að jafnaði tvo daga í mánuði og hittu þar 47 brotþola á árinu. Eftir eitt viðtal í Bjarkarhlíð er þjónustubegum svo boðið að halda áfram í viðtölum á Stígamótum. Vegna viðgerða á húsnæði Bjarkarhlíðar fóru viðtöl Stígamóta alfarið fram í húsnæði Stígamóta stærstan hluta ársins. Þá sat fulltrúi Stígamóta bæði í framkvæmdastjórn og stjórn Bjarkarhlíðar.

Félags- og réttarstaða brotþola

Í viðbót við hin ýmsu verkefni Stígamóta sem varða félagslega stöðu og réttarstöðu brotþola eru samtökin beðin um að taka þátt í ýmsu samráði á þeim vettvangi. Dómsmálaráðuneytið óskaði eftir tilnefningu frá Stígamótum í starfshóp um endurnýjun aðgerðaáætlunar um meðferð kynferðisbrota og tók talskona okkar þátt í því. Einnig mætti talskona á fund hjá allsherjar- og menntamálanefnd Alþingis til að ræða réttarstöðu brotþola og á fund velferðarnefndar Alþingis til að fara yfir þá þjónustu sem er í boði fyrir brotþola kynbundins ofbeldis. GRE-VIO – eftirlitsnefnd Istanbul-sáttmálans kom til landsins í fyrra og hitti fulltrúa Stígamóta. Auk þess tókum við þátt í rannsókn Líf án ofbeldis sem er að vinna rannsókn á reynsluheimi mæðra og barna þeirra, sem eru þolendur ofbeldis af hendi föður og barnsföður, af meðhöndlun og réttarákvörðun í umgengis- og forsjármálum.

Dómsmálaráðherra kom í heimsókn 8. mars og fékk kynningu á starfsemi Stígamóta auk þess að vera afhent undirskriftir úr áttakinu Vettvangur glæps. Þrjár af konunum sem tóku þátt í áttakinu, Hafðís, Júnía og Linda Björg héldu tölu á fundinum.

Umræðufundir með starfsfólki Stígamóta

Starfsfólk Stígamóta fær reglulega til sín fólk sem vinnur í málaflokknum til að kynna störfum þeirra og viðra

Félagsmálaráðherra kom í heimsókn í lok sumars og fékk kynningu á starfsemi Stígamóta. Eva Dís Þórðardóttir afhenti honum bók hennar og Brynhildar Venjulegar konur og um leið boð á ráðstefnu Stígamóta um vændi.

hugmyndir. Á árinu fengum við heimsókn frá félagsráðgjafanum Elizabeth Clemants frá Hidden Water samtökunum í New York. Hún hélt kynningu um hópastarf þeirra, þar sem unnið er með afleiðingar og áhrif sífjaspells á brotþola og fjölskyldukerfi með því að vinna í sitthvori lagi með brotþolum, ólíkum hópum aðstandanda og gerendum. Einnig kom á árinu í heimsókn til okkar Hafðís Sæland frá Statum til að segja okkur frá Virtice, sem er gagnvirkur dómsalur í sýndarveruleika sem notaður er til að undirbúa vitni fyrir dómsmál.

Ýmiskonar samráð um kynbundið ofbeldi

Á árinu veitti starfsfólk Stígamóta ráðgefandi samtöl við VIRK um átaksverkefni um kynferðislega áreitni á árinu. Einnig átti starfsfólk Stígamóta álíka samtöl við skipuleggjendur átaksverkefna 112. Starfsfólk Stígamóta mætti á landssamráðsfund gegn ofbeldi, sem er ein af þeim aðgerðum sem finna má í áætlun um aðgerðir gegn ofbeldi og afleiðingum þess. Fundurinn var haldinn af félags- og vinnumarkaðsráðuneytinu. Í lok árs sendi Stígamót umsögn vegna frumvarps um klám, nánar tiltekið tillaga um breytingu á almennum hegningarlögum nr. 19/1940 þar sem lagt er til afnám banns við klámi. Í umsögn okkar tókum við skýra afstöðu gegn slíku afnámi og nýttum reynslu okkar úr vinnu með brotþolum afleiðinga kláms til að rökstyðja það.

Skipulag Stígamóta

Starfsfólk:

Anna Rakel Aðalsteinsdóttir, ráðgjafi
Anna Þóra Kristinsdóttir, ráðgjafi
Björg Guðrún Gísladóttir, ráðgjafi
Eva Bryndís Pálsdóttir, ráðgjafi
Eygló Árnadóttir, verkefnastýra fræðslu og forvarna
Guðrún Gísladóttir, ráðgjafi
Hjálmar Gunnar Sigmarsson, ráðgjafi
Hrafnhildur Sigmarsdóttir, ráðgjafi
Ingigerður Fanney Heiðarsdóttir, ritari
Jóhanna Lind Jónsdóttir, ráðgjafi
Karen Linda Eiríksdóttir, ráðgjafi
Lora Elín Einarsdóttir, ráðgjafi
Steinunn Gyðu- og Guðjónsdóttir, talskona
Þóra Björt Sveinsdóttir, ráðgjafi
Þórunn Þórarinsdóttir, ráðgjafi

Sumar- og hlutastarfsfólk:

Elsa Ósk Alfreðsdóttir, ráðgjafi
Hanna Björg Vilhjálmisdóttir, ráðgjafi
Oddný Jónsdóttir, ráðgjafi
Sigrún Elsa Stefánsdóttir, ráðgjafi

Framkvæmdahópur:

Í framkvæmdahópi í lok árs sátu:
Eva Bryndís Pálsdóttir
Gyða Margrét Pétursdóttir
Hildur Fjola Antonsdóttir
Margrét Steinarsdóttir
Steinunn Gyðu- og Guðjónsdóttir

Leiðbeinendur og aðstoðarleiðbeinendur sjálfshjálparhópa:

Eva Dís Þórðardóttir
Hanna Björg Vilhjálmisdóttir
Sigrún Bragadóttir
Sigrún Júlía Hansdóttir

Sjúktspjall:

Birta Ósk Hönnudóttir, verkefnastýri
Eva Halldóra Guðmundsdóttir, ráðgjafi
Ingibjörg Gunnarsdóttir, ráðgjafi
Kristín Blöndal Ragnarsdóttir, ráðgjafi
María Hjálmtýsdóttir, ráðgjafi

Önnur hlutverk:

Handleiðsla starfshóps: Elísabet Lorange, listmeðferðarfræðingur
Bókhald: Guðrún Inga Bjarnadóttir
Tölvumál: Sigurbrandur Dagbjartsson
Innsláttur tölfraeðigagna: Sigrún Elsa Stefánsdóttir

Framkvæmdahópur:

Framkvæmdahópur er hin eiginlega stjórn Stígamóta og hittist í hverjum mánuði. Hópurinn tekur ákvarðanir í stefnumarkandi málum og hefur yfirsýn yfir og stjórn á fjármálum Stígamóta. Í framkvæmdahópi sitja tveir fulltrúar úr starfshópi Stígamóta og þrír fulltrúar með mikla þekkingu og reynslu af störfum á sviði kynferðisofbeldis, valdir með samþykki framkvæmdahóps og í samstarfi við starfshóp.

Starfskonur og hópaleiðarar á góðri stund á vofagnaði Stígamóta.

Starfshópur:

Á árinu byrjuðu tvær nýjar starfskonur sem ráðgjafar í fullu starfi. Á árinu störfuðu einnig fjórir ráðgjafar í sumarafleysingum og hlutastarfi. Starfsfólk Stígamóta er allt háskólamenntað og kemur úr ýmsum áttum. Starfshópurinn hefur menntun í félagsráðgjöf, sálfræði, jákvæðri sálfræði, fjölskyldumeðferð, uppeldis- og menntunarfræði, listmeðferð, kynjafræði, guðfræði, bókmenntafræði, náms- og starfsráðgjöf, mannfræði, kennslufræði, jógakennslu, ritstjórn og alþjóðasamskiptum. Ábyrgð á daglegu starfi deilir starfsfólk jafnt en þó hefur verkaskipting innan starfshópsins aukist á síðustu árum. Helstu verkefni eru ráðgjöf, fræðsla, pólitískt starf og fjáröflun. Starfshópurinn skipulagði tvo starfsdaga á árinu til að fara yfir skipulags- og stefnumótunarmál.

Lögð er áhersla á að starfsfólk leggi stund á endurmenntun og sjálfsvinnu. Starfsfólk sem sinnir kjarnahlutverki Stígamóta, sem er að binda endi á kynferðisofbeldi með samfélagsvakningu og þjónustu fyrir brotaþola, hittist í hóphandleiðslu aðra hverja viku, auk þess sem starfsfólk hefur aðgang að 10 tímum á ári í einkahandleiðslu. Jafnframt eru Stígamót með samstarfssamning við Heilsuvernd um uppbyggilega vinnustaðamenningu. Auk þess fengum við Sigríði Indriðadóttur, sérfræðing í mannauðsmálum, til að halda tvær vinnustofur fyrir starfshópinn.

Í byrjun september fluttu Stígamót af Laugaveginum eftir rúm átta ár í tímabundið húsnæði í Síðumúlanum.

Tölulegar upplýsingar

Tölulegar upplýsingar í ársskýrslu Stígamóta eru mikilvægt tæki til að lýsa þeim hliðum íslensks samfélags sem birtast í starfsemi Stígamóta. Með söfnun tölulegra upplýsinga í 33 ár búum við yfir mikilli þekkingu um kynbundið ofbeldi, birtingarmyndir þess og afleiðingar, fólkið sem er beitt ofbeldinu og ofbeldismennina. Hér fara á eftir þær skilgreiningar á kynferðisofbeldi gegn barni, nauðgunum, nauðgunartilraunum, klámi (klámefni), vændi, kynferðislegri áreitni og stafrænu kynferðisofbeldi sem til viðmiðunar eru við tölfraðilega úrvinnslu í þessari skýrslu. Þess ber að geta að yfirheiti brotaflokksins sifjaspells var breytt yfir í kynferðisofbeldi gegn barni í þessari ársskýrslu. Skilgreiningu fyrri ára á sifjaspelli var breytt en hún var eftirfarandi: „Sifjaspell skilgreinum við sem allt kynferðislegt atferli milli einstaklinga, sem tengdir eru tengslum trausts, og þar sem annar aðilinn vill ekkert með slíkt atferli, en er undirgefinn og háður ofbeldismanninum á einhvern máta.“ Nýja skilgreiningin fyrir kynferðisofbeldi gegn barni er hér fyrir neðan. Þar er sérstök áhersla lögð á kynferðisbrot gegn barni en báðar skilgreiningar byggja á valdamun milli brotaþola og þess sem beitir ofbeldinu og að brotaþoli sé undirgefinn og traust hans misnotað. Mikilvægt er að hafa þessa breytingu í huga við samanburð á brotaflokknum kynferðisofbeldi gegn barni við sifjaspell í ársskýrslum fyrri ára.

Kynferðisofbeldi gegn barni skilgreinum við sem allt kynferðislegt atferli gagnvart barni. Slíkt hæfir ekki aldri og þroska barnsins. Börn geta ekki veitt samþykki fyrir kynferðislegum athöfnum sem þau hafa ekki aldur og þroska til að skilja (slíkt atferli getur t.d. átt sér stað þegar einstaklingur eða annað barn sem eru tengd barninu misnotar traust, undirgefni, valdamun (eins og aldursmun og meiri reynslu) á einhvern máta).

Nauðgun eða nauðgunartilraun skilgreinum við sem kynferðisofbeldi þar sem einhver hefur eða gerir tilraun til að hafa samræði eða önnur kynferðismök við manneskju gegn vilja hennar og brýtur þar með sjálfsákvörðunarrétt og sjálfstjórn hennar á bak aftur.

Klámefni er beitt sem kynferðisofbeldi þegar einhver notar klámefni til að misbjóða manneskju á einhvern hátt. Eða þegar klámnotkun einhvers misbýður manneskju á einhvern hátt.

Vændi/mansal skilgreinum við sem kynferðisofbeldi þar sem einstaklingur eða þriðji aðili þiggur einhverskonar greiða eða greiðslu í skiptum fyrir kynferðislega athöfn/athafnir.

Kynferðislega áreitni skilgreinum við sem kynferðisofbeldi þar sem einhver sýnir manneskju kynferðislega hegðun sem er særandi og er gegn vilja hennar. Kynferðisleg áreitni getur verið líkamleg, orðbundin eða táknað.

Stafrænt kynferðisofbeldi skilgreinum við sem kynferðisofbeldi þar sem einhver birtir, dreifir eða geymir eða hótar að birta, dreifa eða geyma texta og/eða myndefni; til dæmis ljósmyndir, kvikmyndir eða sambærilegt efni þar sem manneskja er sýnd nakin eða á kynferðislegan hátt, gegn vilja hennar.

Grunnupplýsingar

Eins og í ársskýrslum síðustu ára eru allar tölfræðilegar upplýsingar í þessari skýrslu unnar út frá spurningalistum sem notendur þjónustunnar fylltu sjálfir út. Spurningalistarnir eru þrennskonar og fylla notendur þjónustunnar út lista þegar þeir koma í fyrsta skipti í viðtal á Stígamót. Í fyrsta lagi eru sérstakir spurningalistar sem brotapolar svara. Í öðru lagi eru sérstakir spurningalistar sem brotapolar svara um þá ofbeldismenn sem hafa beitt þá kynferðisofbeldi. Í þriðja lagi eru sérstakir spurningalistar sem þeir aðstandendur brotþola sem sækja viðtöl svara. Ef spurningar á spurningalistunum hafa breyst frá fyrri árum er þess getið í texta ársskýrslunnar.

Árið 2022 leituðu 910 einstaklingar til Stígamóta, af þeim voru 397 einstaklingar sem leituðu aðstoðar vegna eigin mála í fyrsta skipti. Þá leituðu 124 aðstandendur í fyrsta sinn til Stígamóta á árinu og þar af voru 48 með upplýsingar um mál sem ekki voru þekkt hjá Stígamótum. Þær tölulegu upplýsingar sem hér fara á eftir varðandi árið 2022 miðast við fjölda skýrslna sem fyrir liggja um hvern hóp fyrir sig, þ.e. brotþola, ofbeldismenn og aðstandendur.

Í þau 33 ár sem liðin eru frá stofnun Stígamóta hafa 10.636¹ einstaklingar leitað aðstoðar hjá Stígamótum. Jafnframt má geta þess að ofbeldismennirnir teljast vera 15.038 en eru væntanlega nokkuð færri þar sem einhverjir þeirra hafa beitt fleiri en einn einstakling ofbeldi.

Það vekur athygli að ofbeldismennirnir eru töluvert fleiri en þeir sem beittir eru ofbeldi. Sami einstaklingurinn er stundum beittur kynferðisofbeldi af fleiri en einum ofbeldismanni á lífsleiðinni. Einnig getur það gerst að sami ofbeldismaðurinn beitir fleiri en einn einstakling kynferðisofbeldi.

Í þeim tölulegu upplýsingum sem hér fara á eftir er annars vegar fjallað um starfsárið 2022 og hins vegar er að finna í nokkrum tilvikum samanburð við fyrri starfsár. Upplýsingar um starfsemina á fyrri starfsárum má nálgast hjá Stígamótum og á vefsíðunni www.stigamot.is.

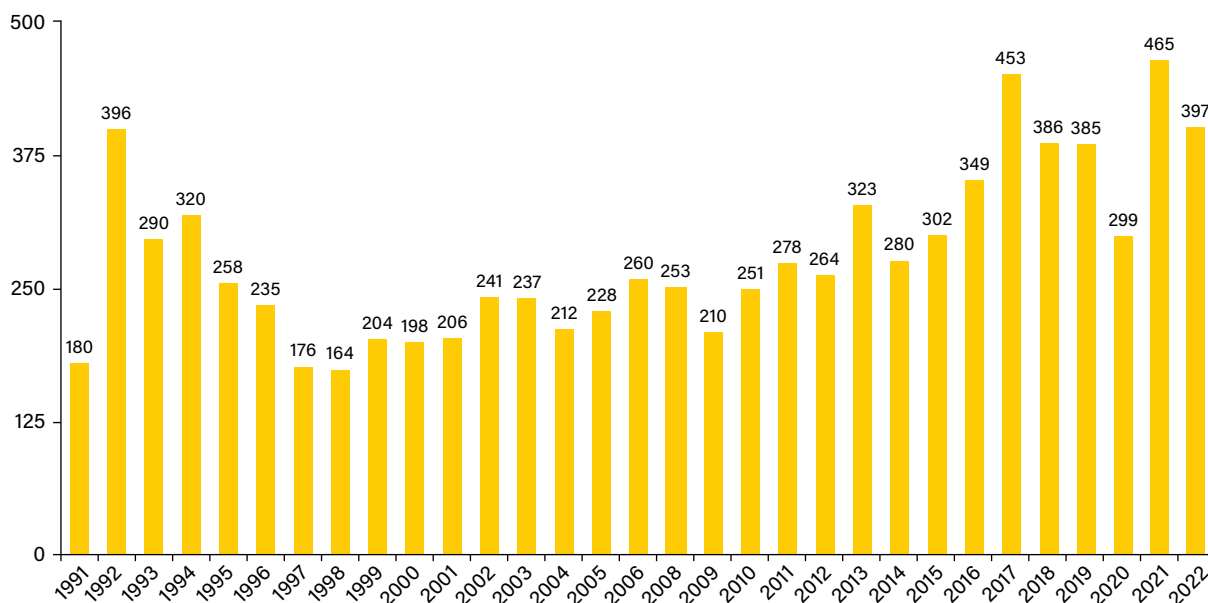
1 Heildarfjöldi einstaklinga frá stofnun Stígamóta er fenginn með því að leggja heildarfjölda nýrra brotþola og heildarfjölda nýrra aðstandanda árið 2022 við heildarfjölda einstaklinga frá stofnun Stígamóta sem fram kemur í Ársskýrslu Stígamóta árið 2021. Árið 2022 höfðu 5 af nýjum brotþolum komið á Stígamót áður sem aðstandendur, því dragast 5 einstaklingar frá í tölunni hér fyrir ofan. Einnig höfðu 2 aðstandendur komið áður á Stígamót sem brotþolar og dragast þeir því einnig frá tölunni hér að ofan.

Tafla 1. Fjöldi viðtala og einstaklinga árið 2022

Ný mál - brotapolar komu sjálfir ²	397
Upplýsingar um ný mál í gegnum aðstandendur ³	48
Heildarfjöldi ofbeldismanna ⁴	653
Fjöldi nýrra aðstandenda ⁵	124
Heildarfjöldi einstaklinga sem komu í viðtöl	910
Heildarfjöldi viðtala	3342

Árið 2022 voru 397 ný mál þar sem brotapolar komu sjálfir með mál sín til Stígamóta. Þetta er um 14,6 % fækkun slíkra mála frá árinu 2021. En árið 2021 voru ný mál brotþola 465 talsins og höfðu þá aldrei fleiri einstaklingar leitað til Stígamóta í fyrsta skipti vegna sinna mála frá stofnun samtakanna.

Ofbeldismenn eru nú 653 talsins, sem er um 6,7% fækkun frá árinu 2021 en þá voru ofbeldismenn 700. Þá leituðu 124 nýir aðstandendur til Stígamóta árið 2022 en það er um 29% aukning frá árinu 2021 þegar aðstandendur voru 96 talsins. Það er ánægjulegt að fleiri aðstandendur nýti sér þjónustu Stígamóta og veiti þannig brotþolum kynferðisofbeldis betri stuðning.

Mynd 1. Fjöldi nýrra brotþola sem sótti viðtöl hvert ár á tímabilinu 1991 til 2022

Mynd 1 sýnir fjölda nýrra brotþola sem komu ár hvert til Stígamóta undanfarin 33 ár. Upplýsingar vantar um heildarfjölda nýrra brotþola sem sótti þjónustu Stígamóta árin 1990 og 2007 og því eru þessi ár ekki með á mynd 1.

Mynd 1 og tafla 1 sýna að árið 2022 voru nýir brotapolar 397, sem er 68 brotþolum færri en árið 2021 en þá voru nýir brotapolar 465. Árin 2021 og 2017 voru nýir brotapolar fleiri en árið 2022 en að undanskildum þessum tveimur árum hafa nýir brotapolar ekki verið fleiri frá upphafi Stígamóta.

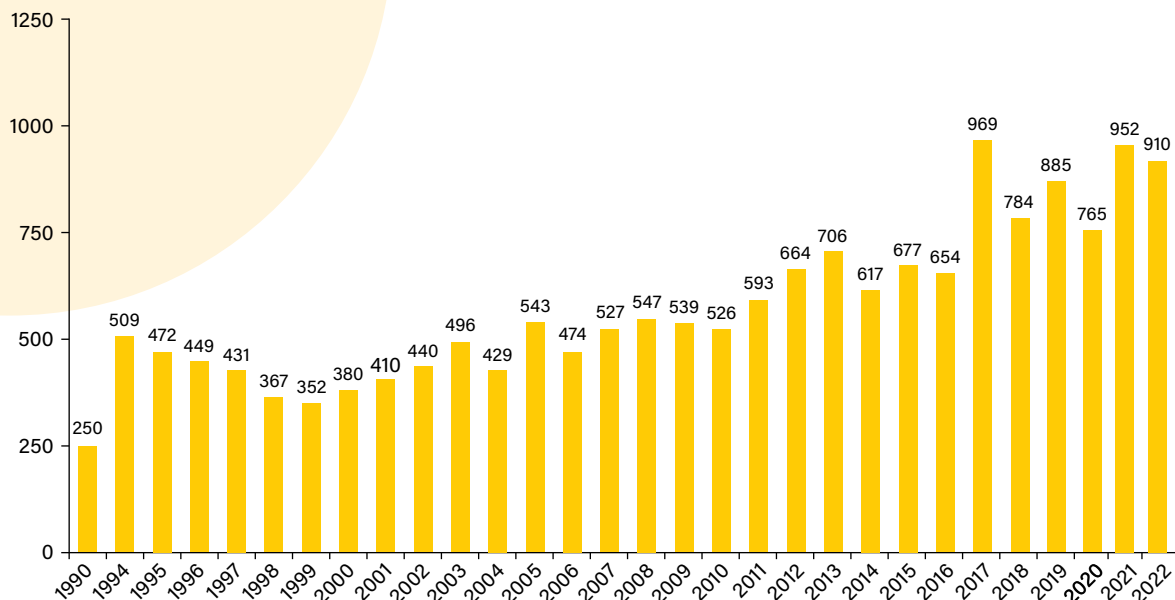
2 Heildarfjöldi nýrra mála var 397 en 24 skýrslur voru ekki fylltar út og því ómarktækar. Þess vegna byggir öll tölfraeðiúrvinnsla um brotþola á þeim 373 skýrslum sem fylltar voru út. Hins vegar lágu fyrir upplýsingar um kyn og í hvaða mánuði brotþoli kom í fyrsta skipti í þessum 24 skýrslum sem ekki voru fylltar út, þess vegna er heildarfjöldi einstaklinga hærri en 373 á mynd 4 og í töflu 5.

3 Upplýsingar um ný mál í gegnum aðstandendur gætu verið færri þar sem ekki er alltaf hægt að vita með vissu hvort fleiri en einn aðstandandi hafi komið vegna sama brotþola.

4 Samanlagður fjöldi ofbeldismanna er 653, bæði ný mál og upplýsingar um ný mál frá aðstandendum. Eins og fram hefur komið vantaði 24 komuskýrslur og þá um leið allar upplýsingar um ofbeldismenn í þeim málum en hér er miðað við einn ofbeldismann fyrir hverja óútfyllta skýrslu (sem er lágmarkstalning). Ekki liggja fyrir upplýsingar um ofbeldismenn þegar ný mál komu til Stígamóta í gegnum aðstandendur, en hér er talinn einn ofbeldismaður fyrir hvert nýtt mál sem upplýsingar fást um hjá aðstandendum (sem er lágmarkstalning). Því er hægt að segja með vissu að ofbeldismennirnir hafi verið 653 en hins vegar byggja tölfraeðilegar upplýsingar í ársskýrslu þessari á 581 skýrslu sem lá fyrir um ofbeldismenn. Þess ber að geta að í einhverjum tilfellum gáfu brotþolar ekki upplýsingar um alla ofbeldismenn. Ástæða þess gat til dæmis verið að þeir vissu ekki hve margir þeir voru eða það átti ekki við.

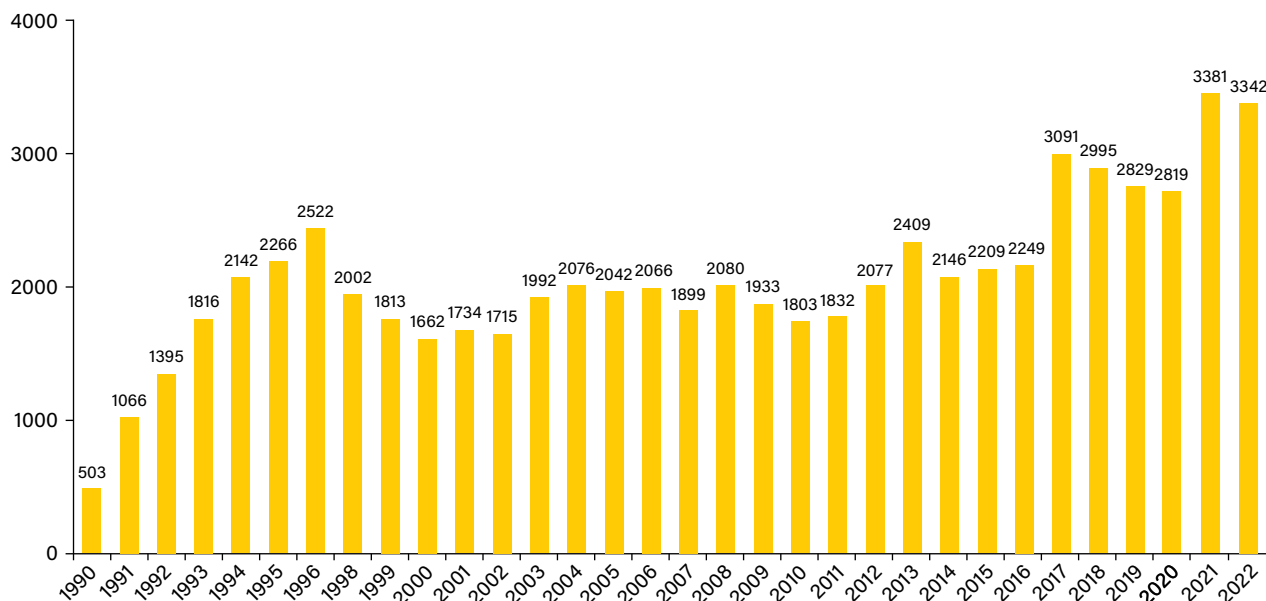
5 Heildarfjöldi nýrra aðstandenda var 124 en 31 skýrsla var ekki fyllt út og eru því ómarktækar. Þess vegna byggir öll tölfraeðiúrvinnsla um brotþola á þeim 93 skýrslum sem fylltar voru út. Hins vegar lágu fyrir upplýsingar um kyn brotþola í þessari 31 skýrslu sem ekki var fyllt út, þess vegna er heildarfjöldi einstaklinga hærri en 93 í töflu 42.

Mynd 2. Heildarfjöldi einstaklinga sem sótti viðtöl hvert ár fyrir tímabilið 1990 til 2022

Mynd 2 sýnir heildarfjölda þeirra einstaklinga sem sóttu viðtöl á Stígámótum á hverju ári frá árinu 1990 til ársins 2022. Heildarfjöldi einstaklinga samanstendur af einstaklingum sem voru að koma í fyrsta skipti til Stígámóta, sem og einstaklingum sem hafa fylgt Stígámótum á milli ára. Þarna eru allir einstaklingar sem sótt hafa viðtöl á Stígámótum á tilteknu ári, bæði brotapolar og aðstandendur brotapöla. Þess ber að geta að upplýsingar vantar um heildarfjölda allra einstaklinga sem sótti þjónustu Stígámóta á árunum 1991 til ársins 1993 og því eru þessi ár ekki með á mynd 2. Mynd 2 sýnir hversu stórum hópi Stígámót veita þjónustu á hverju ári. Heildarfjöldi einstaklinga sem kom í viðtöl til Stígámóta árið 2022 var 910, sem er um 4,4% færri en árið 2021. Heildarfjöldi einstaklinga er lægri en árin 2017 og 2021, en hærri en önnur ár.

Mynd 3. Heildarfjöldi viðtala sem veitt voru á hverju ári á Stígámótum 1990 til 2022

Mynd 3 sýnir umfang einstaklingsþjónustu Stígámóta á hverju ári frá því Stígámót hófu starfsemi sína, það er hversu mörg viðtöl voru veitt brotapolum og aðstandendum þeirra á hverju ári frá upphafi Stígámóta. Þess ber að geta að upplýsingar vantar um heildarfjölda viðtala árið 1997 og því er það ár ekki með á mynd 3. Heildarfjöldi viðtala árið 2022 var 3.342, sem er um 1% fækkun frá árinu 2021. Að undanskildu árinu 2021 hefur heildarfjöldi viðtala sem veitt voru á einu ári ekki verið fleiri frá stofnun Stígámóta.

Ef ofangreindar upplýsingar eru dregnar saman fyrir árið 2022 kemur fram að heildarfjöldi nýrra brotapöla og heildarfjöldi allra einstaklinga sem sóttu þjónustu Stígámóta var lægri borið saman við árin 2017 og 2021.

Gera má ráð fyrir að þessi mikla ásókn í þjónustu Stígamóta árin 2017 og 2021 tengist aukinni samfélagsumræðu um kynferðisofbeldi og #metoo bylgjum. Þess ber að geta að #metoo hreyfingin náði útbreiðslu árið 2017 þegar fjöldi brotaþola um víða veröld steig opinberlega fram á samfélagsmiðlum með reynslu sína af kynferðislegu og kynbundnu ofbeldi og áreitni. Vorið 2021 fór svo aftur af stað #metoo bylgja á Íslandi. Þá stigu hundruð íslenskra kvenna fram með sögu sína. Þær byltingar og vitundarvakningar um umfang ofbeldis og kerfisbundins kynjamisréttis sem áttu sér stað á þessum árum má tengja við þann mikla fjölda sem leitaði til Stígamóta árin 2017 og 2021.

Þess ber þó að geta að árið 2022 hafði heildarfjöldi nýrra brotaþola og heildarfjöldi allra einstaklinga sem komu í viðtal á Stígamót ekki verið hærri frá stofnun Stígamóta (að undanskildum árunum 2017 og 2021).

Heildarfjöldi viðtala á einu ári hefur ekki verið hærri að undanskildu árinu 2021.

Í júlí 2020 var tekinn upp í fyrsta skipti biðlisti hjá Stígamótum vegna mikillar aðsóknar í viðtöl og hefur biðlistinn því miður verið til síðan. Í lok árs 2020 biðu 52 einstaklingar eftir viðtali á biðlistanum og í enda árs 2021 biðu 200 einstaklingar eftir viðtali. Í enda árs 2022 biðu 235 einstaklingar eftir viðtali. Fjöldi einstaklinga sem bíða eftir viðtali á biðlistanum eykst því milli ára þrátt fyrir að reynt hafi verið að bregðast við með því að ráða inn fleiri ráðgjafa í tímabundin störf til að mæta biðlistanum.

Til að minnka eða eyða biðlista voru 2 ráðgjafar ráðnir í hlutastarf frá byrjun árs 2022 og fram á haust. Auk þeirra voru 2 ráðgjafar ráðnir í starf yfir sumarmánuði ársins 2022. Árið 2021 voru aftur á móti ráðnir inn 4 ráðgjafar í fullt starf yfir sumarmánuðina. Þeir tóku fjölda nýrra viðtala og skýrir það af hverju voru tekin fleiri ný viðtöl árið 2021 en 2022.

Af þessu má sjá að þrátt fyrir að reynt hafi verið að minnka eða eyða biðlista með því að ráða inn tímabundið nýja ráðgjafa árið 2021 fjölgar enn á biðlistanum á milli ára eða um 35 einstaklinga.

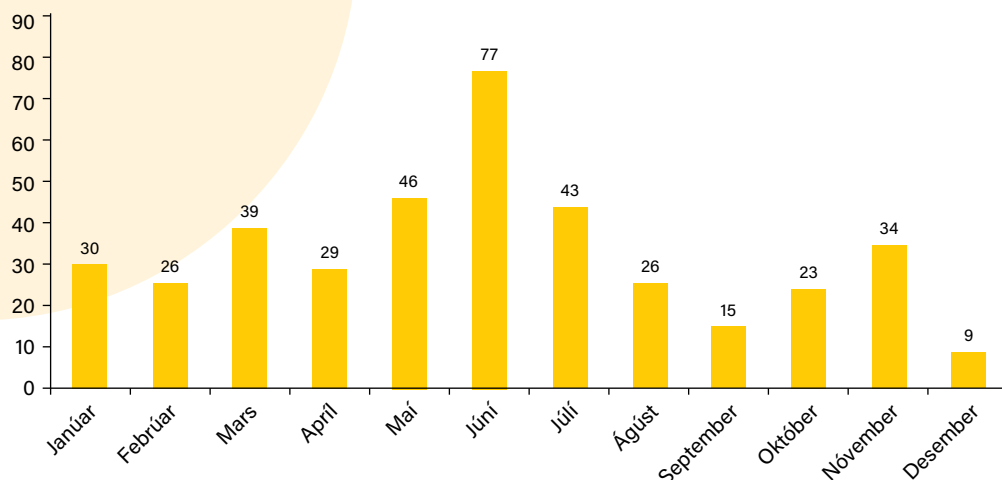
Tafla 2. Fjöldi brotaþola sem kom í fyrsta skipti í viðtal á Stígamót eða í Bjarkarhlíð, skipt eftir árum

	2018		2019		2020		2021		2022	
	Fjöldi	Hlutfall	Fjöldi	Hlutfall	Fjöldi	Hlutfall	Fjöldi	Hlutfall	Fjöldi	Hlutfall
Brotaþoli kom í viðtal á Stígamót	325	84,2%	325	84,4%	239	79,9%	395	88,4%	326	87,4%
Brotaþoli kom í viðtal í Bjarkarhlíð	61	15,8%	60	15,6%	60	20,1%	52	11,6%	47	12,6%
Alls	386	100%	385	100%	299	100%	447	100%	373	100%

Tvisvar í mánuði árið 2022 veitti ráðgjafi frá Stígamótum viðtöl fyrir þolendur kynferðisofbeldis í Bjarkarhlíð. Eins og tafla 2 sýnir sóttu 47 einstaklingar, af þeim 373 (eða 12,6%) sem komu til Stígamóta í fyrsta skipti árið 2022, fyrsta viðtal til ráðgjafa Stígamóta í Bjarkarhlíð. Þetta er lægra hlutfall borið saman við árin 2018 til 2020 en svipað hlutfall og árið 2021.

Öll tölfraðileg úrvinnsla um brotaþola á myndum og í töflum hér fyrir neðan byggir á þeim 373 brotaþolum sem komu í fyrsta skipti til Stígamóta árið 2022 og svöruðu spurningalista um brotaþola. Öll tölfraðileg úrvinnsla um ofbeldismenn á myndum og töflum hér fyrir neðan byggir á 581 skýrslu sem þessir 373 brotaþolar svöruðu um þá ofbeldismenn sem beittu þá kynferðisofbeldi. Tuttugu og fjórir brotaþolar sem komu í fyrsta skipti til Stígamóta árið 2022 svöruðu ekki spurningalistunum og eru því ekki með í þessari úrvinnslu. Upplýsingar um þessa 24 einstaklinga eru á mynd 4 og í töflu 5, það er þar sem upplýsingar lágu fyrir.

Mikilvægt er að ítreka að þær breytingar voru gerðar á spurningalistum árið 2022 að ekki var lengur spurt um sífjaspell heldur var spurt um kynferðisofbeldi gegn barni. Mikilvægt er að hafa þessar breytingar í huga við samanburð á töflum og myndum í þessari árskýrslu við sambærilegar töflur og myndir í ársskýrslum fyrri ára.

Mynd 4. Fjöldi nýrra viðtala eftir mánuðum árið 2022

Aðsókn í viðtöl er breytileg á milli ára og mánaða, og því erfitt að segja fyrir um vinnuálag ársins. Mynd 4 sýnir að fjöldi nýrra viðtala var mestur í júní (77 viðtöl) og næstmestur í maí (46 viðtöl). Fjöldi nýrra viðtala var minnstur í desember (9 viðtöl) og næst minnstur í september (15 viðtöl). Mikill fjöldi viðtala í júní er líklega tilkominn vegna ráðgjafa sem ráðnir voru tímabundið inn yfir sumarmánuðina til að stytta biðlista.

Þess má einnig geta að lítil fjöldi viðtala í desember er líklega tilkominn vegna jólafría. Einnig má áætla að lítil fjöldi viðtala í september sé tilkominn vegna þess að Stígmót fluttu starfsemi sína frá Laugarvegi í nýtt húsnæði í Síðumúla í þeim mánuði.

Tafla 3. Ástæður þess að leitað var til Stígamóta árið 2022

	Fjöldi	Hlutfall
Kynferðisofbeldi gegn barni	194	52,0%
Nauðgun	264	70,8%
Nauðgunartilraun	76	20,4%
Klám	24	6,4%
Vændi	18	4,8%
Kynferðisleg áreitni	173	46,4%
Stafrænt kynferðisofbeldi	70	18,8%
Annað	21	5,6%
Alls	373	

Tafla 3 sýnir ástæður þess að einstaklingar leituðu til Stígamóta árið 2022. Það fólk sem nýtir sér þjónustu Stígamóta kemur gjarnan til að vinna úr gömlum áföllum og þau geta verið fleiri en eitt. Þess vegna eru ástæður komu sem nefndar eru fleiri en einstaklingarnir (373).

Flestir brotapolar nefndu nauðgun sem ástæðu komu til Stígamóta (eða 70,8%), tæpur helmingur nefndi kynferðislega áreitni (eða 46,4%) og yfir helmingur nefndi kynferðisofbeldi gegn barni (eða 52%). Þetta eru svipuð hlutföll og fram komu í ársskýrslu ársins 2021 en þá hafði hæsta hlutfall brotapola nefnt nauðgun sem ástæðu komu (eða um 67,3%) og yfir helmingur nefndi kynferðislega áreitni (eða 54,4%). Hlutfall brotapola sem nefndi kynferðisofbeldi gegn barni var aftur á móti hærri borið saman við það hlutfall brotapola sem nefndi sífjaspell sem ástæðu komu í ársskýrslu ársins 2021 (en þá var hlutfallið 33,3%). Mikilvægt er að hafa í huga að í spurningalistum ársins 2022 var ekki lengur spurt um sífjaspell heldur var spurt um kynferðisofbeldi gegn barni og gæti sú breyting hafa haft áhrif á þann mun sem er á milli ára. Mikilvægt er að hafa þessar breytingar í huga þegar þessi hlutföll eru borin saman.

Tafla 3 sýnir fjölda þeirra einstaklinga sem nefndu vændi sérstaklega sem ástæðu komu og sóttu í fyrsta skipti viðtöl á Stígamót árið 2022, samtals 18 einstaklingar. Til viðbótar koma fram upplýsingar um þolendur vændis þegar skoðað er hvaða afleiðingar brotapolar eru að glíma við (sjá mynd 12) en 8 þeirra sem nefndu vændi sem afleiðingu nefndu vændi ekki sérstaklega sem ástæðu komu.

Það eru því 26 nýir brotapolar sem nefndu að þeir væru þolendur vændis.

Á Stígamótum hefur það sama sýnt sig og hjá erlendum systursamtökum að langan tíma tekur að vinna úr þeirri ofbeldisreynslu sem vændi er. Mikilvægt er að hafa í huga við túlkun niðurstaðna að vændi er falið vandamál og oft koma upplýsingarnar um það ekki í ljós fyrir en eftir margra mánaða viðtöl. Skráningar fara hins vegar fram eftir fyrsta viðtal og þolendur vændis því vantaldir.

Til að fá skýrari mynd af heildarfjölda allra einstaklinga sem eru þolendur vændis og sóttu viðtöl á Stígamótum árið 2022 var upplýsingum safnað um hversu margir þeirra sem voru í viðtölum á Stígamótum á árinu, en komu ekki í fyrsta viðtal það ár, hefðu verið í vændi og/eða klámiðnaði. Vitað er að árið 2022 voru í viðtölum um 14 einstaklingar (13 konur og 1 karl) sem höfðu verið í vændi og/eða klámiðnaði og leituðu í fyrsta skipti til Stígamóta fyrir árið 2022.

Staðfest er að í það minnsta 40 af þeim 910 einstaklingum sem sóttu viðtöl á Stígamótum árið 2022 eru þolendur vændis og/eða klámiðnaðs.

Tafla 4. Stafrænt kynferðisofbeldi og ólíkar birtingarmyndir stafræns kynferðisofbeldis

	Hefur brotapoli verið beittur einhverskonar stafrænu kynferðisofbeldi eða verið hótað að vera beittur slíku ofbeldi?		Myndefni (ljósmyndir, kvikmyndir eða annað myndefni): Hefur brotapoli verið beittur stafrænu kynferðisofbeldi sem felst í að myndefni þar sem hann er sýndur nakinn eða á kynferðislegan hátt hefur verið birt, dreift eða geymt gegn vilja brotapola eða því hótað?		Texti: Hefur brotapoli verið beittur stafrænu kynferðisofbeldi sem felst í að texti þar sem talað er um hann á kynferðislegan hátt hefur verið birtur, dreift eða geymdur gegn vilja brotapola eða því hótað?	
	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%
já	111	29,8%	83	22,3%	49	13,1%
nei	262	70,2%	241	64,6%	268	71,8%
Upplýsingar vantar	-	-	49	13,1%	56	15,0%
Alls	373	100%	373	100%	373	100%

Tafla 4 sýnir hvort brotapoli hafi verið beittur (eða hótað að vera beittur) einhverskonar stafrænu kynferðisofbeldi. Tafla 4 sýnir einnig hvort brotapoli hafi verið beittur stafrænu kynferðisofbeldi, þar sem annarsvegar myndefni (það er ljósmyndir, kvikmyndir eða sambærilegt efni) og hinsvegar texti hafði verið birtur, dreift eða geymdur gegn vilja brotapola eða því hótað. Þessar upplýsingar eru ekki frekar aðgreindar. Fram kemur í töflu 4 að 29,8% brotapola (eða 111 brotapolar) nefndu að þeir hefðu verið beittir einhverskonar stafrænu kynferðisofbeldi eða verið hótað slíku ofbeldi. Um 22,3% brotapola (eða 83 brotapolar) höfðu verið beittir stafrænu kynferðisofbeldi þar sem myndefni sem sýndi þá nakta eða á kynferðislegan hátt hafði verið birt, dreift eða geymt gegn vilja þeirra eða því hótað. Tafla 4 sýnir einnig að 13,1% brotapola (eða 49 brotapolar) nefndu að þeir hefðu verið beittir stafrænu kynferðisofbeldi þar sem texti þar sem talað var um þá á kynferðislegan hátt hafði verið birtur, dreift eða geymdur gegn vilja þeirra eða því hótað. Þetta eru hærri hlutföll en fram komu í ársskýrslu ársins 2021. Í ársskýrslu 2021 nefna 28% brotapola að þeir hefðu verið beittir (eða hótað að vera beittir) einhverskonar stafrænu kynferðisofbeldi. Um 19,5% brotapola höfðu þá verið beittir stafrænu kynferðisofbeldi þar sem myndefni hafði verið birt, dreift, geymt eða því hótað, og 9,8% brotapola höfðu verið beittir stafrænu kynferðisofbeldi þar sem texti þar sem talað var um þá á kynferðislega hátt hafði verið birtur, dreift eða geymdur eða því hótað.

Hafa verður í huga að einstaklingur getur tilgreint annað ofbeldi sem ástæðu komu (sjá töflu 3) en svo er merkt við að hann hafi einnig verið beittur stafrænu ofbeldi í töflu 4. Skýringin á því er sú að einstaklingur getur talið ástæðu fyrir komu til Stígamóta vera aðra, en þegar spurt er frekar um stafrænt kynferðisofbeldi svarar viðkomandi að hann hafi verið beittur slíku ofbeldi. Einnig gæti einstaklingur hafa tilgreint stafrænt kynferðisofbeldi sem ástæðu komu en ekki svarað frekari spurningum um stafrænt kynferðisofbeldi hér að ofan þar sem spurt er nánar um ólíkar birtingarmyndir stafræns kynferðisofbeldis. Því er ekki samræmi í fjölda einstaklinga sem nefna stafrænt kynferðisofbeldi sem ástæðu komu og fjölda þeirra sem tilgreina að þeir hafi verið beittir stafrænu kynferðisofbeldi.

Lýðupplýsingar um brotaþola

Tafla 5. Skipting einstaklinga eftir kyni

	Fjöldi	Hlutfall
Kona	364	91,7%
Karl	28	7,1%
Kynsegin	4	1,0%
Skilgreinir kyn á annan hátt	1	0,2%
Alls	397	100%

Tafla 5 sýnir fjölda og hlutfall einstaklinga skipt eftir kyni. Árið 2022 var svarmöguleikanum „kynsegin“ bætt við svarmöguleikana „kona, karl og skilgreini kyn á annan hátt“. Tafla fimm sýnir að fjórir einstaklingar skilgreindu sig kynsegin. Eins og árin á undan leituðu umtalsvert fleiri konur en karlar til Stígamóta árið 2022. Athyglisvert var hinsvegar að hlutfall karla var 7,1% og hefur hlutfall karla ekki verið lægra síðan árið 2000 en þá var hlutfall karla um 4%. Þessi munur á hlutföllum milli ára gæti mögulega verið tilkomin vegna lítillar umræðu í samfélaginu um kar-kyns brotaþola.

Tafla 6. Þjóðerni brotaþola

	Fjöldi	Hlutfall
Íslendingur	341	91,4%
Blandað þjóðerni	9	2,4%
Frá öðrum löndum	23	6,2%
Alls	373	100%

Tafla 6 sýnir að flest þeirra sem komu til Stígamóta árið 2022 voru íslensk eða um 91,4%. Þetta er svipað hlutfall og árin 2008 til 2021.

Tafla 7a/b. Aldur fólks þegar aðstoðar var leitað og þegar ofbeldið var framið árið 2022

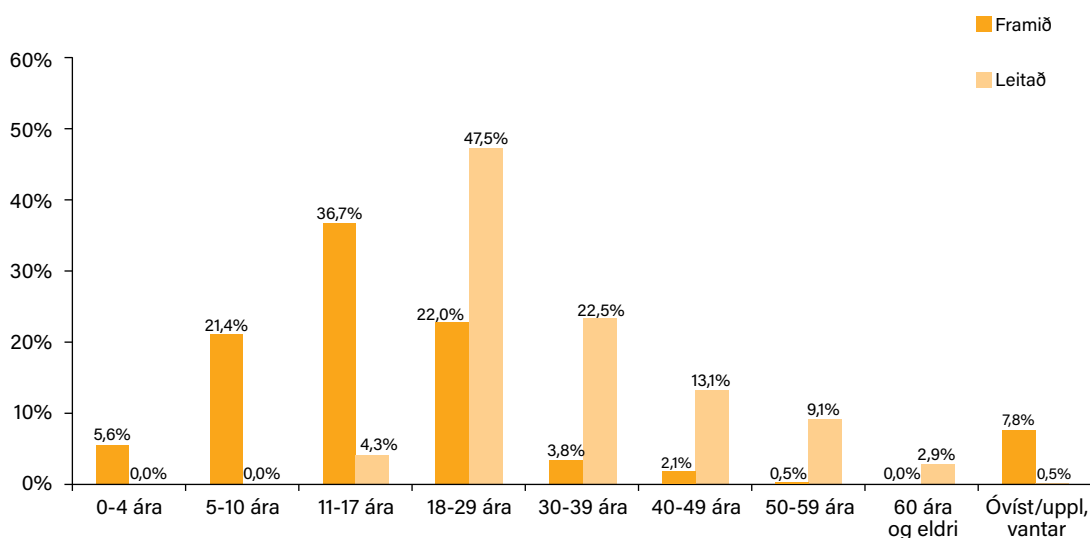
Tafla 7a. Aldur er aðstoðar var leitað

	Fjöldi	Hlutfall
11 - 17 ára	16	4,3%
18 - 29 ára	177	47,5%
30 - 39 ára	84	22,5%
40 - 49 ára	49	13,1%
50 - 59 ára	34	9,1%
60 ára og eldri	11	2,9%
Upplýsingar vantar	2	0,5%
Alls	373	100%

Tafla 7b. Aldur er ofbeldi var fyrst framið

	Fjöldi	Hlutfall
0 - 4 ára	21	5,6%
5 - 10 ára	80	21,4%
11 - 17 ára	137	36,7%
18 - 29 ára	82	22,0%
30 - 39 ára	14	3,8%
40 - 49 ára	8	2,1%
50 - 59 ára	2	0,5%
Ekki viss	8	2,1%
Upplýsingar vantar	21	5,6%
Alls	373	100%

Tafla 7a sýnir aldur fólks þegar það leitaði til Stígamóta og tafla 7b sýnir aldur þess þegar ofbeldið hófst eða þegar það var fyrst beitt ofbeldi. Um 70% þeirra sem nýttu sér þjónustu Stígamóta árið 2022 voru á aldrinum 18 til 39 ára, en ofbeldið hófst hins vegar fyrir 18 ára aldur hjá um 63,8% brotaþola. Þetta er í samræmi við úttektir sem gerðar voru á einstaklingum sem leituðu til Stígamóta annars vegar á árunum 2009 til 2011⁶ og hins vegar á árunum 2016 til 2018⁷ en í báðum úttektum kom fram að tæplega 70% einstaklinga voru yngri en 18 ára þegar þeir voru fyrst beittir kynferðisofbeldi. Á árunum 2009 til 2011 voru það 68,5% einstaklinga, en á árunum 2016 til 2018 voru það 64,8%.

Mynd 5. Samanburður á aldri einstaklinga þegar aðstoðar var leitað árið 2022 og aldri þeirra þegar ofbeldi var fyrst framið

Það er eftirtektarvert að nokkur tími líður frá því að kynferðisofbeldi á sér stað þar til fólk leitar sér hjálpar vegna þess (sjá mynd 5). Samskonar niðurstöður koma fram í tölum Stígamóta frá fyrri árum. Ein af þeim áskorunum sem Stígamót standa frammi fyrir er að vinna að því að stytta tímann sem fólk lætur líða frá því að brotið er gegn því og þar til það leitar sér hjálpar. Jafnframt sýnir þessi mynd að megnið af fólkinu sem leitar til Stígamóta var fyrst beitt kynferðisofbeldi fyrir 18 ára aldur, þ.e. meðan það var enn á barns- og unglingsaldri.

6 Anna Þ. Kristinsdóttir. (2013). Samanburður á afleiðingum hjá þeim sem upplifðu kynferðisofbeldi fyrst fyrir 18 ára aldur og þeim sem upplifðu kynferðisofbeldið fyrst 18 ára eða eldri. Óútgefin skýrsla.

7 Anna Þ. Kristinsdóttir. (2019). Upplýsingar um einstaklinga sem leituðu til Stígamóta í fyrsta skipti á árunum 2016 til 2018 og höfðu verið beittir kynferðislegu ofbeldi fyrir 18 ára aldur. Óútgefin skýrsla.

Tafla 8. Brotapoli skilgreinir sig með einhverja af eftirtöldum fötlunum: þroskahömlun, hreyfihömlun, blindu/sjónskerðingu, geðsjúkdóm, einhverfu, heyrnarskerðingu eða aðra fötlun, skipt eftir örorku

	Fjöldi	Hlutfall
Brotapoli skilgreinir sig ekki með neina fötlun	211	56,6%
Brotapoli skilgreinir sig með fötlun/fatlanir en er ekki metinn til örorku vegna hennar/þeirra	49	13,1%
Brotapoli skilgreinir sig með fötlun/fatlanir og er metinn til örorku vegna hennar/þeirra	28	7,5%
Brotapoli skilgreinir sig með fötlun/fatlanir en ekki er vitað hvort viðkomandi er metinn til örorku vegna hennar/þeirra	21	5,6%
Upplýsingar vantar	64	17,2%
Alls	373	100%

Spurningarlistar sem lagðir eru fyrir eru í stöðugri þróun og reynt er að betrubæta þá þegar þörf er á. Breytingar voru gerðar á spurningu um skerðingar í spurningalista sem brotapolar svöruðu árið 2022. Í stað þess að spyrja hvort brotapoli búi við skerðingar var spurt hvort brotapoli skilgreini sig með fötlun. Mikilvægt er að hafa þessar breytingar í huga þegar tafla 8 er borin saman við sambærilegar töflur í ársskýrslum fyrri ára. Þessar breytingar voru gerðar til að fá skýrari upplýsingar um þá einstaklinga sem skilgreina sig með fötlun. Tafla 8 sýnir að um 26,2% einstaklinga sem leituðu til Stígamóta í fyrsta skipti árið 2022 skilgreindu sig með einhverja af ofangreindum fötlunum, óháð því hvort þeir voru metnir til örorku vegna hennar/þeirra eða ekki. Þetta hlutfall er mun lægra borið

saman við sambærilegt hlutfall úr ársskýrslu ársins 2021. Í ársskýrslu ársins 2021 var hlutfall þeirra sem bjuggu við skerðingar óháð því hvort þeir voru metnir til örorku vegna hennar eða þeirra 42,7%. Hafa ber í huga að þessi munur milli ára á hlutföllum gæti verið tilkominn vegna breytinga á spurningu milli ára. Tafla 8 sýnir einnig að 7,5% þeirra sem komu í fyrsta skipti til Stígamóta árið 2022 og skilgreindu sig með einhverja af ofangreindum fötlunum, voru metnir til örorku vegna hennar/þeirra. Þetta hlutfall er svipað sambærilegu hlutfalli í ársskýrslu ársins 2021. Í ársskýrslu ársins 2021 var hlutfall þeirra sem bjuggu við skerðingar og voru metnir til örorku vegna hennar/þeirra 7,4%.

Tafla 9. Fötlun skipt eftir því hvort brotapoli var metinn til örorku vegna hennar

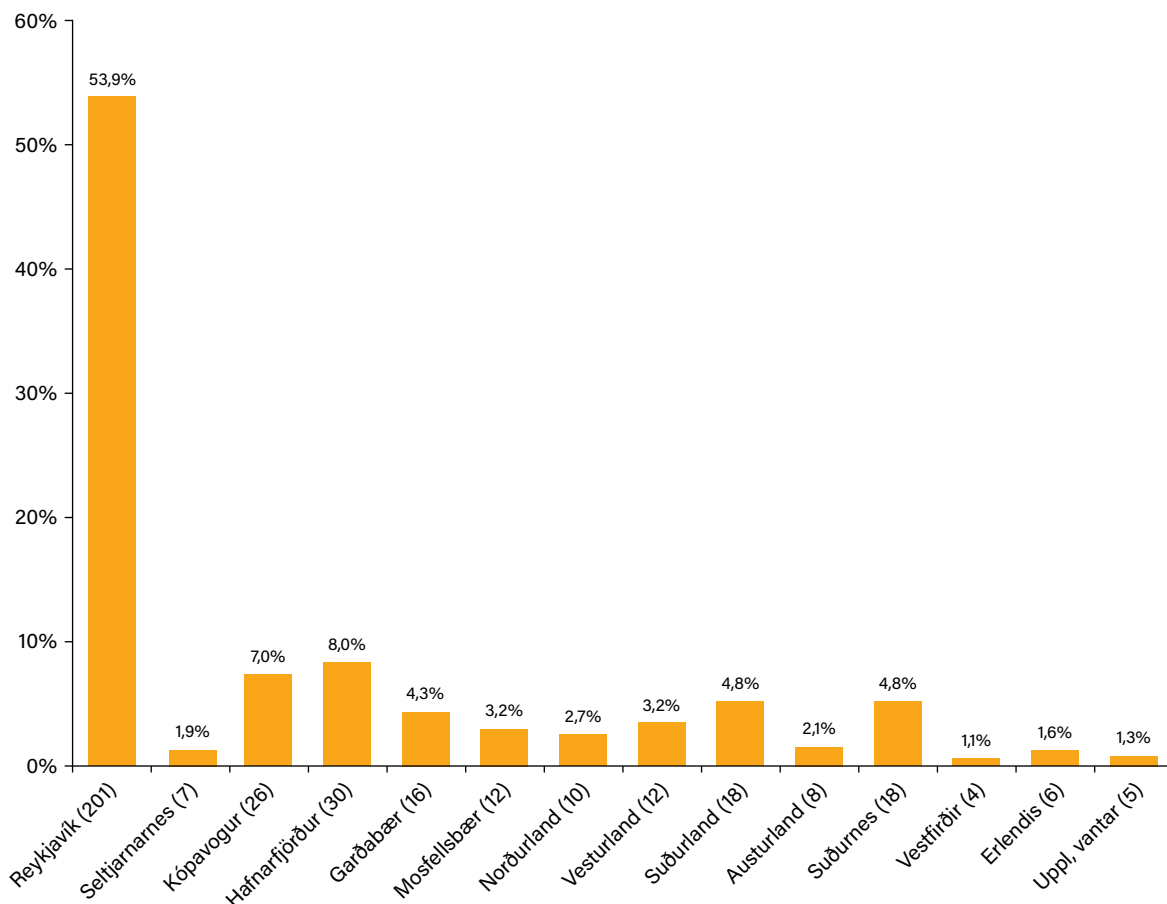
	Metin til örorku		Ekki metin til örorku og óvíst		Alls	
	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%
Þroskahömlun	6	21,4	1	1,4	7	7,1
Hreyfihömlun	2	7,1	2	2,9	4	4,1
Blinda/sjónskerðing	1	3,6	6	8,6	7	7,1
Langvarandi geðrænar áskoranir (sem valda því að viðkomandi þarf talsverðan stuðning til að taka þátt í samfélaginu)	16	57,1	45	64,3	61	62,2
Einhverfa	2	7,1	12	17,1	14	14,3
Heyrnarleysi/-skerðing	2	7,1	3	4,3	5	5,1
Annað	7	25,0	17	24,3	24	24,5
Fjöldi einstaklinga	28		70		98	

Árið 2022 voru gerðar þær breytingar á töflu 9 að ekki var lengur spurt um geðsjúkdóma eins og gert var í ársskýrslum fyrri ára. Í stað þess að spyrja um geðsjúkdóm var spurt um langvarandi geðrænar áskoranir (sem valda því að viðkomandi þarf

talsverðan stuðning til að taka þátt í samfélaginu). Þessari spurningu var breytt til að fá nánari upplýsingar um langvarandi geðrænar áskoranir. Hlutfallið í töflu 9 miðast annars vegar við 28 einstaklinga sem skilgreina sig með einhverja af ofan-töldum fötlunum og eru metnir til örorku vegna hennar/þeirra, og hins vegar við 70 einstaklinga sem skilgreindu sig með fötlun en voru ekki metnir til örorku vegna hennar/þeirra eða óvíst hvort þeir væru metnir til örorku vegna fötlunar. Í töflu 9 byggir fjöldi brotþola sem skilgreindu sig með fötlun eingöngu á því þegar upplýsingar liggja fyrir um fötlun og örorku vegna hennar/þeirra. Hér eru því ekki taldir með brotþolar þar sem ekki fengust upplýsingar um annað hvort fötlun eða örorku. Hafa ber þetta í huga við túlkun upplýsinga. Þá er mikilvægt að taka fram að samanlagður fjöldi í töflu 14 getur verið hærri en fjöldi einstaklinga í hverjum brotaflokk, þar sem hver einstaklingur gat merkt við fleiri en eina fötlun.

Tafla 9 sýnir að flest þeirra sem leituðu til Stígamóta árið 2022 og merktu við einhverja fötlun skilgreindu sig með langvarandi geðrænar áskoranir (eða 62,2%). Þetta er lægra hlutfall en sambærilegt hlutfall sem kom fram í ársskýrslu ársins 2021. Í ársskýrslu ársins 2021 kom fram að 85,9% þeirra brotþola sem leituðu til Stígamóta það ár og bjuggu við skerðingar bjuggu við geðsjúkdóm. Hafa ber í huga að þessi munur milli ára á hlutföllum gæti verið tilkomin vegna breytinga á orðalagi spurningar á milli ára.

Markmiðið með þessum tveimur ofangreindu töflum er að fá betri mynd af því hversu vel Stígamót ná til fólks sem skilgreinir sig með fatlanir og fyrir hvaða hópa þarf að auka aðgengi sérstaklega. Stígamót leggja ríka áherslu á að auka aðgengi fyrir fólk sem skilgreinir sig með fatlanir.

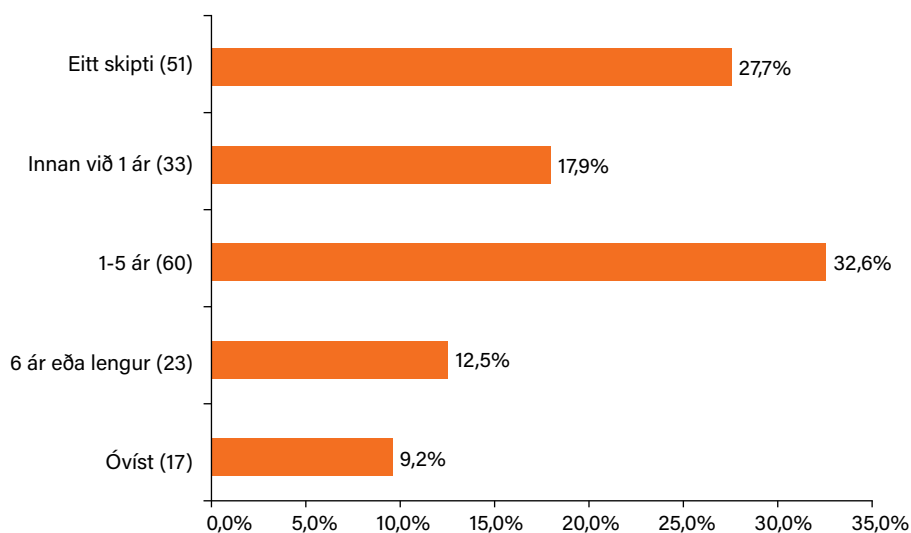

Mynd 6. Búseta þeirra sem leituðu til Stígamóta árið 2022

Á mynd 6 má sjá búsetu fólks þegar það leitaði til Stígamóta, en um 78,3% þeirra bjuggu á höfuðborgarsvæðinu. Í ársbyrjun 2022 bjuggu 64% landsmanna á höfuðborgarsvæðinu en það er fyrst og fremst sá hópur sem hefur verulegt gagn af starfi Stígamóta. Úr þessum hópi eru flest þeirra sem nýta sér viðtöl í langan tíma og hafa möguleika á að taka þátt í starfi sjálfshjálparhópanna. Þó er einnig boðið upp á símaviðtöl eða viðtöl í gegnum annan fjarfundabúnað sem fólk utan höfuðborgarsvæðisins hefur nýtt sér. Verkefnið „Stígamót á staðinn“ hefur opnað möguleika fyrir þá sem búa á Ísafirði og nágrenni, að nýta sér þjónustu Stígamóta á sínu heimasvæði. Ráðgjafi frá Stígamótum fer reglulega og veitir viðtöl á Ísafirði og hefur svo verið frá september 2016.

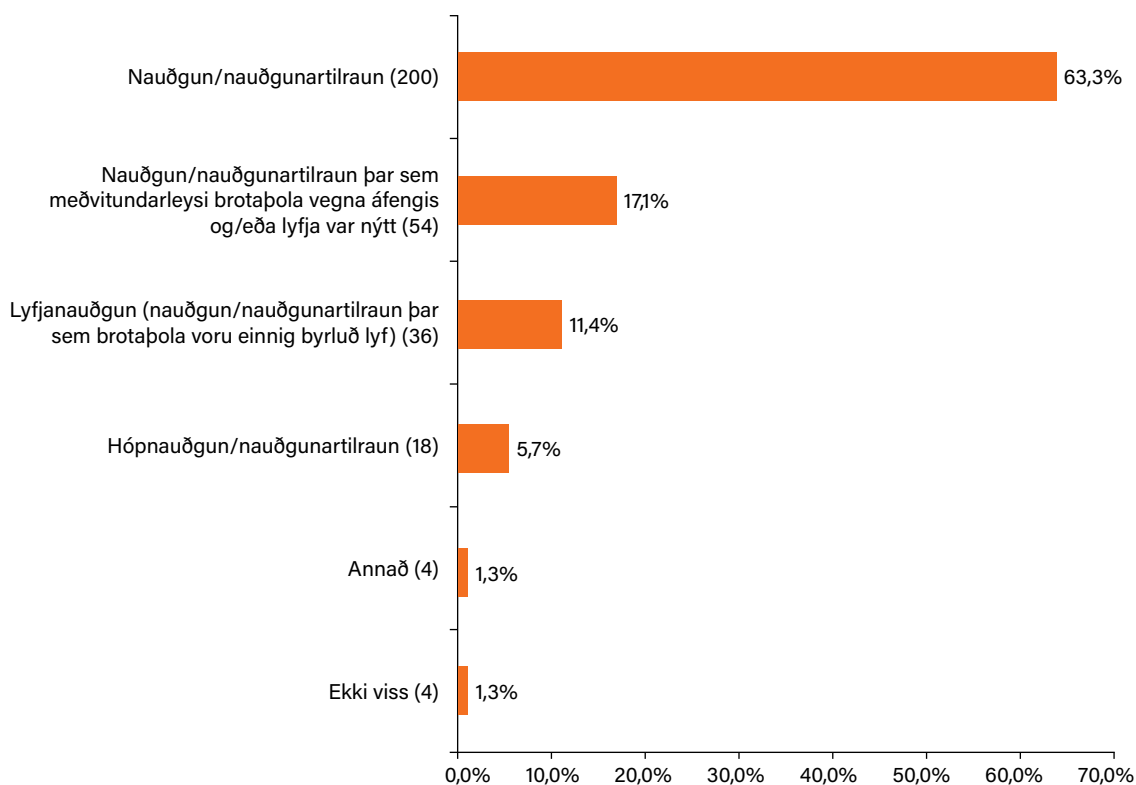
Síðustu ár hafa tekið til starfa önnur úrræði fyrir brotþola bæði á Akureyri og á Selfossi.

Um ofbeldisverkin

Mynd 7. Hve lengi stóð kynferðisofbeldi gegn barni yfir?

Hlutfallið á mynd 7 miðast við þá 184 einstaklinga sem beittir höfðu verið kynferðisofbeldi sem barn og svöruðu spurningu um hve lengi kynferðisofbeldið stóð yfir. Tölum um hve lengi kynferðisofbeldi gegn barni stendur yfir ber að taka með varúð. Það reynist fólki oft erfitt að tímasetja ofbeldið nákvæmlega og þær tölur um tímalengd sem hér eru nefndar eru varlega áætlaðar. Ljóst er að kynferðisofbeldi gegn barni er ofbeldi sem er oft viðvarandi í mörg ár. Mynd 7 sýnir að í um 45,1% tilfella stóð kynferðisofbeldi gegn barni yfir í eitt ár eða lengur. Ársskýrslur fyrri ára sýna að sambærilegt hlutfall, það er hlutfall sifjaspella sem staðið hafa yfir í eitt ár eða lengur, hefur verið á bilinu 40% til um 70%. Mikilvægt er að hafa í huga við túlkun á mynd 7 að í ársskýrslum fyrri ára var spurt um sifjaspell en í þessari ársskýrslu var spurt um kynferðisofbeldi gegn barni.

Mynd 8. Mismunandi birtingarmyndir nauðgana/nauðgunartilrauna

Mynd 8 sýnir birtingarmyndir nauðgana og nauðgunartilrauna. Hlutfallið á myndinni miðast við heildarfjölda þeirra tilvika þar sem greint var frá mismunandi birtingarmyndum nauðgana/nauðgunartilrauna eða 316 tilvik. Á mynd 8 er greint frá birtingarmyndum bæði nauðgana og nauðgunartilrauna og þess vegna verður fjöldinn meiri en í fjölda ástæðna fyrir komu á Stígamót. Þá svöruðu ekki allir sem merktu við nauðgun og/eða nauðgunartilraun sem ástæðu fyrir komu spurningunni um mismunandi birtingarmyndir.

Á mynd 8 vísar svarmöguleikinn annað til nauðgana/nauðgunartilrauna sem falla undir aðrar skilgreiningar nauðgunar/nauðgunartilraunar en þær sem settar eru fram á myndinni.

Mynd 8 sýnir að í hlutfallslega flestum tilvikum nauðgana/nauðgunartilrauna upplifði brotaþoli ekki byrlun, hópnauðgun eða að meðvitundarleysi þeirra væri nýtt (eða um 63,3%). Þetta er hærra hlutfall en kemur fram í ársskýrslu frá árinu 2021 (þá var hlutfallið 56,7%). Um 17,1% nauðgana/nauðgunartilrauna (eða í 54 tilvikum) áttu sér stað þegar meðvitundarleysi brotaþola vegna áfengis eða lyfja var nýtt. Þetta er lægra hlutfall en kemur fram í ársskýrslu ársins 2021 (þá var hlutfallið 22%). Mynd 8 sýnir að í 11,4% tilvika (eða í 36 tilvikum) var um byrlun að ræða, sem er hærra hlutfall en í ársskýrslu ársins 2021 en þá var hlutfallið um 7,5%. Mynd 8 sýnir einnig að í 18 tilvikum (eða 5,7%) þeirra nauðgana/nauðgunartilrauna sem nefndar voru, var um hópnauðgun að ræða. Þetta eru færri tilvik en í ársskýrslu ársins 2021 (þá voru það 31 tilvik). Í tíu tilfellum hópnauðgana/nauðgunartilrauna voru tveir ofbeldismenn og í tveimur tilfellum voru ofbeldismennirnir þrír. Í 6 tilfellum vantaði upplýsingar um fjölda ofbeldismanna.

Rétt er að ítreka að þrátt fyrir ólíkar birtingarmyndir nauðgana/nauðgunartilrauna er sá sem beitir ofbeldinu alltaf ábyrgur fyrir ofbeldinu.

Tafla 10. Brotapola var byrjað lyf þegar ofbeldið var framið, skipt eftir tegund ofbeldis

	Kynferðis- ofbeldi gegn barni		Nauðgun		Nauðgunar- tilraun		Klám		Vændi		Kynferðisleg áreitni		Annað	
	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%
Nei	154	79,4	176	66,7	40	52,6	6	25,0	7	38,9	99	57,2	13	61,9
Já	2	1,0	28	10,6	3	3,9	-	-	1	5,6	-	-	-	-
Í sumum tilvikum	1	0,5	9	3,4	2	2,6	-	-	-	-	4	2,3	-	-
Já grunar það	1	0,5	10	3,8	1	1,3	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekki viss	8	4,1	11	4,2	1	1,3	1	4,2	1	5,6	1	0,6	-	-
Upplýsingar vantar	28	14,4	30	11,4	29	38,2	17	70,8	9	50,0	69	39,9	8	38,1
Alls	194	100	264	100	76	100	24	100	18	100	173	100	21	100

Tafla 10 greinir frá hvort einstaklingi hafi verið byrjað lyf þegar ofbeldið átti sér stað, skipt eftir brotaflokk. Hlutfallið í töflunni miðast við hvern brotaflokk og fjölda þeirra einstaklinga sem nefndu að þeir hefðu orðið fyrir slíku broti.

Í 10,6% tilvika þegar um nauðgun var að ræða var brotapola byrjað lyf og í 1% tilvika þegar um kynferðisofbeldi gegn barni var að ræða.

Bæði árin 2021 og 2022 nefndu 28 einstaklingar sem hafði verið nauðgað að þeim hefði verið byrjað lyf (sjá töflu 10). Þegar mynd 8 er borin saman við töflu 10 kemur í ljós að í 36 tilvikum nauðgana/nauðgunartilrauna byrjaði ofbeldismaðurinn brotapolanum samkvæmt mynd 8, en tafla 10 sýnir aftur á móti 28 tilvik þar sem ofbeldismaður byrjaði brotapola þegar um nauðgun var að ræða og 3 tilvik þar sem um nauðgunartilraun var að ræða. Hafa ber í huga að einstaklingur getur tilgreint að um lyfjanauðgun hafi verið að ræða þegar hann svarar hverjar birtingarmyndir nauðgunar/nauðgunartilraunar voru en ekki tilgreint eða svarað spurningu um hvort honum hafi verið byrjað lyf, eða öfugt. Því er ekki alltaf samræmi í fjölda tilvika þar sem um lyfjanauðgun/nauðgunartilraun var að ræða (sem mynd 8 sýnir) og fjölda tilvika þar sem lyfjum var byrjað (sem tafla 10 sýnir).

Um 14,7% (55 einstaklingar) þeirra 373 brotapola sem komu í fyrsta skipti til Stígamóta árið 2022 nefndu að þeim hafði verið byrjað lyf þegar þeir voru beittir kynferðisofbeldi. Þetta er svipað hlutfall og kom fram í ársskýrslu ársins 2021 en þá var hlutfallið 14,5%.

Mikilvægt er að taka það fram að oft er erfitt að átta sig á því hvort brotapolum hafi verið byrjað og lyf eru oft fljót að fara úr líkamanum. Því fæst sjaldan staðfesting á því að ofbeldismenn hafi byrjað brotapolum og án efa eru hér einhverjar skuggatölur.

Tafla 11. Landsvæði þar sem ofbeldinu var beitt, skipt eftir tegund ofbeldis

	Kynferðis- ofbeldi gegn barni	Nauðgun	Nauðgunar- tilraun	Klám	Vændi	Kynferðisleg áreitni	Annað
Reykjavík	33,7%	42,1%	45,7%	53,8%	58,3%	42,9%	50,0%
Annað höfuðborgar- svæði	18,5%	18,8%	14,3%	-	-	22,1%	11,1%
Utan höfuðborgar- svæðis	33,2%	26,7%	24,3%	30,8%	25,0%	22,1%	22,2%
Erlendis	10,7%	11,6%	15,7%	15,4%	16,7%	11,7%	16,7%
Ekki viss	3,9%	0,7%	-	-	-	1,2%	-
Alls (Fjöldi tilvika)	100% (205)	100% (292)	100% (70)	100% (13)	100% (12)	100% (163)	100% (18)

Í töflu 11 er greint frá hvar ólíkum tegundum ofbeldis var beitt. Í hverjum brotaflokkum fyrir sig geta staðirnir sem nefndir eru verið fleiri en einstaklingarnir sem orðið hafa fyrir ofbeldinu. Skýringin á þessu er sú að ofbeldi var beitt á fleiri en einum stað hjá sumum einstaklingum. Hlutfallið í töflu 11 miðast við heildarfjölda tilvika þar sem ofbeldi var beitt í hverjum brotaflokkum. Tafla 11 sýnir að kynferðisofbeldi á sér ekki landfræðileg mörk. Hæsta hlutfall tilvika í öllum tilgreindum brotaflokkum er á höfuðborgarsvæðinu. Þetta er í samræmi við það að flestir sem leita til Stígamóta búa á höfuðborgarsvæðinu og þar eru flestir landsmenn búsettir.

Þess ber að geta að brotaflokkurinn *stafrænt kynferðisofbeldi* er ekki tekinn með í töflu 11 vegna þess að stafrænt kynferðisofbeldi er í eðli sínu ekki staðbundið.

Tafla 12. Hvar kynferðisofbeldinu var beitt, skipt eftir tegund ofbeldis

	Kynferðis- ofbeldi gegn barni		Nauðgun		Nauðgunar- tilraun		Klám		Vændi		Kynferðisleg áreitni		Annað	
	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%
Á sameiginlegu heimili	61	22,6	55	15,1	15	16,5	5	31,3	1	5,9	24	9,6	4	17,4
Á heimili ofbeldis- mannsins	72	26,7	116	31,8	34	37,4	7	43,8	3	17,6	35	14,1	8	34,8
Á heimil brotaþola	40	14,8	76	20,8	14	15,4	1	6,3	1	5,9	32	12,9	4	17,4
Í heimahúsi	19	7,0	41	11,2	4	4,4	1	6,3	2	11,8	25	10,0	2	8,7
Á vinnustað	8	3,0	3	0,8	2	2,2	-	-	1	5,9	32	12,9	1	4,3
Á eða við skemmti- stað	1	0,4	7	1,9	6	6,6	1	6,3	-	-	34	13,7	-	-
Á útihátíð	1	0,4	8	2,2	2	2,2	-	-	-	-	8	3,2	-	-
Í tómstundum eða íþróttastarfi	4	1,5	1	0,3	-	-	-	-	-	-	2	0,8	-	-
Á opinberri stofnun	11	4,1	4	1,1	2	2,2	-	-	-	-	4	1,6	-	-
Utandyra	27	10,0	30	8,2	7	7,7	-	-	4	23,5	22	8,8	2	8,7
Á internetinu	7	2,6	1	0,3	1	1,1	1	6,3	-	-	20	8,0	-	-
Annað	17	6,3	22	6,0	4	4,4	-	-	3	17,6	11	4,4	2	8,7
Ekki viss	2	0,7	1	0,3	-	-	-	-	2	11,8	-	-	-	-
Alls	270	100	365	100	91	100	16	100	17	100	249	100	23	100

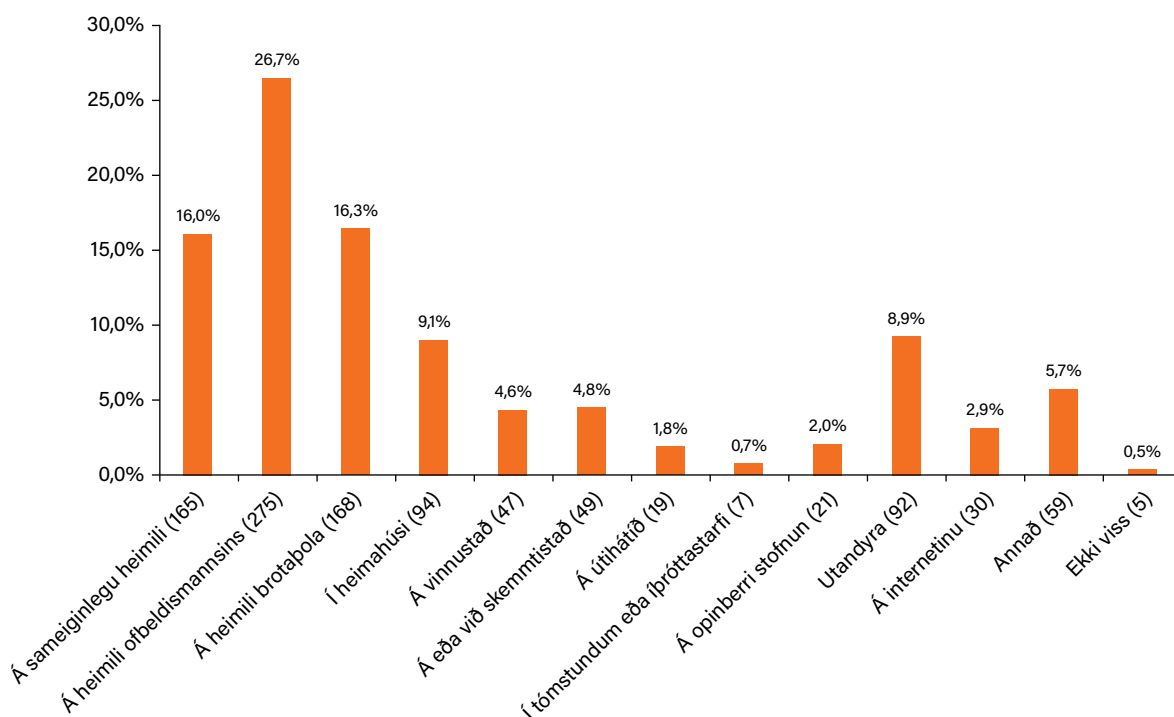
Tafla 12 greinir frá því hvar ólíkum tegundum ofbeldis var beitt. Í hverjum brotaflokkum fyrir sig geta þeir staðir verið fleiri en einstaklingarnir sem orðið hafa fyrir ofbeldinu. Skýringin á þessu er sú að ofbeldi var beitt á fleiri en einum stað hjá sumum einstaklingum. Hlutfallið í töflu 12 miðast við heildarfjölda tilvika þar sem ofbeldi átti sér stað í hverjum brotaflokkum.

Í töflu 12 kemur fram að kynferðisofbeldi gegn barni á sér oftast stað á heimili ofbeldismanns, á heimili þess sem er beittur ofbeldinu eða á sameiginlegu heimili brotþola og ofbeldismann (samtals í um 64,1% tilfella). Þetta er sambærilegt við niðurstöður sem komu fram kom í ársskýrslu ársins 2021 en þar kom fram að sífjaspell átti sér oftast stað á áðurnefndum stöðum eða í 74,4% tilvika.

Nauðganir og nauðgunartilraunir eiga sér oftast stað á heimili ofbeldismanns, á heimili þess sem er beittur ofbeldinu, á sameiginlegu heimili brotþola og ofbeldismanns og í heimahúsi (nauðganir í um 78,9% tilvika og nauðgunartilraunir í um 73% tilvika). Þessar niðurstöður eru í samræmi við ársskýrslu ársins 2021 en þar kemur fram að nauðgunum er beitt á áðurnefndum stöðum í um 84% tilvika og tilraunum til nauðgana í um 65% tilvika. Athyglisvert er að kynferðislegri áreitni er beitt utan heimila í um 48,9% tilvika, sem er svipað hlutfall og fram kemur í ársskýrslu ársins 2021 (þá var það í 52% tilvika). Eftirtektarvert er að í um 41,2% tilvika verða þolendur vændis fyrir því á sameiginlegu heimili, heimili ofbeldismanns, heimili brotþola eða í heimahúsi.

Í dálkinum *annað* getur verið um að ræða staði eins og bifreiðar eða á stöðum sem ekki falla undir aðrar skilgreiningar í töflunni.

Þess ber að geta að brotaflokkurinn *stafrænt kynferðisofbeldi* var ekki tekinn með í töflu 12 og mynd 9 vegna þess að stafrænt kynferðisofbeldi verður ekki staðsett í þessari merkingu.

Mynd 9. Hvar kynferðisofbeldinu var beitt

Mynd 9 greinir frá því hvar ólíkum tegundum ofbeldis var beitt, þegar búið er að sameina alla brotaflokkka í eina heild. Í hverjum brotaflokki fyrir sig geta staðirnir sem nefndir eru verið fleiri en einstaklingarnir sem orðið hafa fyrir ofbeldinu,

vegna þess að ofbeldi var beitt á fleiri en einum stað hjá sumum einstaklingum. Hlutfallið á mynd 9 miðast við heildarfjölda tilvika þar sem ofbeldi var beitt (að undanskildu stafrænu kynferðisofbeldi), en heildarfjöldi tilvika var 1.031.

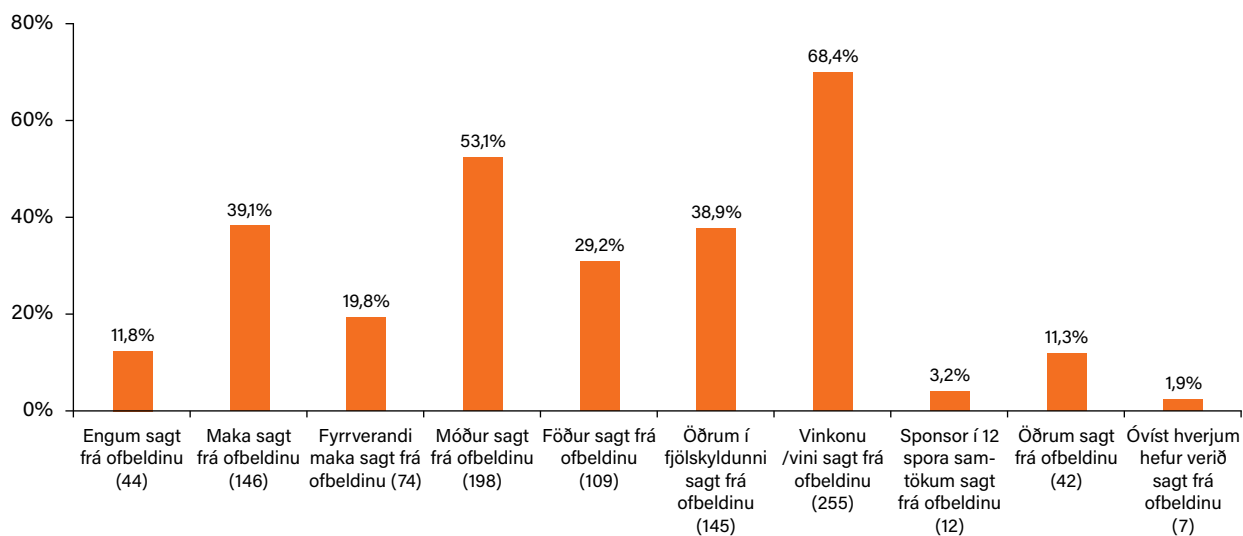
Fram kemur á mynd 9 að kynferðisofbeldi á sér oftast stað á heimili ofbeldismanns, á heimili þess sem er beittur ofbeldinu, á sameiginlegu heimili brotþola og ofbeldismanns eða í heimahúsi (samtals í um 68,1% tilvika). Þetta aðeins hærra hlutfall en það sem fram koma í ársskýrslu frá árinu 2021 (þá var það 65,9%).

Tafla 13. Hverjum brotþoli hefur sagt frá, skipt eftir tegund ofbeldis

	Kynferðis- ofbeldi gegn barni		Nauðgun		Nauðgunar- tilraun		Klám		Vændi		Kynferðisleg áreitni		Stafrænt kyn- ferðisofbeldi		Annað	
	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%
Engum sagt frá ofbeldinu	17	8,8	17	6,4	7	9,2	3	12,5	1	5,6	14	8,1	1	1,4	2	9,5
Sagt maka frá ofbeldinu	78	40,2	85	32,2	21	27,6	3	12,5	4	22,2	36	20,8	7	10,0	5	23,8
Sagt fyrr- verandi maka frá ofbeldinu	44	22,7	40	15,2	11	14,5	-	-	1	5,6	22	12,7	5	7,1	1	4,8
Sagt móður frá ofbeldinu	96	49,5	109	41,3	21	27,6	1	4,2	-	-	41	23,7	4	5,7	1	4,8
Sagt föður frá ofbeldinu	48	24,7	65	24,6	8	10,5	1	4,2	1	5,6	20	11,6	1	1,4	-	-
Sagt öðrum í fjölskyldunni frá ofbeldinu	64	33,0	83	31,4	12	15,8	2	8,3	2	11,1	34	19,7	3	4,3	3	14,3
Sagt vinkonu/ vini frá ofbeldinu	103	53,1	182	68,9	34	44,7	1	4,2	6	33,3	65	37,6	11	15,7	7	33,3
Sagt spon- sor í 12 spora samtökum frá ofbeldinu	5	2,6	5	1,9	1	1,3	1	4,2	2	11,1	3	1,7	1	1,4	2	9,5
Sagt öðrum frá ofbeldinu	14	7,2	21	8,0	4	5,3	1	4,2	2	11,1	9	5,2	1	1,4	4	19,0
Óvíst hverjum hefur verið sagt frá ofbeldinu	2	1,0	1	0,4	1	1,3	-	-	-	-	3	1,7	2	2,9	1	4,8
Upplýsingar vantar	13	6,7	25	9,5	19	25,0	15	62,5	10	55,6	63	36,4	50	71,4	6	28,6
Fjöldi einstaklinga	194		264		76		24		18		173		70		21	

Tafla 13 greinir frá því hverjum brotþoli hefur áður sagt frá ofbeldinu. Hlutfallið í töflunni miðast við hvern brotaflokk og fjölda þeirra einstaklinga sem nefndu að þeir hefðu orðið fyrir slíku broti. Þannig er samanlagður fjöldi í töflu 13 hærri en fjöldi einstaklinga í hverjum brotaflokki, þar sem hver einstaklingur gat merkt við fleiri en eitt atriði.

Eins og sést í töflu 13 hefur yfir helmingur einstaklinga sem beittir hafa verið kynferðisofbeldi sem barn og einstaklinga sem beittir hafa verið nauðgun sagt vinkonu/vini frá ofbeldinu.

Mynd 10. Hverjum brotaþoli hefur sagt frá árið 2022

Mynd 10 sýnir hvaða aðila brotaþoli hafði áður sagt frá kynferðisofbeldinu, óháð brotaflokkum. Hlutfallið á mynd 10 miðast við heildarfjölda einstaklinga (373) en upplýsingar vantar frá 6 (1,6%). Þá er mikilvægt að taka fram að samanlagður fjöldi á mynd 10 er hærri en fjöldi einstaklinga þar sem hver einstaklingur gat merkt við fleiri en eitt atriði.

Á mynd 10 sést að um 68,4% höfðu sagt vinkonu/vini frá ofbeldinu og um 39,1% höfðu sagt maka frá ofbeldinu. Þetta eru svipaðar niðurstöður og koma fram í ársskýrslu ársins 2021, en þá höfðu um 64,9% sagt vinkonu/vini frá ofbeldinu og 42,1% sagt maka frá.

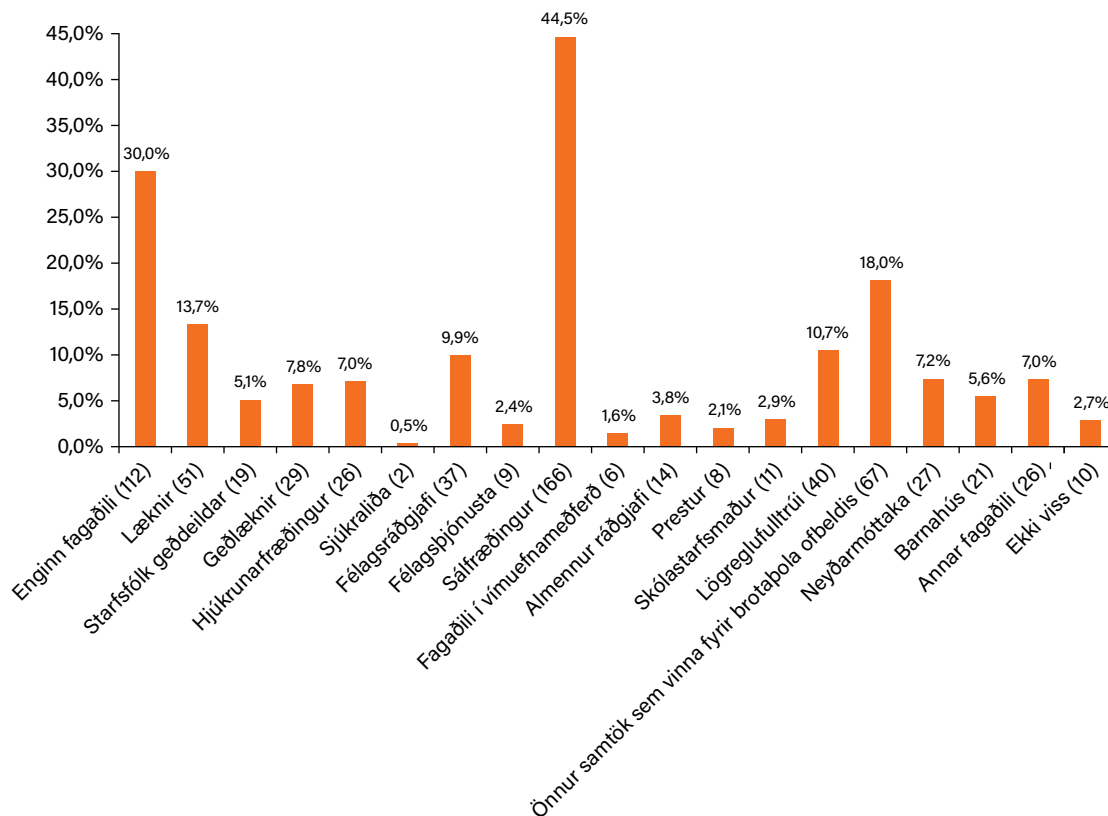

Tafla 14. Fagaðilar sem ofbeldið hafði verið rætt við áður en komið var til Stigamóta árið 2022, skipt eftir tegund ofbeldis

	Kynferðisofbeldi gegn barni		Nauðgun		Nauðgunartilraun		Klám		Vændi		Kynferðisleg áreitni		Stafrænt kynferðisofbeldi		Annað	
	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%
Enginn fagaðili	51	26,3	52	19,7	22	28,9	4	16,7	3	16,7	36	20,8	10	14,3	7	33,3
Læknir	22	11,3	35	13,3	4	5,3	1	4,2	1	5,6	5	2,9	1	1,4	1	4,8
Starfsfólk geðdeildar	13	6,7	8	3,0	2	2,6	-	-	1	5,6	3	1,7	-	-	1	4,8
Geðlæknir	18	9,3	18	6,8	2	2,6	-	-	1	5,6	5	2,9	1	1,4	-	-
Hjúkrunarfræðingur	11	5,7	16	6,1	1	1,3	-	-	2	11,1	3	1,7	-	-	-	-
Sjúkraliði	2	1,0	1	0,4	-	-	-	-	-	-	1	0,6	-	-	-	-
Félagsráðgjafi	18	9,3	27	10,2	3	3,9	-	-	3	16,7	5	2,9	-	-	1	4,8
Félagsþjónusta	4	2,1	8	3,0	1	1,3	-	-	1	5,6	1	0,6	1	1,4	-	-
Sálfræðingur	81	41,8	103	39,0	18	23,7	2	8,3	2	11,1	33	19,1	6	8,6	5	23,8
Fagaðili í vímuefnamerðferð	4	2,1	4	1,5	1	1,3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Almennur ráðgjafi	7	3,6	5	1,9	3	3,9	1	4,2	1	5,6	4	2,3	1	1,4	-	-
Prestur	2	1,0	6	2,3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skólastarfsmaður	5	2,6	6	2,3	1	1,3	1	4,2	-	-	2	1,2	-	-	-	-
Lögreglufulltrúi	12	6,2	31	11,7	2	2,6	-	-	2	11,1	5	2,9	1	1,4	-	-
Önnur samtök sem vinna fyrir brotþola ofbeldis	24	12,4	42	15,9	5	6,6	1	4,2	1	5,6	12	6,9	2	2,9	3	14,3
Neyðarmóttaka	6	3,1	22	8,3	2	2,6	-	-	-	-	3	1,7	-	-	-	-
Barnahús	16	8,2	8	3,0	1	1,3	-	-	-	-	1	0,6	1	1,4	-	-
Annar fagaðili	8	4,1	16	6,1	4	5,3	1	4,2	1	5,6	7	4,0	-	-	1	4,8
Ekki viss	3	1,5	2	0,8	2	2,6	-	-	-	-	6	3,5	1	1,4	-	-
Upplýsingar vantar	23	11,9	34	12,9	23	30,3	17	70,8	10	55,6	76	43,9	51	72,9	8	38,1
Fjöldi einstaklinga	194		264		76		24		18		173		70		21	

Tafla 14 greinir frá því hvort brotþoli hafi rætt ofbeldið við fagaðila og þá hverskonar, skipt eftir brotaflokk. Hlutfallið í töflunni miðast við hvern brotaflokk og fjölda þeirra einstaklinga sem nefndu að þeir hefðu orðið fyrir slíku broti. Þá er mikilvægt að taka fram að samanlagður fjöldi í töflu 14 getur verið hærri en fjöldi einstaklinga í hverjum brotaflokki, þar sem hver einstaklingur gat merkt við fleiri en eitt atriði. Árið 2022 voru 2 nýjum svarmöguleikum bætt við fyrir hvaða fagaðila brotþoli hefði rætt við. Eftirfarandi svarmöguleikum var bætt við: „almennur ráðgjafi“ og „önnur samtök sem vinna fyrir brotþola ofbeldis“. Einn svarmöguleiki var tekinn út árið 2022, það var: „kvennaathvarf“, en sá svarmöguleiki fellur nú undir svarmöguleikann „önnur samtök sem vinna fyrir brotþola ofbeldis“.

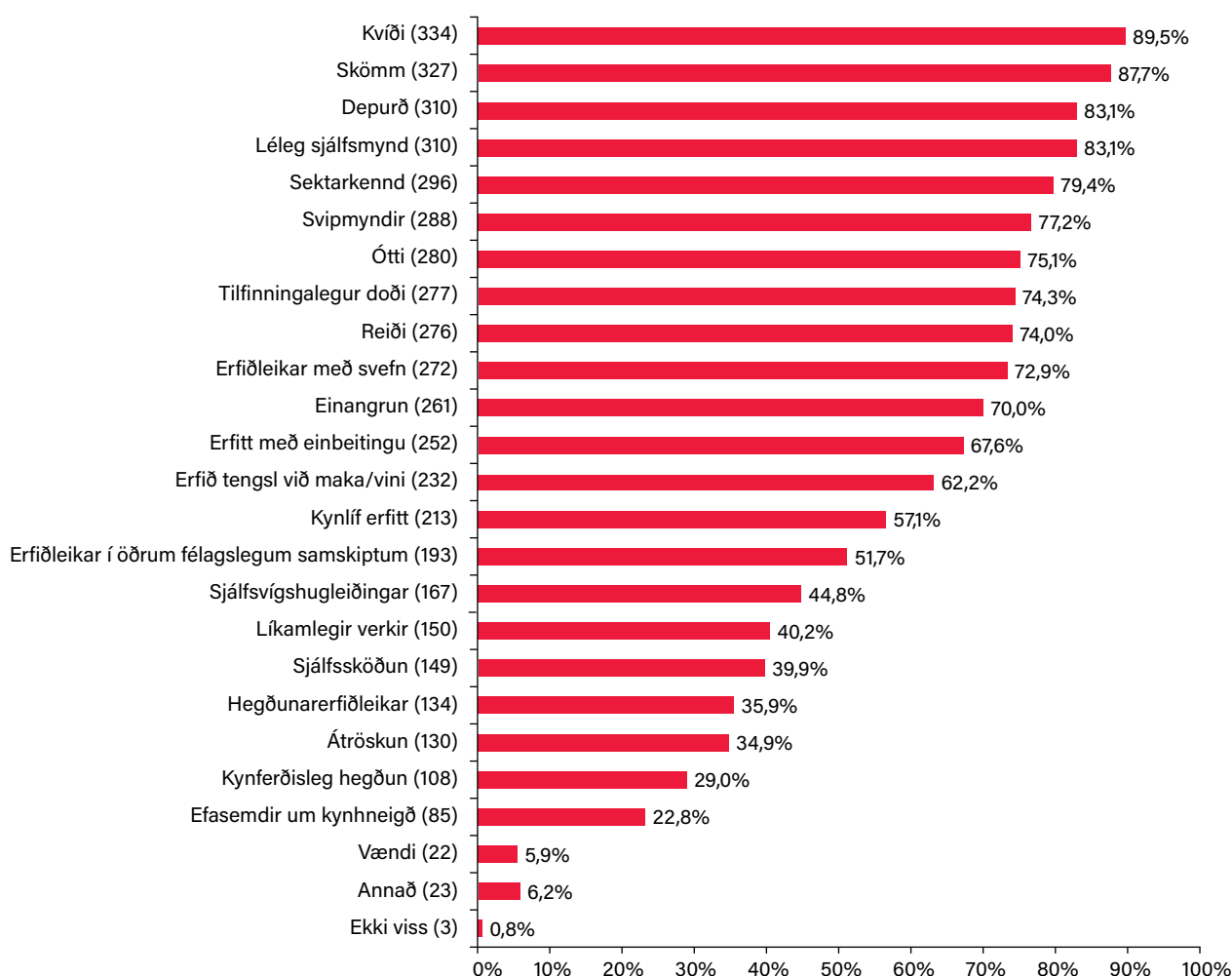
Um 26,3% þeirra sem beittir höfðu verið kynferðisofbeldi sem barn og um 19,7% þeirra sem beittir höfðu verið nauðgun höfðu ekki rætt við neinn fagaðila um ofbeldið. Í ársskýrslu ársins 2021 kemur fram svipað hlutfall þeirra sem beittir höfðu verið sifjaspelli og höfðu ekki rætt við neinn fagaðila um ofbeldið (25,5%) borið saman við hlutfall þeirra sem beittir voru kynferðisofbeldi sem barn (sjá töflu 14). Í ársskýrslu ársins 2021 kom fram hærra hlutfall þeirra sem beittir höfðu verið nauðgun og höfðu ekki rætt við neinn fagaðila (eða 28,6%). Yfir 20% þeirra sem beittir höfðu verið nauðgunartilraun, kynferðislegri áreitni eða öðru kynferðisofbeldi höfðu ekki rætt við neinn fagaðila um ofbeldið (sjá töflu 14). Athyglisvert er að um og yfir 40% þeirra sem beittir höfðu verið kynferðisofbeldi sem barn og nauðgunum höfðu rætt við sálfræðing um ofbeldið. Um 23,7% þeirra sem beittir hafa verið nauðgunartilraun höfðu rætt við sálfræðing um ofbeldið.

Mynd 11. Við hvaða fagaðila hefur ofbeldið verið rætt áður en komið var til Stígamóta árið 2022

Mynd 11 sýnir við hvaða fagaðila brotapolí hafði rætt áður en hann kom til Stígamóta, óháð brotaflokkum. Hlutfallið á myndinni miðast við heildarfjölda einstaklinga (373) en upplýsingar vantar frá 19 (5,1%). Þá er mikilvægt að taka fram að samanlagður fjöldi á mynd 11 er hærri en heildarfjöldi einstaklinga, þar sem hver einstaklingur gat merkt við fleiri en eitt atriði. Um 30% höfðu ekki rætt við neinn fagaðila um ofbeldið og er þetta svipað hlutfall og fram kemur í ársskýrslu ársins 2021 (32,7%). Einnig er athyglisvert að um 44,5% höfðu rætt við sálfræðing um ofbeldið (sjá mynd 11) og er þetta hærri hlutfall en fram kom í ársskýrslu ársins 2021 (þá var hlutfallið 37,4%).

Afleiðingar kynferðisofbeldis

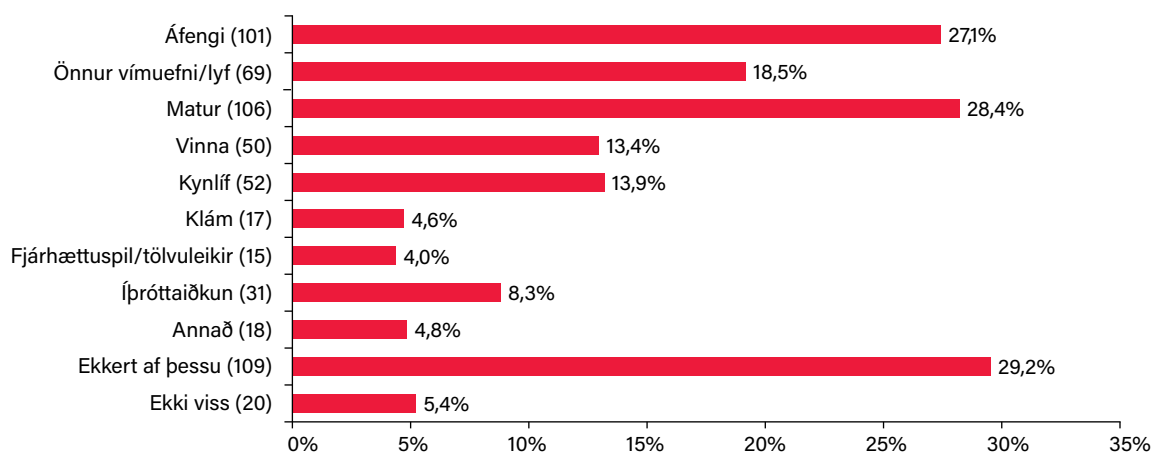

Mynd 12. Erfiðustu afleiðingar kynferðisofbeldis

Mynd 12 sýnir þær afleiðingar kynferðisofbeldis sem oftast eru nefndar í viðtölum. Hlutfallið á myndinni miðast við heildarfjölda einstaklinga (373) en upplýsingar um afleiðingar vantar frá 8 manns (2,1%) af heildarfjölda

einstaklinga. Í súlurritinu er getið um svipmyndir. Hér getur verið um að ræða myndir eða minningar tengdar kynferðis-
ofbeldinu sem skjótast skyndilega og án fyrirvara upp í hugann og valda viðkomandi miklu hugarangri.

Mynd 12 sýnir að hlutfallslega flestir nefndu kvíða, skömm, depurð, lélega sjálfsmynd og sektarkennd. Í ársskýrslum fyrri
ára kemur einnig fram að hátt hlutfall brotþola nefna depurð, lélega sjálfsmynd og sektarkennd sem afleiðingu kyn-
ferðisofbeldis, og frá því byrjað var að spyrja um skömm og kvíða hefur hlutfall þess alltaf verið hátt.

Mynd 13. Neysla eða athafnir sem eru afleiðingar kynferðisofbeldis og skerða lífsgæði og trufla daglegt líf
Hlutföllin á mynd 13 miðast við heildarfjölda einstaklinga (373), af þeim vantaði upplýsingar frá 33 (8,8%).

Mynd 13 sýnir að hlutfallslega flestir nefndu að matur eða áfengi hefði skert lífsgæði eða truflað daglegt líf (28,4%
nefndu mat og 27,1% nefndu áfengi). Um 18,5% nefndu að önnur vímuefni/lyf hefðu skert lífsgæði eða truflað dag-
legt líf. Um 29,2% einstaklinga töldu að ekkert af ofangreindu hefði skert lífsgæði eða truflað daglegt líf. Ársskýrslur
frá árunum 2012 til 2021 sýna einnig að hlutfallslega flestir þeirra sem nefna að neysla eða athafnir hafi skert lífsgæði
nefndu áfengi, önnur vímuefni og mat.

Tafla 15. Sjálfsvígstílaunir

	Fjöldi	Hlutfall
Nei	255	68,4%
Já	99	26,5%
Upplýsingar vantar	19	5,1%
Alls	373	100%

Tafla 16. Sjálfsvígstílaunir, fleiri ár

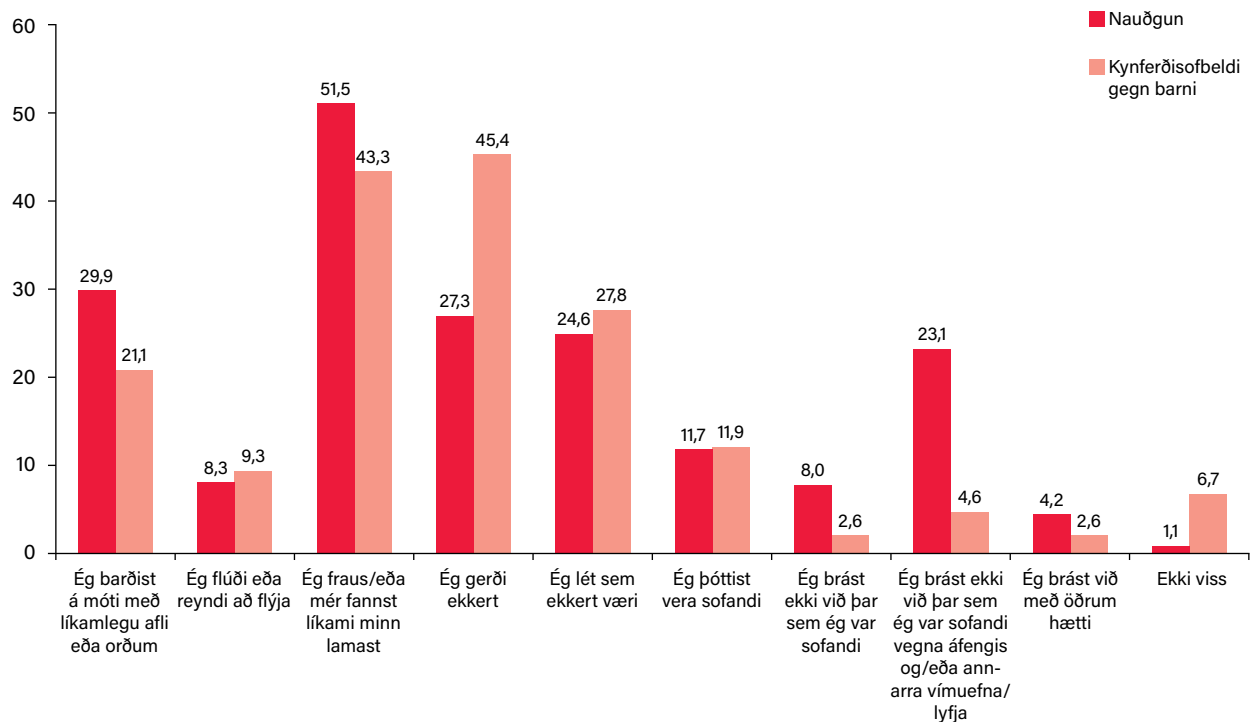
	2018	2019	2020	2021	2022
Já	26,7%	28,0%	23,1%	23,0%	26,5%
Nei	69,1%	68,5%	70,6%	70,5%	68,4%
Fjöldi*	344	355	280	418	354

Tafla 15 sýnir að 99 einstaklingar eða 26,5% af þeim sem leituðu til Stígámóta árið 2022 höfðu gert eina eða fleiri tilraunir til sjálfsvígs. Eins og sést í töflu 16 hefur hlutfall þeirra sem gert hafa eina eða fleiri tilraunir til sjálfsvígs verið á bilinu 23 til 28% á árunum 2018 til 2022.

Tafla 17. Viðbrögð brotaþola þegar ofbeldið átti sér stað, skipt eftir tegund ofbeldis

	Kynferðis- ofbeldi gegn barni		Nauðgun		Nauðgunar- tilraun		Kynferðisleg áreitni	
	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%	Fjöldi	%
Ég barðist á móti með líkamlegu afli eða orðum	41	21,1	79	29,9	26	34,2	34	19,7
Ég flúði eða reyndi að flýja	18	9,3	22	8,3	7	9,2	17	9,8
Ég fraus/ eða mér fannst líkami minn lamast	84	43,3	136	51,5	21	27,6	37	21,4
Ég gerði ekkert	88	45,4	72	27,3	16	21,1	43	24,9
Ég lét sem ekkert væri	54	27,8	65	24,6	13	17,1	32	18,5
Ég þóttist vera sofandi	23	11,9	31	11,7	7	9,2	7	4,0
Ég brást ekki við þar sem ég var sofandi	5	2,6	21	8,0	3	3,9	1	0,6
Ég brást ekki við þar sem ég var sofandi vegna áfengis og/eða annarra vímuefna/lyfja	9	4,6	61	23,1	4	5,3	2	1,2
Ég brást við með öðrum hætti	5	2,6	11	4,2	-	-	3	1,7
Ekki viss	13	6,7	3	1,1	1	1,3	3	1,7
Upplýsingar vantar	17	8,8	28	10,6	19	25,0	67	38,7
Fjöldi einstaklinga	194		264		76		173	

8 Fjöldi einstaklinga nær eingöngu til þeirra sem svöruðu með já eða nei en ekki þegar svarið var óvíst eða upplýsingar vantar. Hlutfallið miðast hins vegar við heildarfjölda einstaklinga.

Mynd 14. Viðbrögð brotaþola þegar annars vegar nauðgun og hins vegar kynferðisofbeldi gegn barni átti sér stað

Tafla 17 greinir frá því hver viðbrögð brotaþola voru þegar ofbeldinu var beitt, skipt eftir brotaflokk. Hlutfallið í töflu 17 miðast við hvern brotaflokk og fjölda þeirra einstaklinga sem nefndu að þeir hefðu orðið fyrir slíku broti. Mynd 14 greinir frá viðbrögðum brotaþola, annars vegar þeirra sem beittir höfðu verið nauðgun og hins vegar þeirra sem beittir voru kynferðisofbeldi þegar þeir voru börn. Mikilvægt er að taka fram að samanlagður fjöldi í töflu 17 og á mynd 14 er hærri en fjöldi einstaklinga í hverjum brotaflokk, þar sem hver einstaklingur gat merkt við fleiri en eitt atriði.

Tafla 17 og mynd 14 sýna að meirihluti þeirra sem var nauðgað greindu frá að þeir hefðu frosið eða fundist líkami sinn lamast (eða 51,5%). Einnig kom fram að 27,3% þeirra sem var nauðgað gerðu ekkert og 24,6% létu sem ekkert væri. Þá kemur fram á mynd 14 og töflu 17 að hæsta hlutfall einstaklinga sem beittir höfðu verið kynferðisofbeldi sem barn gerðu ekkert (eða 45,4%), næsthæsta hlutfall hafði frosið eða fundist líkami sinn lamast (43,3%) og þriðja hæsta hlutfallið sagðist hafa látið sem ekkert væri (eða um 27,8%). Tafla 17 sýnir að flestir þeirra sem beittir höfðu verið nauðgunartilraun og greindu frá viðbrögðum við ofbeldinu höfðu barist á móti, næstflestir greindu frá því að þeir hefðu frosið eða fundist líkami sinn lamast, og þriðja hæsta hlutfallið greindi frá því að þeir gerðu ekkert. Tafla 17 sýnir einnig að flestir þeirra sem beittir höfðu verið kynferðislegri áreitni greindu frá því að þeir hefðu ekkert gert, næstflestir greindu frá því að þeir hefðu frosið, fundist líkami sinn lamast og þriðja hæsta hlutfallið greindi frá því að þeir barist á móti.

Þegar tafla 17 og mynd 14 eru bornar saman við samskonar töflur og myndir í ársskýrslum frá árunum 2018 til 2021 sést að öll árin nefndu hlutfallslega flestir sem var nauðgað eftirfarandi viðbrögð: 1) að þeir hefðu frosið eða þeim hafi fundist líkami sinn lamast, 2) að þeir hefðu barist móti, eða 3) að þeir gerðu ekkert. Einnig sýna niðurstöður frá þessum árum

að hlutfallslega flestir sem máttu þola sífjaspell nefndu eftirfarandi: 1) að þeir gerðu ekkert, 2) að þeir hefðu frosið eða þeim hafi fundist líkami sinn lamast, eða 3) að þeir létu sem ekkert væri.

Þessar niðurstöður sýna að algeng viðbrögð við kynferðisofbeldi eru að frjósa eða finnast líkami sinn lamast, gera ekki neitt, eða berjast á móti með líkamlegu afli eða orðum. Allt eru þetta eðlileg viðbrögð við þeim óeðlilegu aðstæðum sem kynferðisofbeldi er. Levine (1997)⁹ talar um að viðbrögð einstaklinga, líkt og dýra, geti verið þrenns konar þegar einstaklingur upplifir áfall eða mikinn ótta. Einstaklingar geta frosið, reynt að flýja eða barist á móti. Allt eru þetta viðbrögð sem geta hjálpað okkur að lifa af erfiðar aðstæður. Á Stígamótum lítum við svo á að það að frjósa eða gera ekki neitt séu eðlileg viðbrögð við kynferðisofbeldi, líkt og það að flýja eða berjast á móti. Stundum er besta leiðin til að lifa af að gera ekki neitt eða frjósa.

Tafla 18. Hefur brotapolí verið hræddur um að eiga eftir að beita aðra kynferðisofbeldi?

	Fjöldi	Hlutfall
Nei	308	82,6%
Já	30	8,0%
Ekki viss	6	1,6%
Upplýsingar vantar	29	7,8%
Alls	373	100%

Tafla 18 sýnir að meirihluti brotapóla er ekki hræddur um að eiga eftir að beita aðra kynferðisofbeldi (eða 82,6%) en 8% brotapóla nefndu að þeir væru hræddir um að eiga eftir að beita aðra kynferðisofbeldi. Samkvæmt ársskýrslu ársins 2021 nefndi svipað hlutfall brotapóla að óttast það ekki að eiga eftir að beita kynferðisofbeldi (eða um 83,7%), en lægra hlutfall brotapóla nefndi þá að þeir væru hræddir um að eiga eftir að beita kynferðisofbeldi (eða um 4,9%). Rétt er að ítreka að það að vera hræddur um að eiga eftir að beita aðra kynferðisofbeldi getur verið eðlileg afleiðing af kynferðisofbeldi og jafngildir ekki því að slíkt muni gerast. Meirihluti brotapóla beitir ekki aðra kynferðisofbeldi jafnvel þótt þeir upplifi ótta um að eiga eftir að beita slíku ofbeldi. Eins og sést í töflu 19 hér fyrir neðan hefur meirihluti brotapóla (eða 87,1%) ekki beitt aðra kynferðisofbeldi.

Tafla 19. Hefur brotapolí beitt aðra kynferðisofbeldi?

	Fjöldi	Hlutfall
Nei	325	87,1%
Já	12	3,2%
Ekki viss	14	3,8%
Upplýsingar vantar	22	5,9%
Alls	373	100%

Lífseig goðsögn segir að þeir sem beittir eru kynferðisofbeldi beiti síðar á ævinni aðra slíku ofbeldi. Frá 87% til 93% þeirra sem komu til Stígamóta árin 2008 til 2022 höfðu þó ekki beitt aðra kynferðisofbeldi. Þó er mikilvægt að muna að spurningar um hvort brotapolí sé hræddur um að eiga eftir að beita aðra kynferðisofbeldi eða hafi beitt aðra kynferðisofbeldi (tafla 18 og 19) eru erfiðar spurningar og án efa eru einhverjar skuggatölur hér. Þessar niðurstöður gefa ákveðnar vísbendingar þótt ekki sé hægt að alhæfa út frá þeim.

⁹ Levine, P.A. (1997). Waking the tiger: Healing trauma. Berkeley California: North Atlantic Books.

Kynjamunur á kynferðis- ofbeldi og afleiðingum þess fyrir brotþola

Rétt er að ítreka að á árinu skilgreindu 4 einstaklingar sem leituðu í fyrsta skipti til Stígamóta kyn sitt sem kynsegin og 1 skilgreindi kyn sitt ekki sem karl, kona eða kynsegin heldur á annan hátt. Vegna smæðar þessara hópa og út frá sjónarmiðum persónuverndar eru þeir ekki hafðir með í samanburði á kyni í töflum og myndum hér fyrir neðan.

Tafla 20. Ástæður þess að leitað var til Stígamóta árið 2022, skipt eftir kyni

	Kona		Karl	
	Fjöldi	Hlutfall %	Fjöldi	Hlutfall %
Kynferðisofbeldi gegn barni	169	49,6	21	77,8
Nauðgun	248	72,7	11	40,7
Nauðgunartilraun	70	20,5	3	11,1
Klám	22	6,5	-	-
Vændi	18	5,3	-	-
Kynferðisleg áreitni	166	48,7	3	11,1
Stafrænt kynferðisofbeldi	66	19,4	1	3,7
Annað	19	5,6	2	7,4
Fjöldi einstaklinga	341		27	

Hlutfallið í töflu 20 miðast við þá 27 karla og 341 konu sem nefndu að þau hefðu orðið fyrir tilteknu broti. Þá byggir fjöldi einstaklinga eingöngu á því þegar upplýsingar liggja fyrir um bæði kyn brotþola og tegund ofbeldis. Ef upplýsingar vantar um annað hvort þessara atriða teljast þeir einstaklingar ekki með í þessari töflu. Ber að hafa þetta í huga við túlkun upplýsinga.

Það fólk sem nýtir sér þjónustu Stígamóta kemur gjarnan til að vinna úr gömlum áföllum og þau geta verið fleiri en eitt. Þess vegna eru ástæður komu fleiri en sá fjöldi karla og kvenna sem tilgreindur er í töflunni. Tafla 20 sýnir að meðal þeirra karla sem leituðu til Stígamóta á árinu kom hæsta hlutfall þeirra vegna kynferðisofbeldi sem þeir voru beittir sem börn og næsthæsta hlutfall vegna nauðgunar. Þetta er í samræmi við ársskýrslur árána 2014, 2015, 2017, 2018 og 2020. Árin 2014, 2015, 2017, 2018 og 2020 nefndu karlar í flestum tilvikum sífjaspell sem ástæðu fyrir komu til Stígamóta, og árin 2016 og 2019 var nauðgun oftast nefnd sem ástæða fyrir komu. Árið 2021 nefndu karlar í flestum tilvikum kynferðislega áreitni sem ástæðu komu.

Af þeim konum sem leituðu til Stígamóta á árinu nefndi meirihluti nauðgun sem ástæðu fyrir komu, og eru það sambærilegar niðurstöður og koma fram í ársskýrslum 2014 til 2021.

Tafla 21. Mismunandi birtingarmyndir nauðgana/nauðgunartilrauna árið 2022, skipt eftir kyni

	Kona		Karl	
	Fjöldi	Hlutfall %	Fjöldi	Hlutfall %
Nauðgun/nauðgunartilraun	188	77,0	7	63,6
Nauðgun/nauðgunartilraun þar sem meðvitundarleysi brotþola vegna áfengis og/eða lyfja var nýtt	51	20,9	1	9,1
Lyfjanauðgun (nauðgun/nauðgunartilraun þar sem brotþola voru einnig byrðuð lyf)	34	13,9	2	18,2
Hópnauðgun/nauðgunartilraun	16	6,6	2	18,2
Annað	4	1,6	-	-
Ekki viss	3	1,2	1	9,1
Fjöldi einstaklinga	244		11	

Hlutfallið í töflu 21 miðast við þá 11 karla og 244 konur sem nefndu að þau hefðu orðið fyrir tiltekinni nauðgun eða nauðgunartilraun. Þá byggir fjöldi einstaklinga eingöngu á því þegar upplýsingar liggja fyrir um bæði kyn brotþola og tegund ofbeldis. Ef upplýsingar vantar um annað hvort, eru þeir aðilar ekki taldir með í þessari töflu. Heildarfjöldi mismunandi birtingarmynda nauðgana/nauðgunartilrauna er ekki 264 líkt og fjöldi nauðgana í ástæðum þess að leitað var til Stígamóta, þar sem einstaklingur getur merkt við fleiri en eina tegund nauðgunar. Í töflu 21 er einnig greint frá birtingarmyndum bæði nauðgana og nauðgunartilrauna og þess vegna verður fjöldinn hærri en í ástæðum fyrir komu til Stígamóta. Þess má einnig geta að þeir sem merktu við nauðgun og/eða nauðgunartilraun sem ástæðu komu, svöruðu ekki allir spurningunni um mismunandi birtingarmyndir nauðgana/nauðgunartilrauna.

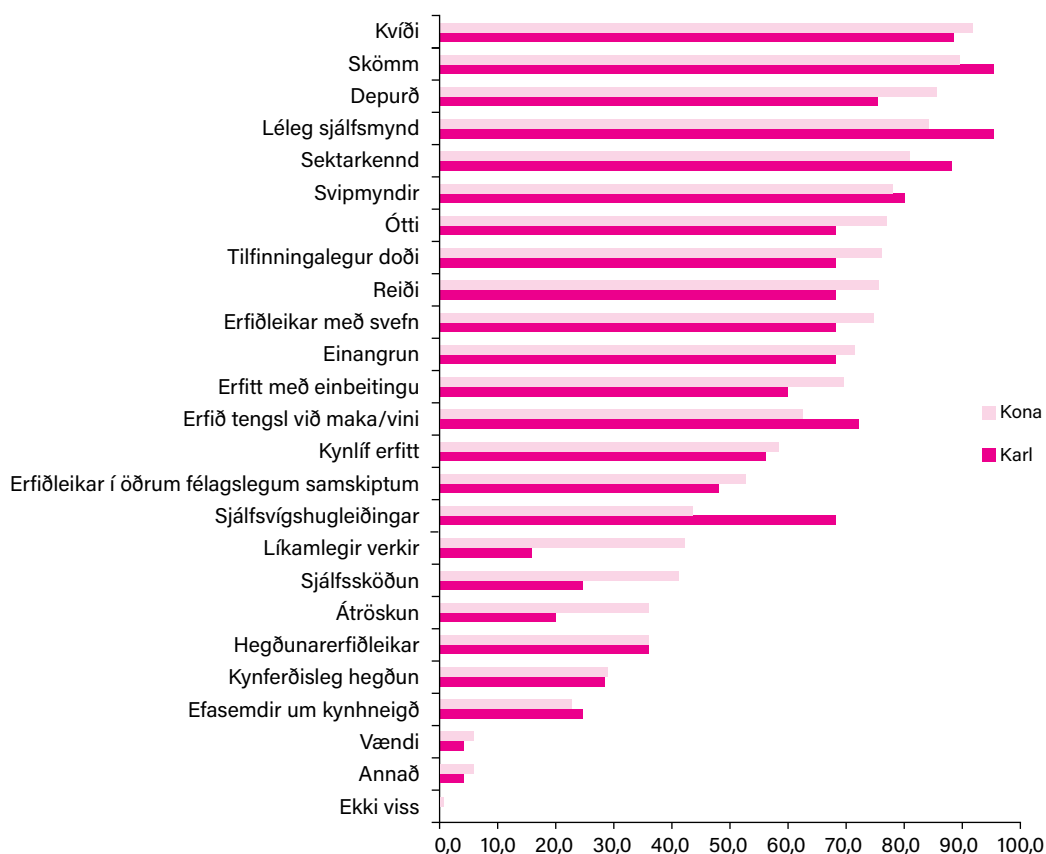
Tafla 21 sýnir að í hlutfallslega flestum tilvikum nauðgana/nauðgunartilrauna upplifðu brotþolar af báðum kynjum ekki byrjun, hópnauðgun eða að meðvitundarleysi þeirra væri nýtt. Athygli vekur að næsthæsta hlutfall kvenna nefndi að þeim hefði verið nauðgað/gerð tilraun til nauðgunar þar sem meðvitundarleysi þeirra vegna áfengis og/eða lyfja var nýtt. Þetta eru sambærilegar niðurstöður og fram koma í ársskýrslum frá árunum 2018 til 2021.

Eins er athyglisvert að einungis einn karl nefndi að honum hefði verið nauðgað eða gerð tilraun til þess þar sem meðvitundarleysi hans vegna áfengis og/eða lyfja var nýtt. Þessar niðurstöður eru svipaðar niðurstöðum ársskýrslu ársins 2021 en þar kom fram að engum karli hafði verið nauðgað eða gerð tilraun til þess þar sem meðvitundarleysi hans vegna áfengis og/eða lyfja var nýtt.

Þá nefndu 34 konur og 2 karlar að þeim hefði verið byrðuð lyf, og 16 konur og 2 karlar að þau hefðu orðið fyrir hópnauðgun/-nauðgunartilraun (sjá töflu 21).

Tafla 22. Erfiðustu afleiðingar kynferðisofbeldis, skipt eftir kyni

	Kona		Karl	
	Fjöldi	Hlutfall	Fjöldi	Hlutfall
Kvíði	307	91,6	22	88,0
Skömm	300	89,6	24	96,0
Depurð	286	85,4	19	76,0
Léleg sjálfsmynd	282	84,2	24	96,0
Sektarkennd	272	81,2	22	88,0
Svipmyndir	264	78,8	20	80,0
Ótti	259	77,3	17	68,0
Tilfinningalegur doði	256	76,4	17	68,0
Reiði	255	76,1	17	68,0
Erfiðleikar með svefn	251	74,9	17	68,0
Einangrun	240	71,6	17	68,0
Erfitt með einbeitingu	233	69,6	15	60,0
Erfið tengsl við maka/vini	210	62,7	18	72,0
Kynlíf erfitt	196	58,5	14	56,0
Erfiðleikar í öðrum félagslegum samskiptum	177	52,8	12	48,0
Sjálfsvígshugleiðingar	145	43,3	17	68,0
Líkamlegir verkir	141	42,1	4	16,0
Sjálfsköðun	139	41,5	6	24,0
Átröskun	121	36,1	5	20,0
Hegðunarerfiðleikar	121	36,1	9	36,0
Kynferðisleg hegðun	97	29,0	7	28,0
Efasemdir um kynhneigð	76	22,7	6	24,0
Vændi	21	6,3	1	4,0
Annað	21	6,3	1	4,0
Ekki viss	3	0,9	-	-
Fjöldi einstaklinga	335		25	

Mynd 15. Erfiðustu afleiðingar kynferðisofbeldis, skipt eftir kyni

Hlutfallið í töflu 22 og á mynd 15 miðast við þá 25 karla og 335 konur sem tilgreindu hvaða afleiðingar þau hafa glímt við. Einstaklingar greina oftast frá fleiri en einni afleiðingu í kjölfar kynferðisofbeldis, og þess vegna er fjöldi tilgreindra afleiðinga hærri en sá fjöldi karla og kvenna sem tilgreindur er.

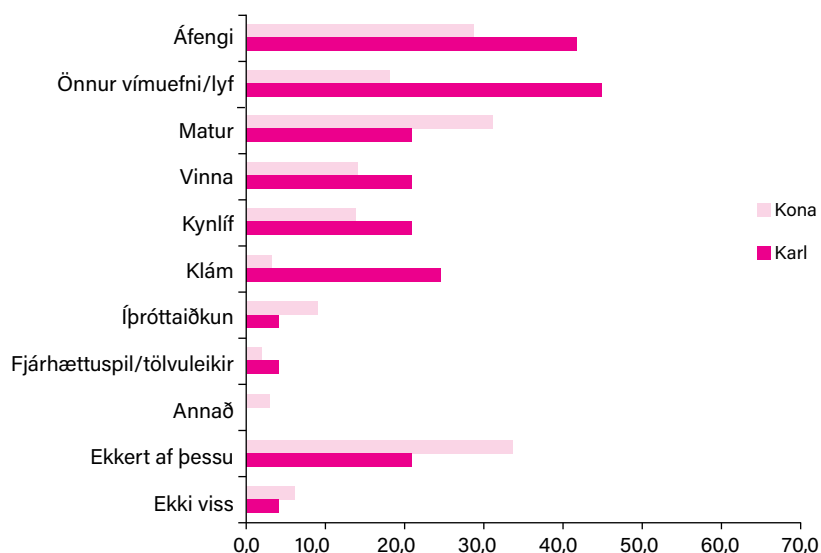
Við lestur og túlkun á töflu 22 og mynd 15 er mikilvægt að hafa í huga að fjöldi karla er aðeins 25. Fram kemur að karlar og konur nefna svipaðar afleiðingar; yfir 80% kvenna og karla nefna kvíða, skömm, lélega sjálfsmynd og sektarkennd. Þessar niðurstöður eru í samræmi rannsókn sem Særún Ómarsdóttir (2014)¹⁰ gerði á gögnum Stígamóta frá árunum 2011 til 2013. Þar kemur fram að karlar og konur glíma við svipaðar afleiðingar í kjölfar ofbeldis og nefna um og yfir 80% bæði kvenna og karla skömm, lélega sjálfsmynd og depurð. Þessar niðurstöður eru einnig í samræmi við árs-skýrslur frá árunum 2014 til 2021 en þar kemur fram að um og yfir 60% bæði karla og kvenna nefna kvíða, skömm og lélega sjálfsmynd.

Athyglisvert er að samkvæmt töflu 22 og mynd 15 nefnir hærri hlutfall karla en kvenna skömm, lélega sjálfsmynd, sektarkennd, svipmyndir, erfið tengsl við maka og vini, sjálfsvígshugleiðingar og efasemdir um kynhneigð.

¹⁰Særún Ómarsdóttir. (2014). Afleiðingar kynferðisofbeldis; Alvarleiki, tengsl við geranda, tímalengd, tíðni, aldur og kyn þolenda. MA ritgerð í félagsráðgjöf: Háskóli Íslands.

Tafla 23. Neysla eða athafnir sem eru afleiðingar kynferðisofbeldis og skerða lífsgæði og trufla daglegt líf, skipt eftir kyni

	Kona		Karl	
	Fjöldi	Hlutfall %	Fjöldi	Hlutfall %
Áfengi	90	28,8	10	41,7
Önnur vímuefni/lyf	56	17,9	11	45,8
Matur	98	31,4	5	20,8
Vinna	45	14,4	5	20,8
Kynlíf	46	14,7	5	20,8
Klám	11	3,5	6	25,0
Íþróttaiðkun	29	9,3	1	4,2
Fjárhættuspil/tölvuleikir	12	3,8	1	4,2
Annað	18	5,8	-	-
Ekkert af þessu	104	33,3	5	20,8
Ekki viss	19	6,1	1	4,2
Fjöldi einstaklinga	312		24	

Mynd 16. Neysla eða athafnir sem eru afleiðingar kynferðisofbeldis og skerða lífsgæði og trufla daglegt líf, skipt eftir kyni

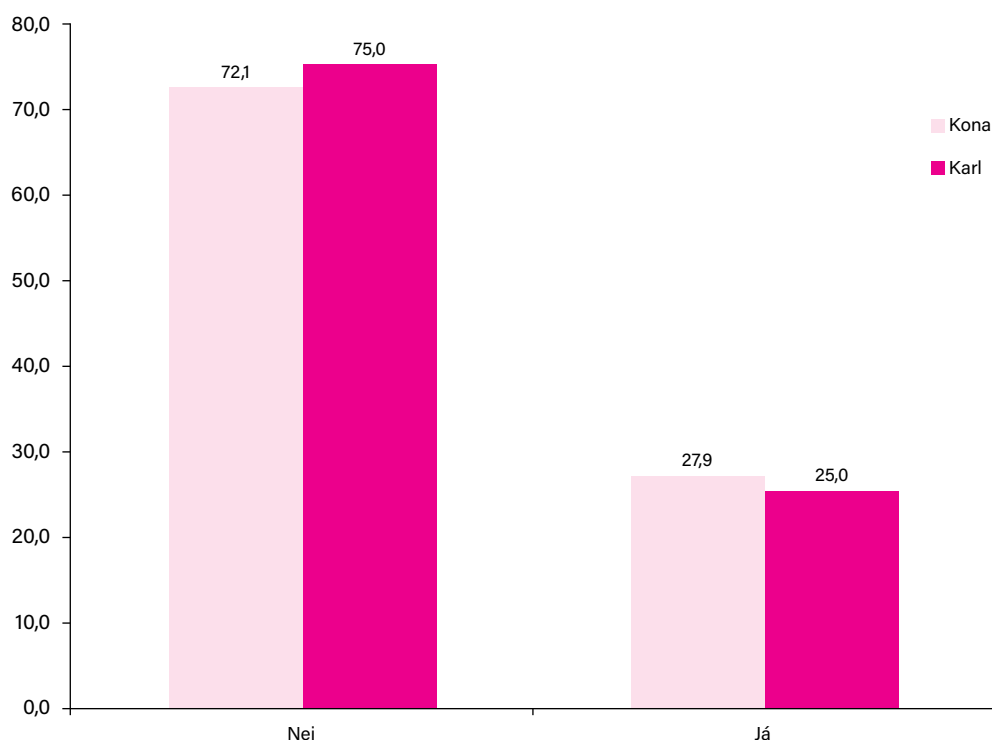
Hlutfallið í töflu 23 og á mynd 16 miðast við þá 24 karla og 312 konur sem tilgreindu hvaða neysla eða athafnir hefðu skert lífsgæði þeirra. Einstaklingar greina oft frá mörgum atriðum sem skerða lífsgæði í kjölfar kynferðisofbeldis og þess vegna er fjöldi tilgreindra skerðinga hærri en sá fjöldi karla og kvenna sem tilgreindur er.

Hærra hlutfall kvenna en karla nefnir að ekkert af ofangreindu hafi skert lífsgæði þeirra. Athygli vekur að hærra hlutfall karla nefnir að áfengi, önnur vímuefni/lyf, vinna, kynlíf, klám eða fjárhættuspil/tölvuleikir, hafi skert lífsgæði þeirra, borið saman við konur. Þessar niðurstöður eru í samræmi við niðurstöður úr ársskýrslum frá árunum 2014 til 2021. Niðurstöður ársskýrslna áráanna 2014 til 2021 sýndu einnig að hærra hlutfall kvenna nefndi að ekkert ofangreint hafi skert lífsgæði þeirra og hærra hlutfall karla nefndi að áfengi, önnur vímuefni/lyf, klám eða fjárhættuspil/tölvuleikir hafi skert lífsgæði þeirra. Athyglisvert er að hærra hlutfall kvenna en karla nefnir að matur hefði skert lífsgæði þeirra. Mikilvægt er þó að hafa í huga við túlkun og lestur á töflu 23 og mynd 16 að fjöldi karla er aðeins 24 en kvenna 312.

Tafla 24. Sjálfsvígstilraunir, skipt eftir kyni

	Kona		Karl	
	Fjöldi	Hlutfall %	Fjöldi	Hlutfall %
Nei	235	72,1	18	75,0
Já	91	27,9	6	25,0
Fjöldi einstaklinga	326	100%	24	100%

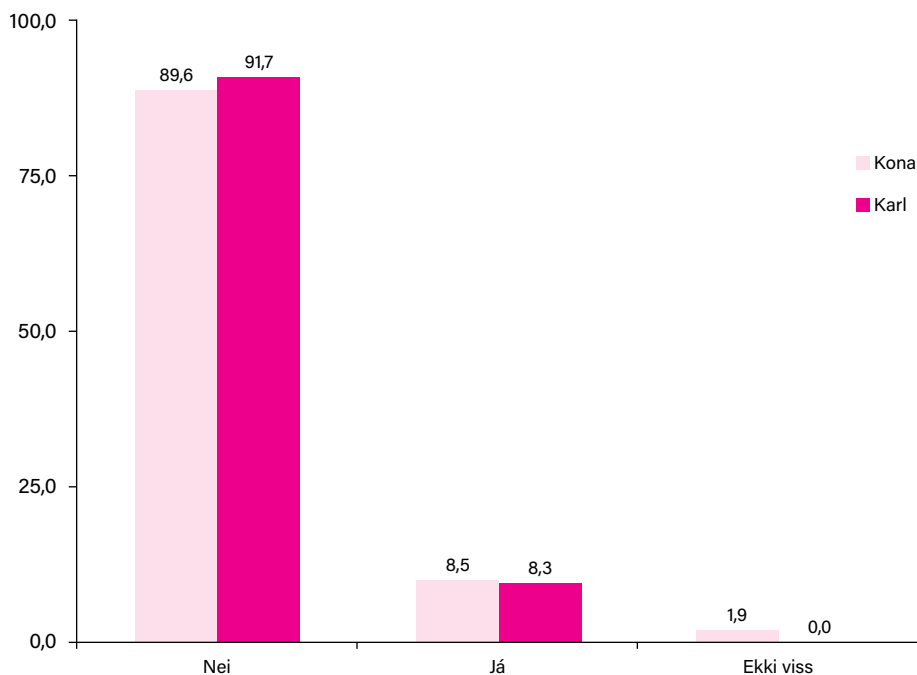
Mynd 17. Sjálfsvígstilraunir, skipt eftir kyni

Hlutfallið í töflu 24 og á mynd 17 miðast við þá 24 karla og 326 konur sem tilgreindu hvort þau hefðu gert tilraun til sjálfsvígs.

Eins og sést í töflu 24 og á mynd 17 tilgreindi aðeins hærra hlutfall kvenna en karla að þær hefðu gert tilraun til sjálfsvígs. Þessar niðurstöður eru ekki sambærilegar við niðurstöður úr ársskýrslum frá árunum 2015 til 2021, en þar kom fram að hærra hlutfall karla hefðu gert tilraun til sjálfsvígs. Mikilvægt er þó að hafa í huga við túlkun og lestur á töflu 24 og mynd 17 að karlar eru aðeins 24 en konur 326.

Tafla 25. Er brotaþoli hræddur um að eiga eftir að beita aðra kynferðisofbeldi, skipt eftir kyni

	Kona		Karl	
	Fjöldi	Hlutfall %	Fjöldi	Hlutfall %
Nei	284	89,6	22	91,7
Já	27	8,5	2	8,3
Ekki viss	6	1,9	-	-
Fjöldi einstaklinga	317		24	

Mynd 18. Er brotaþoli hræddur um að eiga eftir að beita aðra kynferðisofbeldi, skipt eftir kyni

Hlutfallið í töflu 25 og á mynd 18 miðast við þá 24 karla og 317 konur sem svörðuðu spurningunni hvort þau væru hrædd um að eiga eftir að beita aðra kynferðisofbeldi.

Eins og sést í töflu 25 og á mynd 18 svöruðu um og yfir 90% bæði karla og kvenna að þau væru ekki hrædd um að eiga eftir að beita kynferðisofbeldi. Svipað hlutfall karla og kvenna tilgreindi að vera hrædd um að eiga eftir að beita aðra kynferðisofbeldi eða um 8% í báðum tilvikum. Þessar niðurstöður eru sambærilegar við ársskýrslur árána 2018 til 2021, en þar kom fram að hæsta hlutfall bæði karla og kvenna tilgreindu að vera ekki hrædd um að eiga eftir að beita kynferðisofbeldi. Hinsvegar hafði hærri hlutfall karla borið saman við hlutfall kvenna í ársskýrslum árána 2018 til 2021 tilgreint að vera hræddir um að eiga eftir að beita aðra kynferðisofbeldi. Mikilvægt er þó að hafa í huga við túlkun og lestur á töflu 25 og mynd 18 að karlar eru aðeins 24 en konur 317 talsins. Rétt er að ítreka að það að vera hræddur um að eiga eftir að beita aðra kynferðisofbeldi er eðlileg afleiðing af kynferðisofbeldi. Meirihluti brotaþola beitir þó ekki aðra kynferðisofbeldi, jafnvel þótt þeir upplifi ótta um að eiga eftir að beita slíku ofbeldi (sjá töflu 19).

Upplýsingar um þá einstaklinga sem beittu kynferðisofbeldi

Árið 2022 var heildarfjöldi ofbeldismanna 653. Eins og fram hefur komið eru sumir ofbeldismennirnir mögulega taldir oftari en einu sinni. Hér ber að ítreka að þar sem ekki liggja fyrir upplýsingar um alla þá ofbeldismenn sem taldir voru á árinu, byggja eftirfarandi upplýsingar á þeirri 581 skýrslu um ofbeldismenn sem fyllt var út af brotapolum.

Tafla 26. Kyn ofbeldismanna

	Fjöldi	Hlutfall
Karl	545	93,8%
Kona	35	6,0%
Skilgreindi kyn sitt á annan hátt	1	0,2%
Alls	581	100%

Langflestir ofbeldismennirnir eru karlar eða 93,8% og er það í samræmi við niðurstöður úr ársskýrslum fyrri ára.

Tafla 27. Kyn ofbeldismanna, skipt eftir tegund ofbeldis

	Karl		Kona		Skilgreindi kyn sitt á annan hátt		Alls
	Fjöldi	Hlutfall	Fjöldi	Hlutfall	Fjöldi	Hlutfall	
Kynferðisofbeldi gegn barni	156	89,1%	19	10,9%	-	-	175
Nauðgun	299	97,7%	7	2,3%	-	-	306
Nauðgunartilraun	50	98,0%	1	2,0%	-	-	51
Klám	6	100,0%	-	-	-	-	6
Milliganga um vændi	3	75,0%	1	25,0%	-	-	4
Kynferðisleg áreitni	85	92,4%	7	7,6%	-	-	92
Stafrænt kynferðisofbeldi	25	92,6%	1	3,7%	1	3,7%	27
Annað kynferðisofbeldi	15	88,2%	2	11,8%	-	-	17

Í töflu 27 koma fram upplýsingar um kyn ofbeldismanna, skipt eftir brotaflokkum. Fjöldi ofbeldisbrota í töflu 27 er ekki sam-
bærilegur ástæðum þess að leitað var til Stígamóta (tafla 3), þar sem þær upplýsingar byggja á komuskýrslum brotaþola
(373) en í töflu 27 eru upplýsingar fengnar úr skýrslum um ofbeldismenn (581). Eins og fram kemur í töflu 27 er meiri-
hluti ofbeldismanna í öllum brotaflokkum karlar. Þessar niðurstöður eru í samræmi við niðurstöður úr ársskýrslum frá
árunum 2018 til 2021.

Tafla 28. Kyn ofbeldismanna og brotaþola

			Kyn ofbeldismanns				
			Karl	Kona	Kynsegin	Margir ofbeldismenn af fleiri en einu kyni	Samtals
Kyn brotaþola	Karl	Fjöldi	11	9	1	2	23
		Hlutfall %	47,8%	39,1%	4,3%	8,7%	100%
	Kona	Fjöldi	299	4	-	9	312
		Hlutfall %	95,8%	1,3%	-	2,9%	100%

Tafla 28 sýnir að kyn ofbeldismanna var tilgreint hjá 335 brotaþolum en upplýsingar vantar um kyn ofbeldismanns hjá 33 brotaþolum. Fjórir brotaþolar skilgreindu kyn sitt kynsegin og einn skilgreindi kyn sitt á annan hátt en kona, karl eða kynsegin, og er þeim sleppt í þessari töflu til að tryggja að gögnin séu ekki persónugreinanleg. Tafla 28 sýnir að meiri-
hluti bæði kvenna og karla var beittur ofbeldi af körlum. Hærra hlutfall karla (eða um 39,1%) voru beittir ofbeldi af konu, borið saman við hlutfall kvenna sem beittar voru ofbeldi af konu (um 1,3% kvenna). Þessar niðurstöður eru í samræmi við ársskýrslur frá árunum 2014 til 2021 sem og niðurstöður Særúnar Ómarsdóttur (2014)¹¹ sem einnig sýndu að meiri-
hluti karla og kvenna eru beitt ofbeldi af körlum, og að hærra hlutfall karla en kvenna eru beittir ofbeldi af konu.

¹¹ Særún Ómarsdóttir. (2014). Afleiðingar kynferðisofbeldis; Alvarleiki, tengsl við geranda, tímalengd, tíðni, aldur og kyn þolenda. MA ritgerð í félagsráðgjöf: Háskóli Íslands.

Tafla 29a/b. Aldur ofbeldismanna og brotaþola þegar kynferðisofbeldið var fyrst framið árið 2022

Tafla 29a. Aldur ofbeldismanna

	Fjöldi	Hlutfall
10 ára eða yngri	12	2,1%
11 - 13 ára	28	4,8%
14 - 17 ára	84	14,5%
18 - 29 ára	237	40,8%
30 - 39 ára	87	15,0%
40 - 49 ára	39	6,7%
50 - 59 ára	17	2,9%
60 - 69 ára	8	1,4%
70 - 79 ára	2	0,3%
80 ára eða eldri	1	0,2%
Upplýsingar vantar	66	11,4%
Alls	581	100%

Tafla 29b. Aldur brotaþola

	Fjöldi	Hlutfall
17 ára eða yngri	307	52,8%
18 ára eða eldri	268	46,1%
Upplýsingar vantar	6	1,0%
Alls	581	100%

Tafla 29a sýnir aldur ofbeldismanna þegar þeir beittu þolendur sem leituðu til Stígamóta árið 2022 kynferðisofbeldi í fyrsta skipti. Í töflunni kemur fram að rúmlega helmingur ofbeldismanna var á aldrinum 18-39 ára (eða um 55,8%). Árið 2022 voru 124 ofbeldismenn undir 18 ára aldri (eða um 21%). Ársskýrslur frá árunum 2009 til 2021 sýna svipaðar niðurstöður; að um eða yfir helmingur ofbeldismanna var á aldrinum 18 til 39 ára.

Tafla 29b sýnir aldur brotaþola þegar ofbeldismaður beitti hann í fyrsta skipti kynferðisofbeldi. Taflan sýnir að rúmlega helmingur brotaþola var undir 18 ára aldri þegar ofbeldismaður beitti þá kynferðisofbeldi í fyrsta skipti. Ársskýrslur árána 2018, 2020 og 2021 sýna sömu niðurstöðu eða að rúmlega helmingur brotaþola var yngri en 18 ára við fyrstu upplifun af kynferðisofbeldi.

Tafla 30. Þjóðerni ofbeldismanna

	Fjöldi	Hlutfall
Íslenskur	487	83,8%
Frá Evrópu	27	4,6%
Utan Evrópu	36	6,2%
Blandað þjóðerni	11	1,9%
Óvíst	20	3,4%
Alls	581	100%

Eins og sést í töflu 30 eru flestir ofbeldismennirnir íslenskir eða 83,8%. Óvíst var um þjóðerni ofbeldismanna í um 3,4% tilfella. Þetta eru svipaðar niðurstöður og fram koma í ársskýrslum frá árunum 2008 til 2021. Goðsögnin um að íslenskum konum stafi mest hættu af erlendum mönnum sem koma hingað til lands fær því ekki staðist.

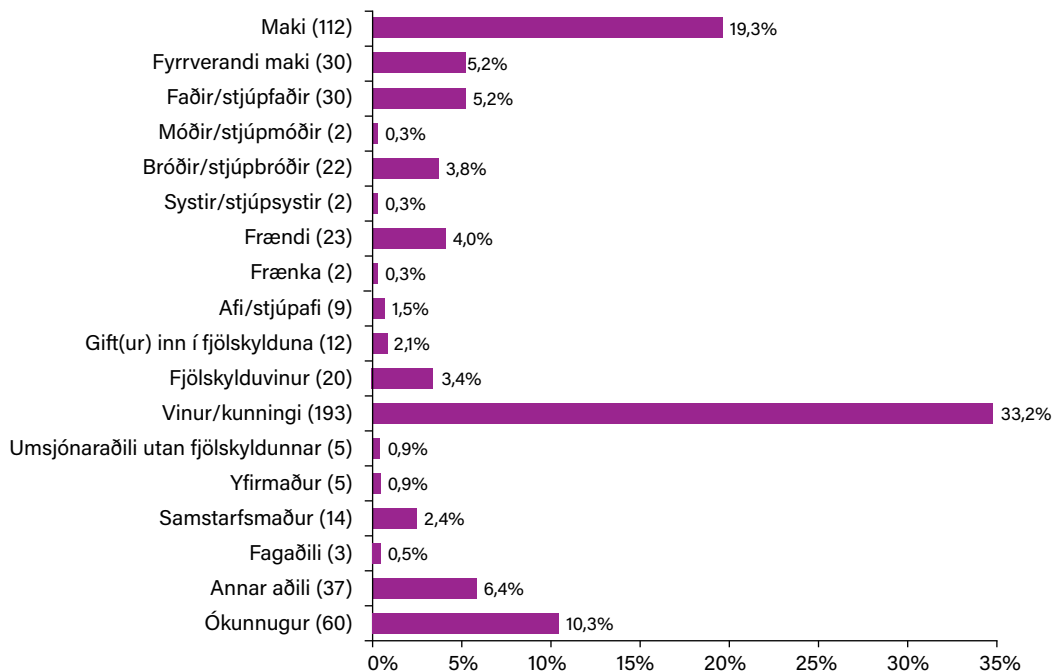
Tafla 31. Fjöldi ofbeldismanna fyrir hvern brotþola

	Fjöldi	Hlutfall
1 ofbeldismaður	211	56,6%
2 ofbeldismenn	67	18,0%
3 ofbeldismenn	37	9,9%
4 ofbeldismenn	11	2,9%
5 ofbeldismenn	7	1,9%
6 ofbeldismenn	6	1,6%
10 ofbeldismenn	1	0,3%
Upplýsingar vantar	33	8,8%
Alls	373	100%

Tafla 31 sýnir hve margir ofbeldismenn höfðu beitt brotþola ofbeldi. Eins og sjá má var í um 34,6% tilvika um fleiri en einn ofbeldismann að ræða. Ársskýrslur árunum 2008 til 2021 sýna einnig að í um og yfir 30% tilvika er um fleiri en einn ofbeldismann að ræða.

Í töflu 31 kemur fram að í 13 tilvikum eru 5 til 6 ofbeldismenn sem hafa beitt sama einstakling ofbeldi og í einu tilviki voru 10 ofbeldismenn sem beittu sama einstaklinginn ofbeldi. Stundum getur verið um að ræða að tveir eða fleiri beiti ofbeldi á sama tíma eða tímabili, en stundum geta það verið aðskilin atvik og/eða tímabil sem um ræðir.

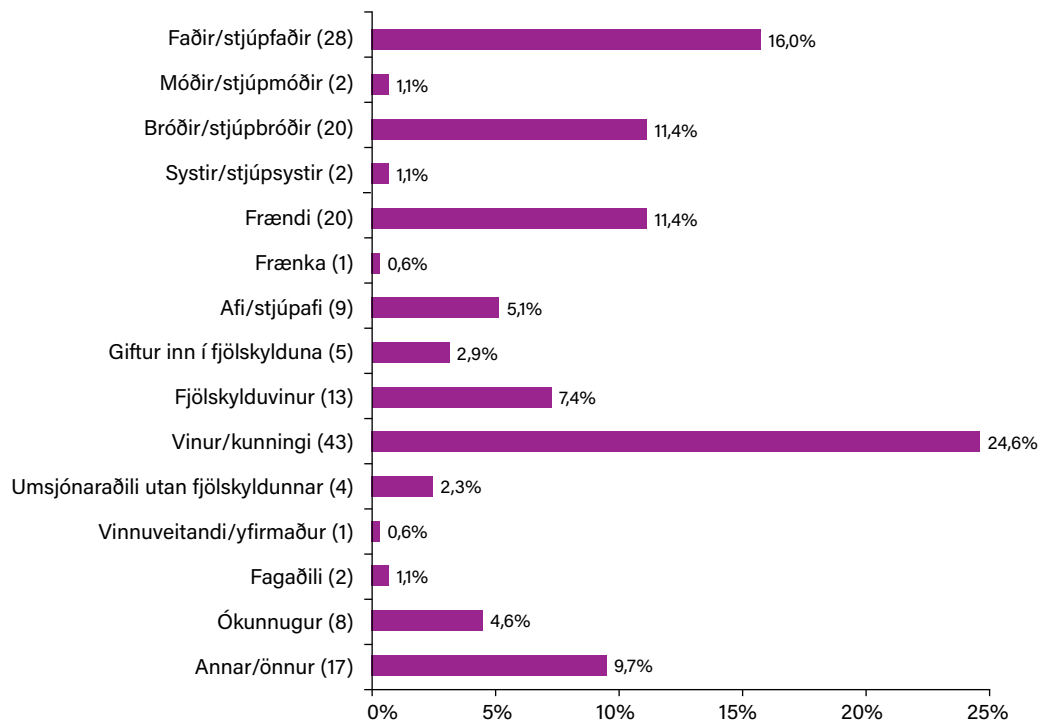

Mynd 19. Mynd 19. Tengsl við ofbeldismennina

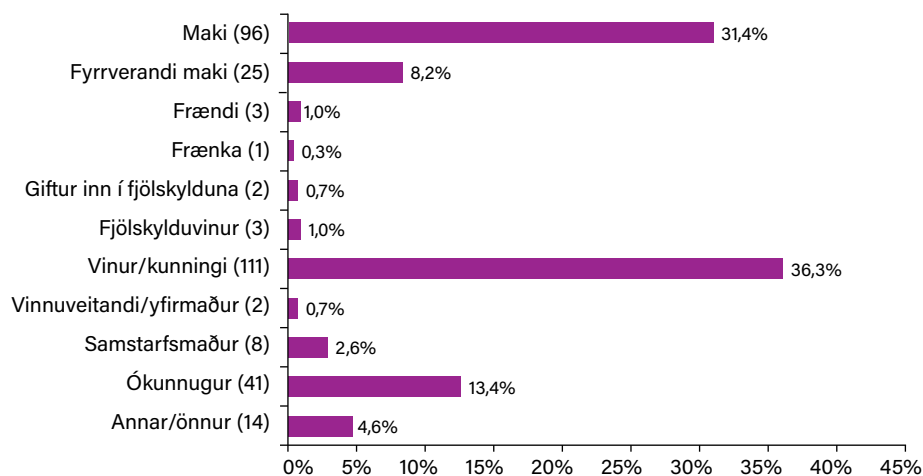
Mynd 19 sýnir tengsl einstaklinga sem orðið hafa fyrir ofbeldi við ofbeldismennina. Tölur og hlutföll á myndinni miðast við fjölda ofbeldismanna (581 talsins). Ástæða er til að vekja athygli á því að aðeins 10,3% ofbeldismannanna sem nefndir voru árið 2022 voru ókunnugir þeim sem þeir beittu ofbeldinu, en um 78,6% ofbeldismannanna voru tengdir brotapolum fjölskylduböndum eða voru vinnur eða kunningjar þeirra (sjá mynd 19). Þegar litið er til ársskýrslna frá árunum 2010 til 2021 kemur einnig fram að um og yfir 70% ofbeldismanna voru tengdir þeim sem þeir beittu ofbeldinu fjölskylduböndum eða voru vinnur eða kunningjar þeirra. Goðsögnin um að einstaklingum stafi mest hættu af kynferðisofbeldi af hendi ókunnugra fær því ekki staðist.

Mikilvægt er að taka hér fram að fjöldi ofbeldisbrota á myndum 20 og 21 hér fyrir neðan er ekki sambærilegur við ástæður þess að leitað er til Stígamóta (tafla 3) þar sem þær upplýsingar byggja á komuskýrslum brotþola (373) en á þessum myndum eru upplýsingar fengnar úr skýrslum um ofbeldismenn (581). Til dæmis getur verið að brotþoli merki við nauðgun sem ástæða þess að leitað var til Stígamóta og telst það sem ein ástæða, en viðkomandi brotþoli hefur kannski verið nauðgað af tveimur ofbeldismönnum og teljast þær þá sem tvær nauðganir á mynd 21. Þá byggir fjöldi ofbeldismanna á myndum 20 og 21 eingöngu á því þegar upplýsingar liggja fyrir um bæði tengsl og tegund ofbeldis. Ef upplýsingar vantar um annaðhvort tegund ofbeldis og/eða tengsl ofbeldismanns við brotþola, teljast þeir ekki með í þessum myndum.

Mynd 20. Tengsl brotaþola við ofbeldismenn sem beittu þá kynferðisofbeldi þegar þeir voru börn

Hlutfallið á mynd 20 miðast við þá 175 ofbeldismenn sem vitað er að beittu kynferðisofbeldi gegn barni og upplýsingar lágu fyrir um tengsl þeirra við þá sem þeir brutu á. Eins og sést á mynd 20 var um helmingur ofbeldismanna eða um 49% sem beittu kynferðisofbeldi gegn barni tengdir þeim sem þeir beittu ofbeldinu fjölskylduböndum. Þetta er lægra hlutfall borið saman við sambærilegt hlutfall sem fram koma í ársskýrslu ársins 2021. Í ársskýrslu ársins 2021 kom fram að yfir helmingur ofbeldismanna eða 65% sem beittu sífjaspellum voru tengdir þeim sem þeir beittu ofbeldinu fjölskylduböndum. Mikilvægt er að hafa í huga að í spurningalistum ársins 2022 var ekki lengur spurt um sífjaspell heldur var spurt um kynferðisofbeldi gegn barni og gæti sú breyting hafa haft áhrif á þann mun sem er á milli hlutfalla á milli ára.

Mynd 21. Tengsl brotþola við ofbeldismenn sem nauðguðu þeim

Hlutfallið á mynd 21 miðast við þá 306 ofbeldismenn sem vitað var að nauðguðu og upplýsingar lágu fyrir um tengsl þeirra við þá sem þeir brutu á. Eins og sést á mynd 21 voru meirihluti ofbeldismanna sem nauðguðu makar, fyrirverandi makar, vinir eða kunningjar þeirra sem þeir beittu ofbeldinu, eða um 75%. Í ársskýrslu ársins 2021 kom einnig fram að meirihluti ofbeldismanna sem nauðguðu voru makar, fyrirverandi makar, vinir eða kunningjar þeirra sem þeir beittu ofbeldinu (en þá var hlutfallið um 69%).

Tafla 32. Hefur brotþoli rætt ofbeldið við ofbeldismanninn?

	Fjöldi	Hlutfall
Nei	406	69,9%
Já	128	22,0%
Óvíst	33	5,7%
Upplýsingar vantar	14	2,4%
Alls	581	100%

Tafla 32 sýnir að fáir brotþolar höfðu rætt ofbeldið við ofbeldismanninn, eða við 22% þeirra. Þetta er svipað hlutfall og fram kemur í ársskýrslu frá árinu 2021, en þá höfðu brotþolar rætt ofbeldið við 22,8% ofbeldismanna.

Tafla 33. Svör ofbeldismanna

	Fjöldi	Hlutfall
Viðurkenndi ofbeldið	38	35,8%
Hafnaði ofbeldinu	34	32,1%
Kenndi mér um ofbeldið	17	16,0%
Ekkert af þessu	5	4,7%
Ekki viss	6	5,7%
Annað	6	5,7%
Alls	106	100%

Tafla 33 sýnir að í 48,1% tilvika, þar sem brotaþoli hafði rætt ofbeldið við ofbeldismanninn og greint frá því hvernig ofbeldismaður brást við, kenndi ofbeldismaður brotaþolanum um ofbeldið eða hafnaði því alfarið. Þetta er aðeins hærra hlutfall en fram kemur í ársskýrslu ársins 2021 en þá var hlutfallið 45,2%.

Tafla 34. Fjöldi ofbeldismanna undir áhrifum áfengis eða annarra vímuefna þegar ofbeldið var framið, skipt eftir tegund ofbeldis

	Allt kynferðisofbeldi		Kynferðisofbeldi gegn barni		Nauðgun	
	Fjöldi	Hlutfall	Fjöldi	Hlutfall	Fjöldi	Hlutfall
Nei	215	37,0%	95	56,2%	85	29,1%
Já	160	27,5%	22	13,0%	105	36,0%
Stundum	82	14,1%	17	10,1%	53	18,2%
Óvíst	99	17,0%	35	20,7%	49	16,8%
Upplýsingar vantar	25	4,3%	-	-	-	-
Alls	581	100%	169	100%	292	100%

Í töflu 34 sést að um 37% allra ofbeldismanna, sem skýrslur voru fylltar út um fyrir árið 2022, voru ekki undir áhrifum áfengis/vímuefna og að 14,1% voru það stundum og stundum ekki (í slíkum tilvikum beitti ofbeldismaðurinn brotaþola ofbeldi oft en einu sinni). Þetta eru svipaðar niðurstöður og fram koma í ársskýrslu ársins 2021, en þá voru 34% ofbeldismanna ekki undir áhrifum áfengis/vímuefna og um 11,2% voru það stundum og stundum ekki.

Tafla 34 sýnir einnig að 13% þeirra ofbeldismanna sem beittu börn kynferðisofbeldi voru undir áhrifum vímuefna og 10,1% voru það stundum. Þetta eru hærra hlutföll borið saman við sambærileg hlutföll sem fram koma í ársskýrslu ársins 2021, en þá var hlutfall þeirra sem beittu sífjaspellum og voru undir áhrifum vímuefna 8%, og 6,6% þeirra voru stundum undir áhrifum vímuefna. Mikilvægt er að hafa í huga að í spurningalistum ársins 2022 var ekki lengur spurt um sífjaspell heldur var spurt um kynferðisofbeldi gegn barni og gæti sú breyting hafa haft áhrif á þann mun sem er á milli hlutfalla milli ára. Tafla 34 sýnir að af þeim sem nauðguðu voru 36% undir áhrifum vímuefna. Þetta er svipað hlutfall og fram kemur í ársskýrslu ársins 2021, en þá var hlutfallið 37,3%. Tafla 34 sýnir að af þeim sem nauðguðu voru 18,2% stundum undir áhrifum vímuefna. Þetta er hærra hlutfall en í ársskýrslu ársins 2021, en þá var hlutfallið 15%. Fjöldi ofbeldismanna

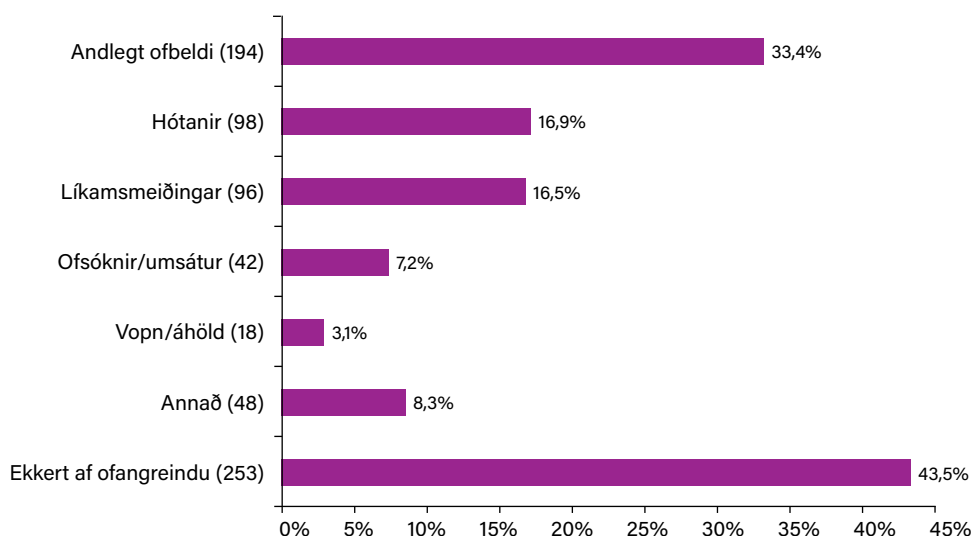
sem annað hvort nauðguðu eða beittu barn kynferðisofbeldi og skilgreindir eru í töflu 34 byggir eingöngu á þeim upplýsingum sem liggja fyrir um bæði tegund ofbeldis og hvort ofbeldismaður var undir áhrifum þegar hann framdi ofbeldið. Ef upplýsingar vantar um annað hvort tegund ofbeldis (hvort ofbeldismaður beitti kynferðisofbeldi gegn börnum eða nauðgaði) og/eða hvort ofbeldismaður var undir áhrifum þegar hann framdi ofbeldið teljast þeir einstaklingar ekki með í þessari töflu.

Tafla 35. Hefur ofbeldismaðurinn beitt aðra kynferðisofbeldi?

	Fjöldi	Hlutfall
Nei	33	5,7%
Já	109	18,8%
Óvíst	425	73,1%
Upplýsingar vantar	14	2,4%
Alls	581	100%

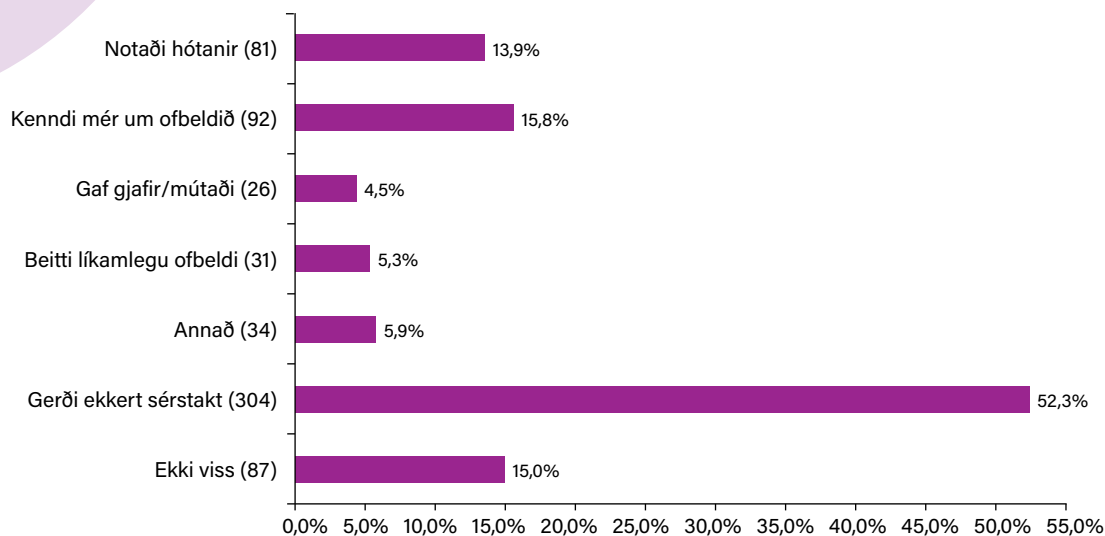
Eitt af því sem spurt er um í spurningalistanum um ofbeldismenn er hvort brotapolí viti til þess að ofbeldismaður hafi beitt aðra kynferðisofbeldi. Eins og gefur að skilja eru margir sem ekki geta svarað þeirri spurningu. Þó er vitað að 18,8% ofbeldismanna hafa beitt aðra kynferðisofbeldi. Þetta er í samræmi við upplýsingar sem liggja fyrir um að hluti kynferðisbrotamanna beiti fleiri en eina manneskju kynferðisofbeldi (sjá fyrri ársskýrslur).

Á myndum 22 til 26 hér fyrir neðan er sérstaklega skoðað hvaða aðferðir ofbeldismenn nota þegar þeir beita brotþola kynferðisofbeldi. Rétt er að ítreka það að ofbeldismenn eru einir ábyrgir fyrir því kynferðisofbeldi sem þeir beita, óháð þeim aðferðum sem þeir nota til að beita ofbeldinu.

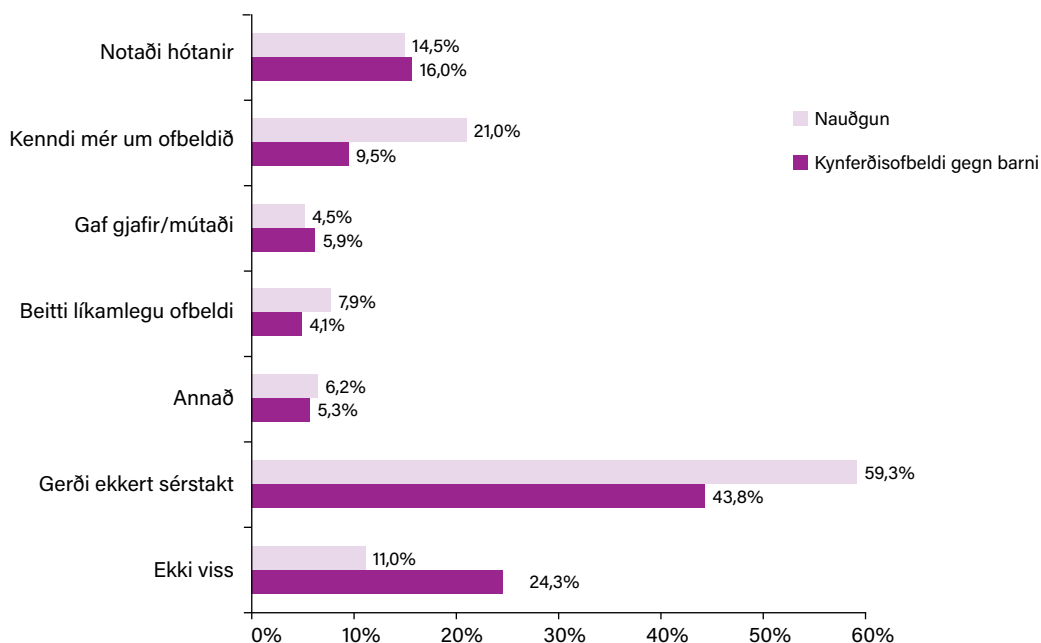
Mynd 22. Þvingunaraðferðir við beitingu ofbeldis

Mynd 22 sýnir hvort og þá hvaða þvingunaraðferðum ofbeldismaður beitti við ofbeldið. Þessi mynd á við um allar birtingarmyndir kynferðisofbeldis og hlutföllin á myndinni miðast við heildarfjölda ofbeldismanna (581). Upplýsingar um hvaða þvingunaraðferðum var beitt vantar hjá 23 ofbeldismönnum (4%). Mynd 22 sýnir að í 43,5% tilvika var engum af ofangreindum þvingunaraðferðum beitt. Einnig má sjá að 33,4% ofbeldismanna beittu andlegu ofbeldi, 16,5% beittu líkamsmeiðingum og 16,9% beittu hótunum. Þetta eru svipuð hlutföll og koma fram í ársskýrslu ársins 2021 en þá hafði hæsta hlutfall þeirra ofbeldismanna sem beittu einhverri af ofangreindum þvingunaraðferðum beitt andlegu ofbeldi (eða 35,7%). Næsthæsta hlutfall ofbeldismanna beittu líkamsmeiðingum (eða 22,3%) og þriðja hæsta hlutfall ofbeldismanna beittu hótunum (eða um 17,9%) samkvæmt ársskýrslu ársins 2021. Þessar niðurstöður sýna að hluta til alvarleika brotanna en um leið er rétt að ítreka að kynferðisofbeldi er í sjálft sér ofbeldi og þvingun, og er mjög alvarlegt þótt hér séu gefnar upplýsingar um sérstakar þvingunaraðferðir sem stundum er beitt til viðbótar við sjálft kynferðisofbeldið.

Mynd 23. Hvað gerði ofbeldismaðurinn til að tryggja þögn brotaþola?

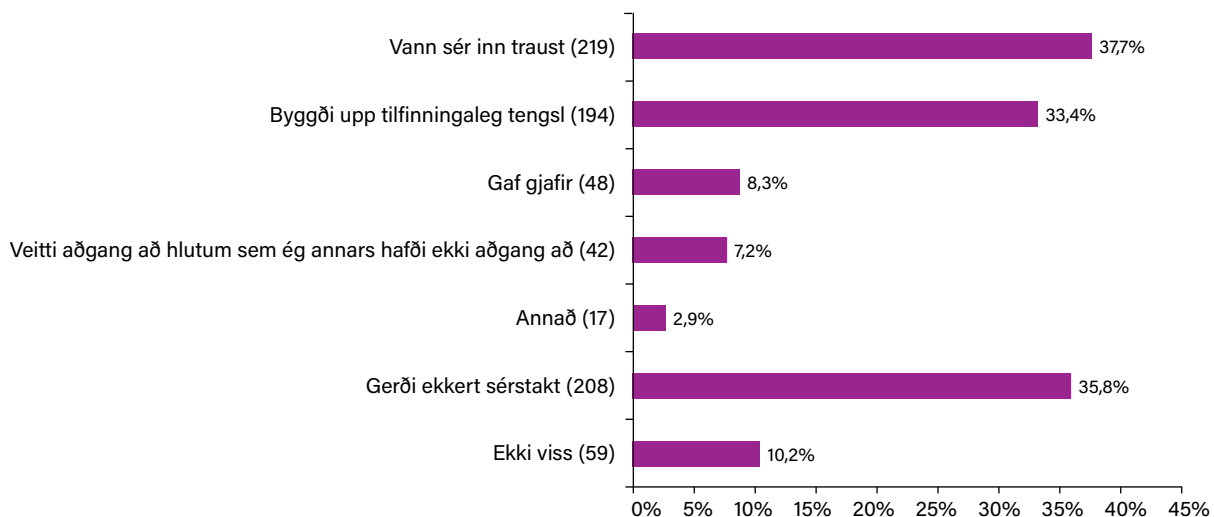
Mynd 23 sýnir hvað ofbeldismenn gerðu til að tryggja þögn brotaþola og á við um allar birtingarmyndir kynferðisofbeldis. Hlutfallið á við fjölda ofbeldismanna (581) en samanlagt hlutfall verður hærra en 100%, þar sem stundum var merkt við fleiri en eitt atriði. Af hinum 581 ofbeldismanni sem miðað er við á mynd 23 vantar upplýsingar um 27 (4,6%). Athyglisvert er að um 13,9% ofbeldismanna notuðu hótanir en þetta er svipað hlutfall og kemur fram í ársskýrslu ársins 2021 (þá var hlutfallið 12,6%). Mynd 23 sýnir einnig að 15,8% ofbeldismanna kenndu brotaþola um ofbeldið og er þetta svipað hlutfall og í ársskýrslu ársins 2021 (um 15%).

Mynd 24. Samanburður milli nauðgana og kynferðisofbeldis gegn barni

Mynd 24 sýnir annarsvegar hvað ofbeldismenn sem nauðguðu gerðu til að tryggja þögn brotaþola og hinsvegar þeir ofbeldismenn sem beittu kynferðisofbeldi gegn barni. Hlutfallið á mynd 24 miðast annarsvegar við þá 169 sem beittu kynferðisofbeldi gegn barni og merkt var við hvað þeir gerðu til að tryggja þögn brotaþola, og þá 290 sem nauðguðu og merkt var við hvað þeir gerðu til að tryggja þögn brotaþola. Þessar upplýsingar byggja á skýrslum um ofbeldismenn og er ekki hægt að bera þessar tölur saman við ástæður þess að leitað var til Stígamóta.

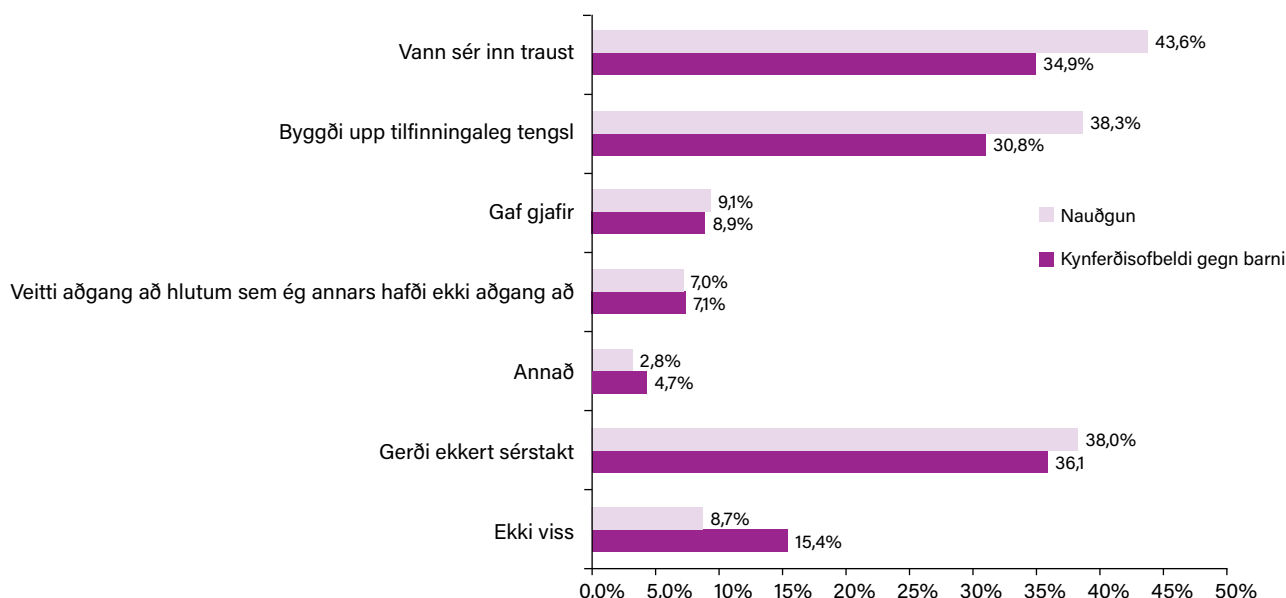
Mynd 24 sýnir að nokkur munur er á aðferðum ofbeldismanna við að tryggja þögn brotaþola. Þar ber sérstaklega að nefna að hærri hlutfall þeirra sem beittu kynferðisofbeldi gegn barni notaði gjafir eða mútur, borið saman við þá sem nauðuguðu. Hærri hlutfall þeirra sem nauðuguðu kenndu brotaþola um ofbeldið eða beittu líkamlegu ofbeldi borið saman við hlutfall þeirra sem beittu kynferðisofbeldi gegn barni (sjá mynd 24). Niðurstöður úr ársskýrslum frá árunum 2017 til 2021 sýna svipuð hlutföll en þar kemur einnig fram að hærri hlutfall þeirra ofbeldismanna sem beittu sífjaspellum gáfu gjafir eða mútuðu, borið saman við þá sem beittu nauðgunum. Einnig sýna ársskýrslur frá árunum 2017 til 2021 að hærri hlutfall þeirra ofbeldismanna sem nauðuguðu kenndu brotaþola um ofbeldið eða beittu líkamlegu ofbeldi, borið saman við þá sem beittu sífjaspellum.

Mynd 25. Gerði ofbeldismaður eitthvað til að undirbúa og/eða viðhalda kynferðisofbeldinu fyrir, á meðan eða eftir að ofbeldið átti sér stað?

Hlutföllin á mynd 25 miðast við fjölda ofbeldismanna (581) en samanlögð hlutföll verða hærri en 100% þar sem stundum var merkt við fleiri en eitt atriði. Af hinum 581 ofbeldismanni sem miðað er við á mynd 25 vantar upplýsingar um 32 (5,5%). Mynd 25 sýnir að 37,7% ofbeldismanna höfðu unnið sér inn traust brotaþola og 33,4% ofbeldismanna byggðu upp tilfinningaleg tengsl við brotaþola til að undirbúa eða viðhalda kynferðisofbeldinu. Þessar niðurstöður eru svipaðar og í ársskýrslum frá árunum 2018 til 2021 þar sem fram kemur að um og yfir 30% ofbeldismanna byggðu upp tilfinningaleg tengsl. Af þessu má sjá að ofbeldismenn hafa oft gert eitthvað til að undirbúa og/eða viðhalda því kynferðisofbeldi sem þeir beita (þetta er oft nefnt „grooming“ á ensku). Á Stígamótum lítum við svo á að kynferðisofbeldi sé alltaf og alfarið á ábyrgð þess sem beitir því.

Mynd 26. Gerði ofbeldismaður eitthvað til að undirbúa og/eða viðhalda kynferðisofbeldinu, greint eftir tegund ofbeldis

Mynd 26 sýnir hvort ofbeldismenn sem beita kynferðisofbeldi gegn barni annarsvegar og nauðgunum hinsvegar geri eitthvað til að undirbúa og/eða viðhalda kynferðisofbeldinu. Hlutfallið á mynd 26 miðast annarsvegar við þá 169 sem beittu kynferðisofbeldi gegn barni og merkt var við hvort þeir gerðu eitthvað til að undirbúa og/eða viðhalda kynferðisofbeldinu, og hinsvegar þá 287 sem nauðguðu og merkt var við hvort þeir gerðu eitthvað til að undirbúa og/eða viðhalda kynferðisofbeldinu. Þessar upplýsingar byggja á skýrslum um ofbeldismenn og er ekki hægt að bera þessar tölur saman við ástæður þess að leitað var til Stígamóta.

Mynd 26 sýnir að í báðum brotaflokkum byggja um og yfir þriðjungur ofbeldismanna upp tilfinningaleg tengsl við brotaþola til að undirbúa og/eða viðhalda ofbeldinu. Þessar niðurstöður eru í samræmi við þær niðurstöður sem fram koma í ársskýrslum frá árunum 2018 til 2021, en þar kemur fram að um og yfir 30% ofbeldismanna í báðum brotaflokkum byggðu upp tilfinningaleg tengsl.

Athyglisvert er að hærri hlutfall þeirra sem nauðguðu unnu sér inn traust og gáfu gjafir til að undirbúa og/eða viðhalda ofbeldinu, borið saman við þá ofbeldismenn sem beittu kynferðisofbeldi gegn barni. Þessar niðurstöður eru ólíkar þeim sem fram koma í ársskýrslum frá árunum 2018 til 2021, en þar kemur fram að hærri hlutfall þeirra sem beittu sífjaspellum hafði unnið sér inn traust og gefið gjafir. Mikilvægt er að hafa í huga að í spurningalistum ársins 2022 var ekki lengur spurt um sífjaspell heldur var spurt um kynferðisofbeldi gegn barni og gæti sú breyting hafa haft áhrif á þann mun sem er á milli hlutfalla milli ára.

Kærð mál

Tafla 36. Kynferðisofbeldi sem kært var til lögreglu, skipt eftir tegund ofbeldis

	Allt kynferðisofbeldi		Kynferðisofbeldi gegn barni		Nauðgun	
	Fjöldi	Hlutfall	Fjöldi	Hlutfall	Fjöldi	Hlutfall
Nei	483	83,1%	149	89,2%	253	85,5%
Já	68	11,7%	17	10,2%	42	14,2%
Óvíst	4	0,7%	1	0,6%	1	0,3%
Upplýsingar vantar	26	4,5%	-	-	-	-
Alls	581	100%	167	100%	296	100%

Af öllum þeim málum sem til Stígamóta bárust árið 2022 (og upplýsingar voru um þá sem beittu ofbeldinu) vitum við að 11,7% mála komust til opinberra aðila (sjá töflu 36). Í ársskýrslum fyrir árin 1992 til 2021 kemur fram að um 4% til 17% mála hvert ár eru kærð til lögreglu. Tafla 36 sýnir einnig upplýsingar um þau mál þar sem vitað var að ofbeldismaður beitti kynferðisofbeldi gegn barni eða nauðgun, og upplýsingar um hvort mál hefðu verið kærð til lögreglu lágu fyrir. Hafa ber í huga við túlkun niðurstaðna að ef ekki liggja fyrir upplýsingar um hvort nauðgun eða kynferðisofbeldi gegn barni voru kærð til lögreglu eru þau mál ekki með í ofangreindri töflu. Hærra hlutfall nauðgana hafði verið kært til lögreglu (eða 14,2%) borið saman við hlutfall kynferðisofbeldi gegn barni (10,2%). Í ársskýrslu ársins 2021 kemur einnig fram að hærra hlutfall nauðgana var kært til lögreglu (eða um 10,7%) borið saman við hlutfall sífjaspella (7,9%).

Tafla 36 sýnir að meirihluti allra mála í öllum brotaflokkum sem greint er frá í töflunni voru ekki kærð til lögreglu. Ástæðurnar fyrir því að mál eru ekki kærð eru margar. Mál eru t.d. oft fyrnd þegar þau berast Stígamótum. Algengt er líka að fólk treysti sér ekki í gegnum yfirheyrslur og hafi ekki trú á að það nái fram rétti sínum fyrir dómstólum. Þá á eftir að koma í ljós hvort breytingar á réttarstöðu þolenda sem gerðar voru árið 2022 skili sér í auknu trausti á kerfinu og jafnvel auknum fjölda kæra. Enn önnur skýring, og e.t.v. algengari en marga grunar, er að þau sem beitt eru kynbundnu ofbeldi eru svo þjökkuð af skömm, sektarkennd og lélegri sjálfsmynd að þau treysta sér ekki til þess að kæra og finnst þau jafnvel bera ábyrgð á ofbeldinu sjálf, annaðhvort að hluta til eða alfarið.

Þannig kom fram í könnun sem gerð var af Hildigunni Magnúsdóttur og Katrínu Erlingsdóttur (2007)¹² að um 85% þeirra sem leituðu til Stígamóta nefndu skömm sem ástæðu fyrir að kæra ekki og að 75% kvenna sem hafði verið nauðgað litu svo á að nauðgunin hefði verið þeim sjálfum að kenna.

¹² Hildigunnur Magnúsdóttir og Katrín Erlingsdóttir. (2007). Íslenskir kynferðisbrotamenn: greining út frá svörum brotaþola. Lokaritgerð í félagsráðgjöf: Háskóli Íslands.

Tafla 37. Var ofbeldismaður ákærður?

	Fjöldi	Hlutfall
Nei	5	7,4%
Já	14	20,6%
Málið var felld niður	12	17,6%
Málið er í vinnslu	27	39,7%
Ekki viss	10	14,7%
Alls	68	100%

Tafla 38. Hvernig var dæmt í málinu í héraðsdómi?

	Fjöldi	Hlutfall
Dómur ekki fallinn	1	7,1%
Sýknun	2	14,3%
Skilorð	3	21,4%
Fangelsi	4	28,6%
Ekki viss	4	28,6%
Alls	14	100%

Tafla 39. Hvernig var dæmt í málinu í Hæstarétti/Landsrétti?

	Fjöldi	Hlutfall
Héraðdómur lækkaður	1	11,1%
Ekki viss	8	88,9%
Alls	9	100%

Töflur 37, 38 og 39 gefa til kynna hvernig þeim kynferðisbrotamálum sem bárust Stígamótum og kærð voru til lögreglu reiddi af í dómskerfinu. Eins og sjá má í töflu 37 enduðu 20,6% þeirra mála sem kærð voru til lögreglu með ákæru og 17,6% málanna voru felld niður. Um 39,7% málanna voru enn í vinnslu. Af þeim 14 málum sem fóru fyrir Héraðsdóm enduðu um 50% með fangelsisdómi eða skilorði (sjá töflu 38). Þetta er lægra hlutfall en fram kemur í ársskýrslu ársins 2021 (var þá 73%). Af þeim 14 málum þar sem dómur hafði fallið hjá Héraðsdómi var í einu máli (7,1%) dómur ekki fallinn og í 2 málum var ofbeldismaður sýknaður (14,3%). Í 8 málum (88,9%) var ekki vitað hvort málunum hafði verið vísað til Hæstaréttar/Landsréttar og í einu máli var dómur héraðsdóms mildaður (11,1%) (sjá töflu 39). Af þessu sést að aðeins lítill hluti þeirra kynferðisbrotamála sem kærð eru til lögreglu enda með dómi. Þessar niðurstöður eru í samræmi við ársskýrslur fyrir árin 2013 til ársins 2021.

Aðstandendur

Öll tölfræðileg úrvinnsla um aðstandendur á myndum og í töflum hér fyrir neðan byggir á þeim 93 aðstandendum sem komu í fyrsta skipti til Stígamóta árið 2022 og svöruðu spurningalista. Þrjátíu og einn aðstandandi sem kom í fyrsta skipti til Stígamóta árið 2022 svaraði ekki spurningalistanum og eru því ekki með í þessari úrvinnslu. Upplýsingar um þennan 31 aðstandanda eru þó með í töflu 42, þar sem þær upplýsingar liggja fyrir.

Tafla 40. Er brotapolí sjálfur í viðtölum hjá Stígamótum eða hefur hann verið í viðtölum hjá Stígamótum?

	Fjöldi	Hlutfall
Nei	48	51,6%
Já	30	32,3%
Upplýsingar vantar	15	16,1%
Alls	93	100%

Í töflu 40 sést að í 51,6% tilvika þar sem aðstandendur leituðu til Stígamóta í fyrsta skipti á árinu höfðu brotapolarnir sjálfir ekki leitað aðstoðar hjá Stígamótum en í 32,3% tilvika höfðu brotapolarnir sjálfir leitað til Stígamóta. Þessar niðurstöður eru ekki í samræmi við ársskýrslu ársins 2021 þar sem fram kemur að í 42,7% tilvika þar sem aðstandendur leituðu til Stígamóta í fyrsta skipti höfðu brotapolarnir sjálfir ekki leitað til Stígamóta en leitað til Stígamóta í 41,7% tilvika.

Tafla 41a/b. Aðstandandi hvers kom í viðtal og hvernig eru tengslin?

Tafla 41a. Aðstandandi

	Fjöldi	Hlutfall
Brotapola	61	65,6%
Ofbeldismanns	10	10,8%
Bæði brotapola og ofbeldismanns	22	23,7%
Alls	93	100%

Tafla 41b. Tengsl aðstandanda

	Aðstandandi brotaþola		Aðstandandi ofbeldismanns	
	Fjöldi	Hlutfall	Fjöldi	Hlutfall
Foreldri	44	53,0%	10	31,3%
Maki	14	16,9%	2	6,3%
Fyrrverandi maki	-	-	2	6,3%
Systkini	3	3,6%	5	15,6%
Barn (afkomandi)	4	4,8%	6	18,8%
Frænka/frændi	9	10,8%	1	3,1%
Amma/afi	4	4,8%	-	-
Tengdaforeldrar	-	-	2	6,3%
Vinur/vinkona	4	4,8%	-	-
Önnur tengsl	1	1,2%	4	12,5%
Alls	83	100%	32	100%

Í töflu 41a sést að um 89,3% nýrra aðstandenda eru tengdir brotaþola og um 34% eru tengdir ofbeldismanni. Athyglisvert er að hlutfall aðstandenda ofbeldismanns er hærri nú borið saman við niðurstöður árskýrslu ársins 2021 (en þá var hlutfallið 19,5%). Tafla 41b sýnir annarsvegar tengsl aðstandenda við brotaþola og hinsvegar tengsl aðstandenda við ofbeldismann. Í töflu 41b sést að meirihluti þeirra nýju aðstandenda sem tengdust brotaþola voru foreldrar eða makar brotaþola (eða um 69,9%). Um 87,5% nýrra aðstandenda sem tengdust ofbeldismanni voru tengdir ofbeldismanni fjölskylduböndum; sem foreldri, maki, fyrrverandi maki, systkini, barn, frænka/frændi eða tengdaforeldrar ofbeldismanns. Þetta eru svipuð hlutföll og fram koma í ársskýrslu ársins 2021 en þá var hæsta hlutfall aðstandenda brotaþola maki hans eða foreldri (eða um 88%). Einnig kom fram í ársskýrslu frá árinu 2021 að meirihluti aðstandenda ofbeldismanns tengdust honum fjölskylduböndum (eða um 88,2%).

Tafla 42. Kyn aðstandenda

	Fjöldi	Hlutfall
Karl	44	35,5%
Kona	80	64,5%
Alls	124	100%

Í töflu 42 kemur fram að meirihluti nýrra aðstandenda sem leituðu til Stígamóta árið 2022 voru konur (eða 64,5%). Þetta eru svipaðar niðurstöður og koma fram í ársskýrslum frá árunum 2008 til 2021 en öll árin var meirihluti aðstandenda konur.

📍 Höfðabakki 9, 110 Reykjavík

📞 562 68 68

📠 800 68 68

✉ stigamot@stigamot.is

🌐 www.stigamot.is